

Tabele WOT

Praktyka tworzenia
Wojsk Obrony Terytorialnej

Fundacja Ad Arma
www.adarma.pl

© Copyright by Fundacja Ad Arma

Projekt okładki: Bartosz Wiczyński

Redakcja i korekta: dr Michał Rawłuszko i Jacek Hoga

Fundacja Ad Arma

Krobia 2024 r.

www.adarma.pl

Spis treści

Wstęp	3
Wnioski	5
Opis metody	13
Doktryna Wojsk Obrony Terytorialnej.....	16
Organizacja, wyposażenie i odrobinalogistyki.....	31
Wnioski	57
Szkolenie w Wojskach Obrony Terytorialnej.....	60
Aspekty ilościowe szkolenia.....	61
Aspekty jakościowe szkolenia	65
Wnioski	76
Przywództwo.....	78
Wnioski	90
Zasoby osobowe Wojsk Obrony Terytorialnej.....	92
Problemy ilościowe	92
Problemy jakościowe	94
Infrastruktura i finanse Wojsk ObronyTerytorialnej.....	101
Spis tabel	110
Spis rysunków	111
Bibliografia	112
Źródła	112
Opracowania Wydawnictwa zwarte.....	115
Wydawnictwa ciągle.....	116
Netografia.....	116

Wstęp

Celem niniejszego raportu Fundacji Ad Arma jest uporządkowanie dostępnych danych, nie objętych klauzulami dostępu do informacji niejawnych, dotyczących Wojsk Obrony Terytorialnej - WOT oraz ich synteza. Dostępne na rynku opracowania powielają, bez prób głębszej analizy, przekaz wywodzący się z Dowództwa WOT, Ministerstwa Obrony Narodowej lub polityków obozu Zjednoczonej (tzw.) Prawicy. Zgłaszane zastrzeżenia rzadko są podnoszone w sposób nadający im właściwe, czyli istotne, a nawet krytyczne znaczenie. Najczęściej następuje powielenie infantylnych tez o tym jak to SPECNAZ, czy rosyjskie kolumny pancerne zostaną powstrzymane przez *gospodynie domowe z karabinami w szufladzie*¹. Prób weryfikacji propagandy sukcesu z rzeczywistością, niestety, nie ma w analizach dostępnych publicznie. Tę lukę chcemy uzupełnić prosząc ośrodki z lepszym dostępem do źródeł o pogłębienie naszych badań.

W tym miejscu ponawiamy obecny w poprzednich raportach apel, przede wszystkim do Ministerstwa Obrony Narodowej o stałą praktykę jawności danych dotyczących zamierzonej organizacji, liczebności, uzbrojenia i wyposażenia jednostek Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Wprowadzana przez rządy Mateusza Morawieckiego praktyka utajniania wszystkiego służy jedynie dezinformacji społeczeństwa. Obce służby bądź otrzymują wszystkie informacje na tacy (w przypadku sojuszników) bądź, nie mają najmniejszych problemów ze zdobyciem potrzebnych informacji, biorąc pod uwagę niezwykle braki kompetencyjne naszych służb specjalnych oraz niefrasobliwość wypowiedzi części wojskowych, a zwłaszcza

¹ Wypowiedź Prezydenta RP dr Andrzeja Dudy podczas święta Wojsk Obrony Terytorialnej 27 września 2023 r. w Rzeszowie.

Tabele WOT

polityków. Tajność dotycząca WOT polega między innymi na tym, że jawne regulaminy i instrukcje tam obowiązujące są trudno dostępne. Niektóre z nich są niedostępne nawet w bibliotekach uczelni wojskowych. Jawność nie tylko nie zaszkodzi Siłom Zbrojnym, lecz wręcz przyczyni się do podniesienia jakości debaty publicznej nad zagadnieniami obronności i sensowności wdrażanych rozwiązań.

Raport powstał z inicjatywy i ze środków własnych Fundacji. Fundacja Ad Arma dziękuje wszystkim tym, którzy przyczynili się do powstania raportu poprzez bezpośrednie zaangażowanie, jak i przez wsparcie finansowe działalności Fundacji. Darczyńcy Fundacji są prawdziwymi współautorami niniejszego opracowania.

Wnioski

1. Obietnice złożone z okazji formowania Wojsk Obrony terytorialnej i ich rezultaty przedstawia Tabela nr 1.

2. Praprzyczyną najistotniejszych podniesionych zastrzeżeń jest brak doktryny Wojsk Obrony Terytorialnej. Istnieją wprawdzie różnego rodzaju dokumenty doktrynalne jednak ich zapisy nie tworzą spójnej wizji prowadzenia działań taktycznych. Co gorsza, **uregulowania w nich zawarte są sprzeczne z regulaminami działań taktycznych Wojsk Lądowych**, czyli rodzaju sił zbrojnych, z którym WOT ma blisko współdziałać. Powoduje to istotne ryzyko stworzenia trudnych do przezwyciężenia barier mentalnych między żołnierzami działającymi w tym samym środowisku, na tym samym terenie, posługujących się, taktycznie, tym samym uzbrojeniem oraz jednym językiem. Zapisy dokumentów doktrynalnych WOT w aspekcie użycia siły są **oczywiście sprzeczne z prawem powszechnie obowiązującym, ponieważ przywracają *de facto* karę główną na czas wojny dla Polaków – cywilów** przez co powodują poważne ryzyko konsekwencji karnych dla oficerów i żołnierzy WOT, jak i podważają istnienie jakiegokolwiek porządku prawnego w Rzeczypospolitej Polskiej.

3. Co zupełnie oczywiste, występuje ścisły związek pomiędzy brakiem doktryny rodzaju sił zbrojnych, a niespójną organizacją i wyposażeniem jednostek Wojsk Obrony Terytorialnej. **Do współdziałania z Wojskami Lądowymi** (współdziałanie z innymi rodzajami sił zbrojnych jest znacznie mniej prawdopodobne) jednostki najnowszego rodzaju sił zbrojnych są **wyposażone zbyt lekko**. Zauważyć można zasadnicze braki w obszarze uzbrojenia do ognia pośredniego (lekkich haubic), przeciwpancerne (ilość – nasycenie i organizacja) oraz mobilności. W przypadku tworzenia formacji mającej prowadzić **działania par-**

Tabela nr 1 Obietnice złożone w związku z formowaniem Wojsk Obrony Terytorialnej

Obietnice złożone w związku z formowaniem Wojsk Obrony Terytorialnej			
	Obietnica	Autor	Wynik
1	wzmocnienie potencjału odstraszania Sił Zbrojnych RP	ptk Kwaśniak	wątpliwy, także ze względu na dekompozycję Wojsk Lądowych w związku z przekazaniem uzbrojenia na Ukrainę
2	samodzielne prowadzenie działań nieregularnych przez WOT	ptk Kwaśniak	wątpliwy, brak odpowiednich struktur w ramach WOT oraz antykonspiracja personelu WOT
3	wzmocnienie patriotycznych fundamentów systemu obronnego oraz sił zbrojnych	ptk Kwaśniak	wątpliwy, znaczące zniechęcenie personelu po zetknięciu z realiami służby wojskowej,
4	zróżnicowanie brygad WOT stosownie do zadań	ptk Gaj	brak
5	rozwiniecie brygady WOT w trzy lata	gen. Kukuła	brak, proces szkolenia trwa lat sześć, brygady nie są przeznaczone do działania jako związek taktyczny/ oddział
6	ukompletowanie personelem WOT do 2020 r.	gen. Kukuła	brak, osiągnięto w 2020 r. około 51%
7	przekroczenie wskaźnika retencji 12-13% powodem konieczności weryfikacji projektu	gen. Kukuła	brak, retencja na poziomie 85% w 2020 r.
8	strzelnica w każdym powiecie	min. Dworczyk	brak, powstały 2 z 380 zakładanych

Opracowanie: Fundacja Ad Arma.

tyzanckie lub rozpoznawcze na terenach czasowo opanowanych przez przeciwnika (lub w głębi jego ugrupowania), obecna organizacja jest stanowczo **zbyt ciężka (struktury brygadowe i dowództwo WOT)**. Natomiast formacje pełniące rolę obrony cywilnej, służące do likwidacji skutków działań wojennych lub klęsk żywiołowych są stanowczo zbyt ogólnowojskowe. Wydaje się to nieuniknionym skutkiem doktrynalnego łapania wielu srok za ogon.

4. System szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej jest czystym absurdem zakładającym szkolenie pododdziału do szczebla kompanii przez siedemdziesiąt dwa miesiące. Należy wątpić czy, przy podawanej oficjalnie rotacji personelu w pododdziałach, będzie można wyszkolić coś więcej niż pojedyncze kompanie w skali całego WOT. Ponadto system szkolenia jest niespójny z doktryną poprzez to, że do prowadzenia działań w sposób w niej określony będzie potrzebne perfekcyjne wyszkolenie niemożliwe do uzyskania w jeden weekend w miesiącu.

5. Sposób funkcjonowania jednostek WOT wybitnie utrudnia formowanie wartościowych oficerów starszych. Kompetencje taktyczne mogą oni rozwijać jedynie jako oficerowie młodszy. Brak barier prawnych przy przeniesieniach służbowych z najnowszego do innych rodzajów sił zbrojnych naraża je na pogłębienie toczącej Siły Zbrojne RP degradacji wyższej kadry dowódczej, która systemowo, od lat, nie może zdobywać właściwych swoim stopniom kompetencji. Jakość wytwarzanych i zatwierdzanych dokumentów przez najwyższe organy WOT dostępnych autorom świadczy o niezdolności kierownictwa Wojsk Obrony Terytorialnej do pracy sztabowej na chociażby dostatecznym poziomie. Zaangażowanie jednostek i personelu WOT w wątpliwe prawnie działania rządu podczas pandemii, sfalsyfikowane wyrokami sądów, skutecznie podważały zaufanie, nie tylko do Wojsk Obrony Terytorialnej, ale do całych Sił Zbrojnych.

6. Wbrew zapowiedziom decydentów, zarówno politycznych, jak i wojskowych, nabór personelu okazał się spektakularną porażką. Założenia na rok 2020 **zrealizowano w nieco ponad pięćdziesięciu procentach**, mimo szerokich działań propagandowych. Dwa lata później ukończenie WOT wzrosło do sześćdziesięciu siedmiu procent i wątpliwym jest czy uda się w ogóle osiągnąć

zamierzoną liczbę pięćdziesięciu trzech tysięcy żołnierzy. Łatwość opuszczenia służby, przez wszystkich żołnierzy służby terytorialnej, duża rotacja personelu, oraz **bardzo duży odsetek kobiet w służbie, często nie mających obowiązku prawnego służby podczas wojny, a mających prawny i etyczny obowiązek opieki nad małoletnimi dziećmi, zdecydowanie obniżają gotowość bojową** i tak nieukompletowanych, przez wspomniane na początku braki personelu, jednostek WOT.

7. Koszty funkcjonowania WOT są **zbliżone do maksymalnych** zakładanych wydatków przy zdecydowanie **niższym od zakładanego ukończeniu i braku gotowości bojowej**.

8. Terytorialna służba wojskowa stanowiła interesujący pomysł wykorzystania patriotycznej postawy Polaków nie będących zainteresowanymi zawodową służbą wojskową. Sposób jej realizacji uwypuklił, naszym zdaniem, wszystkie patologie toczące Polskę oraz jej Siły Zbrojne na poziomie politycznym. Stworzono propagandowy Rodzaj Sił Zbrojnych, który przez wykazane głębokie wady strukturalne, nie jest w stanie wykonywać niemal żadnych z założonych zadań, prawdopodobnie poza pomocą w ramach klęsk żywiołowych, które to zadania powinny leżeć, przede wszystkim w gestii, praktycznie nieistniejącej obrony cywilnej. Wojska terytorialne powinny być częścią Wojsk Lądowych. Nie ma żadnych racjonalnych argumentów do tworzenia odrębnego rodzaju sił zbrojnych działających w środowisku wojsk lądowych, mającego z nimi współdziałać, w związku z tym mającego stosować ich taktykę oraz być wyposażonym jak one. Jednostki obrony terytorialnej przeznaczone do prowadzenia zasadniczych działań bojowych we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi powinny być zorganizowane w pułki lekkiej, ale zmotoryzowanej, piechoty z własną artylerią zapewniającą zdolno-

ści rażenia na poziomie posiadanych przez dywizjony artylerii samobieżnej brygad ogólnowojskowych sprzed 2022 r. Pułki obrony terytorialnej nie mogą mieć charakteru ściśle terytorialnego(w sensie rejonów odpowiedzialności). Powinny być przeznaczone do współdziałania z dywizjami ogólnowojskowymi. Jednostki specjalistyczne (rozpoznawcze, inżynieryjne, obronno-ochronne lub wartownicze, regulacji ruchu) powinny być zorganizowane na niższych szczeblach batalionów lub kompanii. Te mogą mieć charakter terytorialny i mieć przeznaczenie do wsparcia lokalnych społeczności w przypadku klęsk żywiołowych. Pobór wydaje się jedynym rozwiązaniem mogącym zapewnić odpowiedni poziom ukompletowania i gotowości bojowej. Zarówno fiasko personalne projektu Narodowych Sił Rezerwowych jak i ich aktualnej odsłony w postaci Wojsk Obrony Terytorialnej, nie pozwalają mieć nadziei na znalezienie innego sposobu osiągnięcia wymienionych celów.

Opis metody

Celem raportu jest uporządkowanie i synteza informacji dotyczących Wojsk Obrony Terytorialnej w następujących obszarach badawczych: doktryny, organizacji, wyposażenia, logistyki, szkolenia, przywództwa, personelu oraz infrastruktury i finansów. Dla porównania pokrótce opisano założenia i praktykę próby stworzenia obrony terytorialnej z przełomu XX i XXI wieku. W związku z tym Tabele WOT składają się z następujących rozdziałów merytorycznych: *Doktryna Wojsk Obrony Terytorialnej, Organizacja, wyposażenie i odrobina logistyki, Szkolenie w Wojskach Obrony Terytorialnej, Przywództwo w Wojskach Obrony Terytorialnej, Zasoby osobowe Wojsk Obrony Terytorialnej, Infrastruktura i finanse Wojsk Obrony Terytorialnej, Jak drzewiej bywało, czyli obrona terytorialna przełomu wieków oraz Wniosków.*

W zależności od dostępności danych część aspektów działalności WOT została potraktowana, niestety, zaledwie pobieżnie, dlatego należy traktować poniższe rozważania jako przyczynek do badań i debaty nad zjawiskiem Wojsk Obrony Terytorialnej. Dotyczy to w szczególności logistyki oraz infrastruktury i finansów.

Głównymi metodami badawczymi były metody teoretyczne. Przede wszystkim analiza treści dokumentów źródłowych: instrukcji, regulaminów, stenogramów posiedzeń Komisji Obrony Narodowej Sejmu RP, wypowiedzi osób pełniących eksponowane stanowiska w ramach struktur państwa i Sił Zbrojnych związanych z formowaniem, dowodzeniem i nadzorem nad Wojskami Obrony Terytorialnej oraz żołnierzy tego rodzaju sił zbrojnych dostępnych w Internecie. Należy zaznaczyć, że według Kancelarii Sejmu RP część posiedzeń podkomisji Komisji Obrony Narodowej, nawet wspólnych z innymi Komisjami Sejmu RP nie została zapisana, albo co bardziej prawdopodobne, ze względu na treści (jawne) tam prezentowane nie zostały one dopuszczone do publicznego rozpowszechniania (wbrew prawu dostępu do informacji publicznej). Również dostęp do dokumentów doktrynalnych WOT jest utrudniony ze względu na to, że mimo sześciu lat istnienia formacji część z nich funkcjonuje jedynie w formie elektronicznej, niedostępnej w bibliotekach uczelni wojskowych. Analizowano również treści literatury przedmiotu oraz artykułów prasowych i z portali sieciowych. Cennym źródłem weryfikacji i zdobywania danych były rozmowy przeprowadzane z anonimowymi żołnierzami WOT. Stosowano przy tym podejście systemowe próbując poprzez analogie, porównania, generalizacje wyników analizy jakościowej i ilościowej zidentyfikować wzajemne relacje pomiędzy WOT, a SZ RP. Synteza wyników posłużyła do sformułowania wniosków końcowych.

Istotną niedoskonałością Raportu WOT jest brak

badan empirycznych w jednostkach obrony terytorialnej. Tego typu badania umożliwiłyby weryfikację wyników uzyskanych za pomocą badań teoretycznych oraz przyczyniłyby się do zbliżenia się do prawdy o funkcjonowaniu Wojsk Obrony Terytorialnej i Wojsk Lądowych. Ze względu na konieczność uzyskania zgody Ministerstwa Obrony Narodowej na przeprowadzenie badań w jednostkach i wśród kadry SZ RP na omawiany temat oraz na stosunek kierownictwa resortu do Fundacji Ad Arma uznaliśmy, że byłyby to starania bezcelowe. Z drugiej strony, jeżeli praktyka działalności WOT, szczególnie w zakresie doktryny i szkolenia okazałaby się niezgodna z oficjalnymi regulaminami świadczyłoby to o całkowitej zapaści intelektualno – moralnej dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej.

Doktryna Wojsk Obrony Terytorialnej

Niniejsze opracowanie zostało oparte o dokumenty jawne. W związku z tym podstawą oceny reguł działania Wojsk Obrony Terytorialnej – WOT stały się, przede wszystkim: wydana w 2018 r. przez Dowództwo Obrony Terytorialnej doktryna *Wojska Obrony Terytorialnej w operacji DD-3.40*² oraz pochodzący z grudnia 2022 r. *Regulamin działań taktycznych pododdziałów piechoty lekkiej (Tymczasowy) działania obronne i zaczepne Sekcja – Pluton – Kompania DTU 3.40.1.8*³. Instrukcja DTU 3.40.1.8 najprawdopodobniej dostępna jest tylko w wersji cyfrowej. Podkreślamy, że część zapisów dokumentu *DD-3.40* straciła aktualność ze względu na wejście w życie w 2022 r. ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny⁴, a kolejne staną się nieaktualne z chwilą wejścia odpowiednich rozporządzeń.

Doktryna rodzaju sił zbrojnych to oficjalnie ustalony w rodzaju sił zbrojnych, akceptowany powszechnie jednolity system poglądów na sposób prowadzenia działań (w tym wojennych) przez dany rodzaj sił zbrojnych⁵. W związku z poważnymi wątpliwościami, czy można mówić o doktrynie wojennej Rzeczypospolitej Polskiej, przed organami tworzącymi WOT stało bardzo trudne zadanie wypracowania doktryny użycia nowego rodzaju sił zbrojnych. Brak odgórnych

² *DD 3.40 Wojska Obrony Terytorialnej w operacji*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa 2018.

³ A. Głowacki, P. Makowiec, P. Żukowski, *Regulamin działań taktycznych pododdziałów piechoty lekkiej (Tymczasowy) działania obronne i zaczepne Sekcja - Pluton - Kompania DTU 3.40.1.8*, Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Zakład Obrony Terytorialnej Akademia Wojsk Lądowych, Zegrze 2022.

⁴ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20220000655/U/D20220655Lj.pdf>. [Dostęp: 20.03.2023 r.]

⁵ Por. Ł. Przybyło, *Doktryny wojenne Historia i ocena*, Wydawnictwo Tetragon, Warszawa 2018, s. 32 i 37; *Encyklopedia Wojskowa t. 1*, Wydawnictwo Bellona, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2007, s. 194.

ograniczeń umożliwiła jednak napisanie dokumentów jakościowo lepszych od dziesiątek instrukcji najwyższego poziomu nic praktycznie nie wnoszących, przez swój zbyt ogólny charakter i wewnętrzną niespójność, do zasad prowadzenia działań wojskowych. Do tego należy jednak mieć klarowną, spójną i opierającą się o możliwe do osiągnięcia zdolności Wojsk Obrony Terytorialnej wizję ich wykorzystania.

W listopadzie 2015 r. obrona terytorialna miała być sposobem na szybkie wzmocnienie wojsk operacyjnych w postaci sformowania trzech brygad na ścianie wschodniej Rzeczypospolitej w ciągu roku⁶. We wrześniu 2016 r. pełnomocnik Ministerstwa Obrony Narodowej ds. utworzenia Obrony Terytorialnej dr Kwaśniak jako zadania obrony terytorialnej określił pomoc ludności cywilnej (administracji lokalnej) podczas klęsk żywiołowych oraz wsparcie wojsk operacyjnych⁷. Jednocześnie dr Kwaśniak przyznał, że doktryna wojsk obrony terytorialnej jest w trakcie opracowywania. Równocześnie pełnomocnik MON przekazał oparcie się nowego rodzaju sił zbrojnych na tradycji żołnierzy wyklętych⁸. W tym czasie wiceminister obrony narodowej Szatkowski zapowiedział tworzenie Wojsk Obrony Terytorialnej jako nowego rodzaju sił zbrojnych⁹. Wizją ministra Macierewicza w listopadzie 2016 r. była formacja mająca zwalczać wojska specjalne Federacji Rosyjskiej podczas konfliktu poniżej progu

⁶ *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (nr 2) z dnia 25 listopada 2015 r.*, Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy8.nsf/0/803C0C9871A75558C1257F0D004F-DA911%24File/0004308.pdf>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

⁷ M. Dura, *Trudna dyskusja o Obronie Terytorialnej w Sejmie*, <https://defence24.pl/trudna-diskusja-o-obronie-terytorialnej-w-sejmie>. [Dostęp: 10.05.2023 r.]

⁸ Tamże.

⁹ R. Surdacki, *Szatkowski o Obronie Terytorialnej: Szukamy „złotego środka”. Projekt ustawy skierowany do Rady Ministrów*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/szatkowski-o-obronie-terytorialnej-szukamy-zlotego-srodka-projekt-ustawy-skierowany-do-rady-ministrow>. [Dostęp: 10.05.2023 r.]

wojny oraz przeciwdziałać zagrożeniom terrorystycznym¹⁰. Jednak już w czerwcu 2017 r. dowódca WOT gen. bryg. Kukuła podkreślił, że największym wrogiem są czołgi i, że *...nauczymy lekką piechotę walczyć z czołgami...*¹¹.

Pora podsumować przytoczone wypowiedzi osób odpowiedzialnych za sformowanie WOT w odniesieniu do doktryny tejże formacji. Powyższe twierdzenia świadczą o głębokich sprzecznościach wewnątrz organów tworzących WOT. Pomijając, nie mające w tym kontekście istotnego znaczenia twierdzenia na temat zadań *terytorialsów* w czasie pokoju, Ministerstwo Obrony Narodowej nie było w ciągu 18 miesięcy od ogłoszenia decyzji o utworzeniu obrony terytorialnej sformułować podstawowego dokumentu jakim powinna być doktryna ich użycia. W tym czasie formowano już pierwsze brygady obrony terytorialnej. Jednak nadal nie odpowiedziano na podstawowe pytanie „do czego szkolimy?”. Zupełnie inaczej należy jednak szkolić jednostki przeciwdywersyjne od jednostek przeciwpancernych. Odmienne szkolimy jednostki mające stanowić wzmocnienie i ściśle współdziałające z wojskami operacyjnymi, a inaczej działające samodzielnie. Należy podkreślić, że w pierwszym przypadku, ze względu na tożsamość środowiska działania i założenie współdziałania z wojskami operacyjnymi nie ma najmniejszego merytorycznego powodu aby tworzyć nowy rodzaj sił zbrojnych, tylko odtworzyć istniejący rodzaj wojsk jakim była obrona terytorialna. W tym miejscu należy zaznaczyć, że po takim stwierdzeniu, jak w wywiadzie z czerwca 2017 r., gen. bryg. Kukuła powinien zrozumieć swoją niekompetencję w tym zakresie i podać się do dymisji, wnio-

¹⁰ <http://www.defence24.pl/495005,macierewicz-ot-najskuteczniejsza-przeciwko-zagrozeniom-hybrydowym> . [Dostęp: 10.05.2023 r.]

¹¹ <https://www.wprost.pl/kraj/10057887/dowodca-wot-nauczymy-lekka-piechote-walczy-z-czolgami.html> . [Dostęp: 10.05.2023 r.]

skując o wyznaczenie dowódcą WOT oficera z doświadczeniem artyleryjskim lub pancernym, jednocześnie wnosząc o podporządkowanie WOT Wojskom Lądowym. Oparcie tradycji formowanych jednostek o żołnierzy wyklętych może być niesłychanie niebezpieczne. Przy olbrzymim szacunku jaki dla nich żywimy oraz uwielbiając poezje Zbigniewa Herberta należy zaznaczyć, że żołnierze walczący z komunistami po 1945 r. byli postawieni w sytuacji bez wyjścia, byli w stanie wyjątkowym i szczególnym, nawet jak na warunki (po)wojenne. Poza tym, były to formacje, które, co do jednej, poniosły klęskę. Nie powinno się, w naszej opinii, przenosić wniosków z tego typu zjawisk na służbę nowoczesnych formacji wojskowych. Kolejne wątpliwości budzi patron 11 Małopolskiej Brygady Obrony Terytorialnej gen. bryg. Okulicki. Najbardziej znany z tego, że nie wykonał dwukrotnie rozkazu Naczelnego Wodza, z czego nie wykonując pierwszego był jednym z inicjatorów Powstania Warszawskiego¹². Za którego wywołaniem przekonywał posługując się zwykłymi kłamstwami¹³. Taka postawa jest dyskwalifikująca dla każdego dorosłego człowieka, a co dopiero oficera. Osoby z tak kontrowersyjnymi życiorysami nie powinny być patronami żadnych instytucji publicznych. Dowództwo WOT mogłoby również posługiwać się właściwymi stopniami wojskowymi swoich patronów. Szczególnie, że ich przełożeni z Ministerstwa Obrony Narodowej je znają i stosują. Chodzi nam o pułkownika Witolda Pileckiego¹⁴, patrona 6 Brygady Mazowieckiej WOT, który tam ciągle jest uważany za rotmistrza¹⁵.

¹² A. L. Sowa, *Kto wydał wyrok na miasto? Plany operacyjne ZWZ-AK (1940-1944) i sposoby ich realizacji*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2016, s.311-312.

¹³ Tamże, s. 312.

¹⁴ <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/niezlomni-patronami-kolejnych-brygad-wot->. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹⁵ <https://www.wojsko-polskie.pl/6bot/>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

W 2018 r. wreszcie udało się opublikować pierwszy jawny dokument doktrynalny w postaci wymienionej instrukcji DD-3.40. Misję, cel, przeznaczenie i zadania WOT opisuje rozdział 3 tej instrukcji. Zgodnie z nim misją WOT jest realizacja misji Sił Zbrojnych RP, czyli według zapisu jej punktu 0301 *zagwarantowanie obrony państwa i przeciwstawienie się agresji zbrojnej oraz wspieranie podsystemów ochronnych w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomocy społeczeństwu*¹⁶. Są to bardzo interesujące sformułowania w aspekcie zapisów art. 26 Konstytucji RP, który bardzo jasno i precyzyjnie określa zadania sił zbrojnych: ochronę niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnienie bezpieczeństwa i nienaruszalności granic. Z jednej strony mamy drastyczne zawężenie pierwszego zadania do, załedwie, *obrony i przeciwstawienia się*, z drugiej mamy rozszerzenie zadań na, niemające żadnego znaczenia w świetle zapisów ustawy zasadniczej, *wsparcie służb podległych ministerstwu spraw wewnętrznych oraz pomoc społeczeństwu*. W tymże punkcie znalazł się zapis, co najmniej kontrowersyjny, który został zinterpretowany przez autorów jako godzący w jedność dowodzenia siłami zbrojnymi. Brzmi on następująco: *W ramach prowadzonych działań WOT mogą wspierać lub być wspierane przez pozostałe rodzaje sił zbrojnych...*¹⁷. Ze względu na swoją obecną specyfikę jednostki WOT mają wybitnie charakter jednostek wsparcia bojowego. Tym samym ich immanentną cechą powinna być, co do zasady, podległość jednostkom walczącym, czyli związkom taktycznym lub operacyjnym Wojsk Lądowych. Taką podległość, co do zasady przewidywał obowiązujący w czasie, kiedy jeszcze istniały jednostki

¹⁶ DD 3.40..., wyd. cyt., s.13.

¹⁷ Tamże.

wojsk obrony terytorialnej Wojsk Lądowych *Regulamin działań taktycznych wojsk zmechanizowanych i pancernych batalion – kompania*¹⁸ z 1999 r. To jest jednak argument przeciwko istnieniu WOT jako odrębnego rodzaju sił zbrojnych. Zgodnie z naszą wiedzą taka podległość obecnie już istnieje, a konkretne brygady WOT współdziałają z dywizjami Wojsk Lądowych.

Kolejne skłaniające do refleksji zapisy zawiera kolejny punkt omawianego dokumentu. Pierwszym z celów istnienia opisywanego rodzaju sił zbrojnych jest *budowa na całym terytorium kraju powszechnej gotowości obronnej*¹⁹. Wciąż obowiązuje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 września 2004 r. w sprawie gotowości obronnej państwa wydane na podstawie ustawy o powszechnym obowiązku obrony z 1967 r. We wspomnianym rozporządzeniu nie określono czym jest *powszechna gotowość obronna*. W omawianym dokumencie również nie. Naszym zdaniem celowo wprowadzono szeroki termin nieostry umożliwiający uzasadnienie niemal każdego działania WOT. Kolejnym celem omawianego rodzaju sił zbrojnych jest wzmocnienie potencjału odstraszenia Sił Zbrojnych RP. Sposób organizacji i formowania WOT sprawia, że realizacja tego celu jest dosyć wątpliwa, a najprawdopodobniej nieefektywna. *Zwiększenie gotowości SZ RP celem niedopuszczenia do eskalacji zagrożenia oraz usunięcia skutków jego wystąpienia, w tym zapewnienia ochrony ludności i mienia, wzmocnienia granicy państwowej oraz bezpieczeństwa infrastruktury krytyczne* to kolejny cel działań WOT. Problem w tym, co w wojskach operacyjnych jest tajemnicą poliszynela, że to nie WOT pełnił zasadniczą rolę w zabezpieczeniu granicy z Białorusią, a żołnierze

¹⁸ *Regulamin działań taktycznych wojsk zmechanizowanych i pancernych*, Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 2000, s. 1-13.

¹⁹ *DD 3.40...*, wyd. cyt., s.13.

Wojsk Lądowych. Wynikało to z faktu, że żołnierze terytorialnej służby wojskowej, po teoretycznym zakończeniu trzyletniego, pełnego cyklu szkolenia, okazali się niezdolni do samodzielnej realizacji tego zadania z powodu niedostatecznego wyszkolenia. Oznacza to, że mimo wydania środków na rekrutację, wyposażenie oraz szkolenie jednostek WOT, do działań do których instrukcyjnie powinny być przygotowane, trzeba było skierować żołnierzy z jednostek wojsk operacyjnych, tym samym zakłócając proces ich szkolenia oraz utrzymywania gotowości bojowej. Podpunkt d punktu 0302 instrukcji DD 3.40 mówi, że celem działania WOT jest wspieranie budowy rezerw osobowych SZ RP. Zastanówmy się w jaki sposób ten rodzaj sił zbrojnych może budować rezerwy osobowe dla pozostałych części sił zbrojnych. WOT stanowią jednostki lekkiej piechoty. W wojskach lądowych charakter lekki mają jedynie jednostki wojsk aeromobilnych. Jest to naszym zdaniem, jedna z głównych słabości obecnych Wojsk Lądowych, które reformowano przez ostatnie trzydzieści lat poprzez ich redukcję, za pomocą której miały być one znakomicie wyposażone, wyszkolone oraz mieć wysokie uкомплекowanie i gotowość bojową. Nic z tego, poza redukcjami nie zaistniało. Żołnierze jednostek aeromobilnych, ze względu na specyfikę służby muszą posiadać umiejętności skoków spadochronowych lub desantowania się ze śmigłowców. Żołnierze terytorialnej służby wojskowej – tsw, którzy przeszli do rezerwy tych umiejętności nie posiadają. W dodatku wymagana sprawność żołnierzy WOT jest zdecydowanie niższa niż żołnierzy wojsk aeromobilnych co pokazuje Tabela nr 2. Podobna sytuacja występuje w aspekcie służby w pododdziałach piechoty zmechanizowanej lub zmotoryzowanej, z zastrzeżeniem braku umiejętności rezerwistów tsw współdziałania z wozami

Tabela nr 2 Porównanie norm z wychowania fizycznego żołnierzy zawodowych oraz żołnierzy terytorialnej służby wojskowej w wybranych grupach wiekowych najwyżej punktowanych/na ocenę bardzo dobrą

Porównanie norm z wychowania fizycznego żołnierzy zawodowych oraz żołnierzy terytorialnej służby wojskowej				
	Żołnierze zawodowi pododdziałów wojsk aeromobilnych		Żołnierze terytorialnej służby wojskowej	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
Grupa wiekowa 21-25 lat/ do 25 lat (WOT)				
Wytrzymałość - bieg na 3000 m w minutach i sekundach	12	14	14	15.50
Siła - uginanie ramion w podporze przodem	74	39	45	24
Siła - skłony tułowia w przód w czasie 2 minut	80	60	50	38
Grupa wiekowa 36-40 lat/ powyżej 35 lat (WOT)				
Wytrzymałość - bieg na 3000 m w minutach i sekundach	13.10	15.10	14.50	17.20
Siła - uginanie ramion w podporze przodem	60	30	33	15
Siła - skłony tułowia w przód w czasie 2 minut	65	42	35	31

Opracowanie: Fundacja Ad Arma na podstawie Rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 2 grudnia 2020 r. w sprawie przeprowadzenia sprawdzianu sprawności fizycznej żołnierzy zawodowych oraz <https://terytorialsi.wp.mil.pl/ic/pliki/Tabela%20norm%20testu%20wej%C5%9Bciowego%20sprawno%C5%9Bci%20fizycznej.pdf>

bojowymi. Normy dla kobiet zostały przedstawione ze względu na wysoką feminizację WOT. Oznacza to, że rezerwiści tsw nie nadają się do uzupełnienia nawet najbardziej zbliżonych pod względem przeznaczenia

jednostek piechoty wojsk lądowych wojsk operacyjnych. Tym bardziej, ze względu brak jakichkolwiek kompetencji, nie nadają się do uzupełniania pododdziałów czołgów, artylerii czy przeciwlotniczych, nie wspominając o jednostkach Sił Powietrznych czy Marynarki Wojennej. W związku z powyższym należy podkreślić, że rezerwiści WOT wspierają budowę rezerw dla Wojsk Obrony Terytorialnej i nikogo więcej. Najśmieszniejsze jest to, że ówczesny dowódca WOT stwierdzał to samo: *...WOT nie jest od zastępowania wojsk operacyjnych, nie stanowi też ich rezerwy*²⁰.

Ostatnie dwa podpunkty punktu 0302 określają zadania dla rodzin, szkół wszelkich szczebli w obecnym systemie edukacji oraz jednostek samorządu terytorialnego, a nie dla rodzaju sił zbrojnych. Ponieważ do nich należy *przygotowanie społeczeństw do wypełniania obywatelskiego obowiązku obrony ojczyzny oraz kształtowanie postaw patriotycznych*²¹.

Zadania opisywanego rodzaju sił zbrojnych określone w instrukcji nie budzą kontrowersji. Wymienione w punkcie 0305 doktryny DD 3.40 zdolności Wojsk Obrony Terytorialnej: do dowodzenia, zdolność do rozpoznania, do rażenia, do przetrwania i ochrony wojsk, do zabezpieczenia logistycznego, zdolność do organizacji uzupełnień i mobilizacji, zdolność do szkolenia²² są sformułowane w sposób tak ogólny, że gdyby zmienić sformułowanie wojska obrony terytorialnej na nazwę jakiegokolwiek innego rodzaju sił zbrojnych zdolności by pasowały. Oznacza to, że tak sformułowane zdolności nie stanowią odpowiedniego drogowskazu do organizacji i szkolenia jednostek. Zdolności powinny być sfor-

²⁰ M. Miłoś, *Gen. Kukula: Przewidzieliśmy sposób, w jaki Rosja będzie prowadzić wojnę [WYWIAD]*, <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8406738,kukula-rosja-sposob-prowadzenia-wojny-w-ukrainie-wot-obrona.html>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

²¹ DD 3.40..., wyd. cyt., s. 13.

²² Tamże, s.17.

mułowane stosownie do zadań. Jest to jednak uwaga odnosząca się do większości dokumentów doktrynalnych tego poziomu w Siłach Zbrojnych RP. Zagłębiając się dalej w instrukcję DD 3.40 znajdujemy bardziej realną listę zdolności WOT. W punkcie 0401²³ napisano: ...zasadniczymi zadaniami taktycznymi realizowanymi przez jednostki WOT będą:

1. obrona, ochrona i osłona bezpośrednia miejscowości, rubieży, szlaków oraz węzłów komunikacyjnych, granicy państwowej i obiektów istotnych dla osiągnięcia celów operacji obronnej;
2. szturm (napady, zasadzki, rajdy); dywersja (wysadzanie, bojowe uzbrojenie terenu, niszczenie, zatapianie, sabotaż, dezinformacja); naprowadzenia (ognia artylerii i uderzeń rakiet, lotnictwa wojsk lądowych, desantów), odzyskiwanie personelu (jako wsparcie sił wydzielonych do tego typu operacji); lokalizowanie, blokowanie i izolowanie desantów powietrznych lub morskich po ich wylądowaniu, a w sprzyjających warunkach także ich zwalczanie i likwidowanie;
3. przedsięwzięcia maskowania operacyjnego i rozbudowy inżynierskiej terenu;
4. ochrona zdrowia i życia ludzkiego;
5. usuwanie skutków katastrof naturalnych i cywilizacyjnych oraz poszukiwanie i ratownictwo;
6. rozpoznanie: terenu, zagrożeń, skutków uderzeń rakiet i ognia artylerii oraz lotnictwa, skażeń (chemicznych, biologicznych i promieniotwórczych), stanu morale i nastrojów, stanu sanitarnego oraz hydrologicznego;
7. wprowadzanie wojsk własnych (sojuszniczych, koalicyjnych) do SRO; przyjmowanie desantów i zrzutów; przygotowywanie doraźnych lądowisk; zapewnienie wojskom własnym (sojuszniczym, koalicyjnym) swobody manewru w SRO; wsparcie szkolenia wojsk własnych (rezerw osobowych);

²³ Tamże, s. 20-21.

8. szkolenie, doradztwo, mentoring/partnerstwo.

Pomijając jako nieistotne w aspekcie militarnym zadania dotyczące usuwania skutków klęsk żywiołowych ta lista jednoznacznie określa wojska obrony terytorialnej jako formację, której jednostki z jednej strony powinny być w stanie prowadzić ograniczaną czasowo obronę, szczególnie na kierunkach drugorzędnych, jak być zdolne do prowadzenia działań rozpoznawczych i przeciwdywersyjnych. Można określić te zadania jako tradycyjne zadania formacji lekkiej piechoty. Należy podkreślić, że znaczną ich część, ze względu na organizację, wyszkolenie i wyposażenie jednostek (o czym na stronach 50 i nast. oraz 60 i nast.) można określić jako nad wyraz ambitną. Ze względu na brak organicznej artylerii (moździerz 60 mm to za mało) wszelkie działania zakładające starcie z wojskami operacyjnymi przeciwnika będą ogromnym wyzwaniem dla żołnierzy tsw. Obrona miejscowości będzie kończyła ogromnymi stratami ludzkimi jak i w infrastrukturze bronionego obszaru budżącymi wątpliwości co do sensowności takich działań.

Naprowadzenie ognia artylerii czy lotnictwa, choćby tylko w wojska lądowych jest wciąż poważnym wyzwaniem szkoleniowym (nie wchodząc w dyskusję jaka jest rzeczywista podległość 1. Brygady Lotnictwa Wojsk Lądowych) posiadających stosowny personel oraz środki rażenia. **WOT nie jest uwzględniany w programach szkolenia dotyczących wsparcia ogniowego z powietrza.** Nie może zresztą być, ze względu na fakt, że szkolenie w tym zakresie jest dostępne dla żołnierzy zawodowych z co najmniej kilkuletnim doświadczeniem (wynika to z wysokiego poziomu trudności). Jeżeli potrzeby WOT w tym zakresie zostałyby uwzględnione, pogłębiony zostałby aktualny problem *krótkiej koldry* – ograniczonych możliwości ośrodków szkolenia w Toruniu i Dęblinie oraz dostępności odpowiedniej jakości personelu. Takie działania spowodowałyby przesunięcie wysiłku szkoleniowego

na luźno związanych z Siłami Zbrojnymi RP żołnierzy tsw, którzy będą mieli niewielkie szanse na wykorzystanie zdobytych umiejętności. Natomiast obecnie szkoleni żołnierze Wojsk Lądowych na pewno będą współdziałać z organiczną artylerią własnych brygad. Należy podkreślić, że sam fakt wyszkolenia żołnierza w zakresie naprowadzenia ognia jest niewystarczający. Większym problemem szkoleniowym, szczególnie w aspekcie organizacyjnym, jest podtrzymanie stosownych kompetencji.

Zadanie ochrony zdrowia i życia ludzkiego budzi następujące pytania: czyjego? W jakim zakresie? Czy WOT ma stanowić uzupełnienie lub zastępstwo państwowego systemu służby zdrowia? Czy może chodzi o naturalne dla tego typu formacji wspieranie lub wręcz pełnienie funkcji policyjnych na obszarach przyfrontowych oraz terenie okupowanym przez przeciwnika?

W pkt. 304 została podkreślona konieczność zachowania współdziałania, integracji, interoperacyjności oraz kompatybilności WOT jako czynnika determinującego efektywność działań jednostek lekkiej piechoty. Problemem jest to, że cała instrukcja niższego poziomu jaką jest DD-3.40.1.8 stanowi, naszym zdaniem, jeden z najbardziej niekompatybilnych z zasadami działania wojsk operacyjnych, a szczególnie Wojsk Lądowych, dokumentów jakie zostały wprowadzone w SZ RP. Opisane na s. 22 DD-3.40 zadania WOT w stanie stałej gotowości obronnej państwa nie budzą szczególnych kontrowersji, poza zapisem pkt. 0402 mówiącym o działaniach elementów rozpoznawczych²⁴. **Kłopot w tym, że jednostki WOT nie posiadają etatowych pododdziałów rozpoznawczych.**

Olbrzymie wątpliwości nasuwają się po przeczytaniu zapisów dotyczących działań WOT w stanie gotowo-

²⁴ Tamże, s. 23.

ści obronnej państwa czasu kryzysu. O ile prowadzenie działań osłonowych nie budzi wątpliwości prawnych, to założenia prowadzenia działań przeciwdywersyjnych²⁵, zwalczania źródeł zagrożeń o charakterze militarnym nasuwają pytanie: **na podstawie jakich przepisów i procedur nastąpi przejście ze stosowania, w obszarze stosowania broni palnej, z norm określonych w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej²⁶ oraz w ustawie o działaniach antyterrorystycznych²⁷ na reguły międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych?** Tylko te ostatnie zapewniają bezpieczeństwo prawne żołnierzom w walce, szczególnie w przypadku strat i zniszczeń niezamierzonych jako zdarzeń najdalej naruszających lub wręcz negujących podstawowe wolności rezydentów RP. **Tylko te normy prawne ostatnie umożliwiają prowadzenie walki zbrojnej.** Jest to problem, który naszym zdaniem dotyczy całych sił zbrojnych, a jest ignorowany przez decydentów politycznych i wyższych dowódców²⁸. W przypadku zadań WOT w czasie działań wojennych zastrzeżenia nasuwają dwa zapisy. Pierwszy znajdujący się w pkt. 0404 ppkt. 4a. mówiący o uzupełnieniu, zgodnie z decyzją dowódcy operacji, potencjału bojowego jednostek operacyjnych. W związku z zapisami instrukcji DTU-3.40.1.8 jest to praktycznie niemożliwe, ponieważ znajdują się tam zapisy całkowicie sprzeczne, już na poziomie pojęć podstawowych, z regułami działań pododdziałów ogólnowojskowych Wojsk Lądowych. **Drugim zapisem,**

²⁵ Tamże, s.23.

²⁶ Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej, Dz. U. 2013 poz. 628.

²⁷ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych, Dz. U. 2016 poz. 90, art. 23 ust. 1.

²⁸ Por. najnowszą wypowiedź gen. Sokołowskiego: *Piloci nie zawahają się otworzyć ognia.* <https://www.tvp.info/71739080/wojsko-przemiescilo-smiglowce-na-podlasie-gen-sokolowski-piloci-nie-zawahaja-sie-uzyc-uzbrojenia>. [Dostęp: 08.08.2023 r.]

o znacznie donioślejszych, niezwykle negatywnych skutkach jest zapis zakładający prowadzenie niekonwencjonalnych działań śmiertelnych wymierzonych w administrację przeciwnika²⁹. Zastanówmy się skąd przeciwnik będzie brał kadry do swojej administracji na terenach okupowanych oraz jakie powinny być zadania polskiej administracji samorządowej i służb podległych Ministerstwu Spraw Wewnętrznych i Administracji (przede wszystkim policji i straży pożarnej) na tychże obszarach. Odpowiedź na oba te problemy jest całkowicie zbieżna. Przeciwnik, poza wyznaczeniem kierownictwa lub ustanowienia nadzoru, będzie posługiwał się istniejącą administracją lokalną. W interesie obywateli, ale również państwa polskiego, jest zachowanie administracji terytorialnej oraz służb porządku publicznego na terenach, które znalazły się pod okupacją przeciwnika. Celem ich jest ochrona obywateli Rzeczypospolitej i ich interesów na tych obszarach. Tych struktur nie można niszczyć bzdurnymi ewakuacjami jak w roku 1939 r. Tym bardziej nie można na nie oddziaływać w sposób, który w obecnym stanie prawnym jest całkowicie nielegalny (**brak kary śmierci również w czasie wojny**), a jednocześnie będzie przyczyniał się do zaostrzenia reżimu okupacyjnego, co dotknie najbardziej ludność cywilną. Ta jest z kolei całkowicie w Polsce bezbronna dzięki ustawodawstwu dotyczącemu posiadania broni palnej przez obywateli. W dodatku, ze względu na dużą aktywność żołnierzy tsw oraz jednostek WOT w mediach społecznościowych tego typu działania mogą się odbić na żołnierzach tsw i ich rodzinach. Przy czym działania okupanta wcale nie muszą być najskuteczniejsze w tym zakresie.

Wielkim nieobecny zadaniem WOT w czasie wojny jest zapis o ochronie bezpieczeństwa publicznego

²⁹ DD-3.40, oprac. cyt., s. 27.

na terenach okupowanych przez przeciwnika. Chodzi przede wszystkim o zwalczanie pospolitego bandytyzmu, różnego rodzaju band dezserterów i maruderów, których prawdopodobieństwo pojawienia się na takich obszarach podczas działań wojennych jest bardzo wysokie. Wszystko to prowadzi do następującego pytania: w czym interesie powstały te zapisy i w czym interesie mają działać jednostki terytorialne? Czy w interesie obywateli Polski i państwa, czy w interesie sojuszników, dla których wykrwawianie przeciwnika na terytorium Polski kosztem hekatomb Polaków może być opłacalne?

Zapisy DD-3.40 dotyczące systemu dowodzenia powielają patologię istniejącą w SZ RP, gdzie dowódca WOT, jako dowódca jednego z rodzajów sił zbrojnych podlega bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej. W praktyce oznacza to dowodzenie SZ RP przez polityka. Dowódcy WOT, obok jego organu dowodzenia jakim jest Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej podlegają bezpośrednio dowódcy brygad obrony terytorialnej – BOT. Proces dowodzenia na poziomie taktycznym odbywa się zgodnie z zasadami wypracowanymi w Wojskach Lądowych, **co jest kolejnym argumentem na rzecz niezasadności istnienia WOT jako rodzaju sił zbrojnych.**

Podsumowując tę część naszych rozważań należy podkreślić, że doktryna DD-3.40 określa WOT jako formację, przede wszystkim, dywersyjną, przeciwdywersyjną i rozpoznawczą. Mającą jednak mieć ograniczoną zdolność do prowadzenia zasadniczych działań taktycznych, przede wszystkim ograniczonej czasowo obrony, we współdziałaniu z innymi rodzajami sił zbrojnych.

Drugim omawianym dokumentem doktrynalnym jest instrukcja DTU-3.40.1.8. Ma ona normować działania lekkiej piechoty na szczeblu od sekcji do kompanii. Do pozytywnych cech dokumentu należy sam fakt jego powstania

po 7 latach od rozpoczęcia prac nad formowaniem *terytorialsów* oraz to, że można z pewną tolerancją przyjąć, iż postanowienia ogólne DTU-3.40.1.8 wpisują się w założenia WOT jako rodzaju sił zbrojnych przeznaczonych do wsparcia wojsk operacyjnych w działaniach taktycznych. Niestety to wszystko co dobrego można o zapisach tego dokumentu napisać.

W odniesieniu do prowadzenia obrony przez lekką piechotę autorzy tworzą nowe pojęcia form obrony: *działania obronno – ochronne* oraz *działania wiążąco - spowalniające*³⁰. Jest to niezgodne z DD-3.40 mówiącym o *obronie i opóźnianianiu*³¹. Nie ma to nic wspólnego z definiowaniem zasadniczych działań taktycznych w związkach taktycznych Wojsk Lądowych. Pokazuje to Tabela nr 3.

³⁰ DTU-3.40.1.8..., wyd. cyt., s. 8

³¹ DD-3.40..., wyd. cyt., s. 42 i 46.

Tabela nr 3 Porównanie pojęcia obrona na poziomie taktycznym w wybranych aspektach między Wojskami Obrony Terytorialnej, a Wojskami Lądowymi

	Wojska Obrony Terytorialnej	Wojska Lądowe	Zgodność
Dokument	DTU-3.40.1.8 Regulamin działań taktycznych pododdziałów piechoty lekkiej (tymczasowy) Działania obronne i zaczepne. Sekcja – pluton – kompania.	Regulamin działań taktycznych pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych /pluton – kompania – batalion/	n/d
Poziom	taktyczny	taktyczny	tak
Definicja	Brak jednoznacznej definicji, definiowana przez cele.	...podstawowy rodzaj walki, jest działaniem zamierzonym lub wymuszonym, zwykle podejmowanym, kiedy przeciwnik posiada inicjatywę, w celu udaremnienia lub odparcia jego natarcia, zadania mu maksymalnych strat, utrzymania zajmowanego rejonu (punktu oporu), zyskania czasu oraz stworzenia warunków do działań zaczepnych.	brak
Cel zasadniczy obrony	...zakłócenie natarcia przeciwnika. Obrona lekkiej piechoty ukierunkowana jest na zakłócenie zdolności, którymi dysponuje przeciwnik, spójności i synchronizacji działań, świadomości sytuacyjnej, a w rezultacie uzyskanie efektu częściowej dezorganizacji jego działania stworzenia podstaw do działań zaczepnych pododdziałów pancernych i zmechanizowanych własnych WO (wojsk operacyjnych – podkreślenie i przyp. aut.).	...uniemożliwienie przeciwnikowi opanowania terenu, rozbicie nacierających oddziałów (pododdziałów) przeciwnika, załamanie jego natarcia oraz przejście inicjatywy.	brak Jedynie <i>stworzenie podstaw do działań zaczepnych</i> oraz <i>przejście inicjatywy</i> są zgodne. Jednak zakłócenie natarcia stanowi bardzo wątpliwą podstawę do przejścia inicjatywy.

<p>Cele szczegółowe obrony</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. zakłócenie działania przeciwnika 2. opóźnienie działania przeciwnika (zyskanie czasu) 3. mylenie przeciwnika w celu umożliwienia koncentracji wysiłku wojsk własnych w innym miejscu (rejonie) 4. utrzymanie kontroli nad punktami kluczowymi (działania antydostępowe) 5. zachowanie zdolności (potencjału) 6. osiągnięcie innych celów taktycznych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. utrzymanie określonego terenu (rejonu, punktu oporu); 2. rozbitcie przeciwnika, który włączył się w ugrupowanie bojowe; 3. zyskanie na czasie i umożliwienie koncentracji wysiłku wojsk własnych w innym rejonie; 4. zatrzymanie przeciwnika i stworzenie warunków do wykonania kontrataku; 5. zmuszenie przeciwnika do przyjęcia walki w niedogodnym dla niego terenie; 6. zmniejszenie potencjału bojowego przeciwnika i ostateczne załamanie jego natarcia. 	<p><i>Zgodność punktów 3 wraz z 2 i 3 oraz 4 i 1. Jednak użyto w instrukcji WOT terminu „opóźnianie”, który ma precyzyjne znaczenie w terminologii Wojsk Lądowych.</i></p>
<p>Rodzaje obrony</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. metoda obrony rejonu (obrona w rejonie) 2. metoda obrony manewrowej 	<ol style="list-style-type: none"> 1. manewrowa 2. pozycyjna 	<p>brak</p>
<p>Obszar działania</p>	<p>Zgodnie z rysunkami około 25 km² dla kompanii lekkiej piechoty.</p> <p>Pluton piechoty lekkiej otrzymuje rejon obrony w ramach wyznaczonego rejonu</p>	<p>W dokumencie celowo nie określono wielkości rejonu obrony. Powszechnie i bez istotnych zastrzeżeń uznaje się, że dla batalionu rejon obrony wynosi maksymalnie do około 9 km</p>	<p>brak</p> <p>Normy dla plutonu lekkiej piechoty wydają się niezgodne z normami dla szczebla wyższego. Odpowiadają w swojej kuriozalnej wersji obszarowi</p>

	<p>kompanii.</p> <p>W zależności od istniejących warunków terenowych, pluton piechoty lekkiej prowadzi obronę w rejonie o szerokości od 2 do 4 km oraz głębokości od 5 do 7 km.</p>	<p>szerokości oraz do 4 km głębokości przy ugrupowaniu w jeden rzut bez odwodu. Częstsze będzie ugrupowanie w jeden rzut z odwodem. Wówczas rejon obrony będzie miał wymiary około 6 na 6 km.</p>	<p>obrony dla batalionu zmechanizowanego.</p>
<p>Ugrupowanie</p>	<p>Jeden rzut albo jeden rzut z odwodem</p> <p>Główny rejon obrony</p> <p>Elementy podstawowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ubezpieczenie bezpośrednie; 2. pierwszy rzut 3. odwód (odwody) 4. punkt dowodzenia 5. elementy logistyczne <p>Elementy dodatkowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. pododdział BSP 2. pododdział przeciwlotniczy 3. pododdział inżynieryjny 4. przydzielone pododdziały wzmocnienia z WO (do kompanii WOT!!! – podkr. aut.). <p>W obronie nieliniowej kompanii prowadzonej w ugrupowaniach rozproszonych, ze względu na manewrowy i dynamiczny charakter działań, zazwyczaj nie wydziela się odwodu kompanii.</p>	<p>Elementy podstawowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ubezpieczenie; 2. pierwszy rzut; 3. odwód (odwody); 4. stanowisko dowodzenia; 5. urządzenia i elementy logistyczne. <p>Elementy dodatkowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. drugi rzut; 2. pododdział artylerii; 3. pododdział przeciwlotniczy; 4. odwody innych rodzajów wojsk (np. inżynieryjny, chemiczny, aeromobilny) i inne. 	<p>tak</p> <p>Brak zgodności wewnętrznej zapisów dokumentu DTU-3.40.1.8.</p>

	W przypadku wydzielenia, odwód stanowi pluton lub sekcja piechoty lekkiej, która może być wykorzystana w roli odwodu manewrowego...		
Struktura	Trudna do zidentyfikowania z treści dokumentu. Wydaje się, że w dokumencie nie odróżnia się pojęć: <i>struktura</i> od <i>ugrupowanie</i> .	rejon obrony (punkt oporu), rejon ubezpieczeń bojowych (linię ubezpieczeń bezpośrednich), linie ryglowe, rejon stanowisk ogniowych artylerii, rubieże ogniowe i kierunki planowanych kontrataków, strefy zapór i niszczeń, strefy rażenia i zasadzek ogniowych, rejon rozmieszczenia odwodów i pododdziałów wspierających oraz elementów rozpoznawczych, rejon rozmieszczenia urządzeń i elementów logistycznych, a także stanowiska dowodzenia, rejon zastrzeżone oraz drogi manewru, dowozu i ewakuacji.	brak
Prowadzenie obrony	Działania pododdziałów w obronie rejonu opierają się na następujących zasadach: 1. działania mają charakter obronno-zaczepny 2. zdolności rażenia pododdziałów opierają się optymalnym wykorzystaniu organicznych środków	1. działania w rejonie ubezpieczeń bojowych i bezpośrednich 2. rozstrzygająca walka obronna, 3. w której zawiera się wzmocnienie zagrożonych kierunków, blokowanie przeciwnika i wykonanie kontrataków.	brak

	<p>ogniowych pododdziału, a także wykorzystaniu ognia dostępnych środków wsparcia np. artylerii;</p> <p>3. potencjał natarcia zakłócany jest w szeregu niewielkich walk, prowadzonych na całej głębokości ugrupowania obronnego;</p> <p>4. głębia obrony kreowana jest przez kombinację manewru i uderzeń ogniowych;</p> <p>5. w działaniach należy optymalnie wykorzystać maskowanie i zdolności do skrytego działania pododdziałów piechoty w celu uzyskania przewagi taktycznej i zaskoczenia przeciwnika;</p> <p>6. w działaniach obronnych należy optymalnie wykorzystać środki minowania oraz niszczenia w celu zwiększenia wrażliwości przeciwnika na uderzenia poprzez spowolnienie, blokowanie, kanalizowanie lub wymuszanie kierunku manewru.</p>		
--	---	--	--

Opracowanie: Fundacja Ad Arma na podstawie Regulamin działań taktycznych pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych /pluton – kompania – batalion/ oraz DTU-3.40.1.8.

Wnioski nasuwają się jednoznaczne: **rozumienie podstawowego działania taktycznego jakim jest obrona są niemal całkowicie różne w omawianych rodzajach sił zbrojnych.** W związku z tym, że regulamin Wojsk Obrony Terytorialnej zakłada współdziałanie z jednostkami operacyjnymi i działanie lekkiej piechoty w obronie w celu umożliwienia wykonywania zwrotów zaczepnych przez nie³², rozkazy przekazywane podporządkowanym jednostkom OT będą rozumiane odmiennie od intencji rozkazodawcy. Stworzy to istotne ryzyko nie wykonania zamiaru dowódcy przez jednostkę lekkiej piechoty. Obrona lub osłona luki w ugrupowaniu wojsk operacyjnych wykonywana przez kompanię lekkiej piechoty na głębokości do 7 km oznacza umożliwienie przeciwnikowi wejścia w rejon obrony brygady ogólnowojskowej Wojsk Lądowych na głębokość poza pododdziały pierwszorzutowe. Będą się tam znajdowały stanowiska ogniowe artylerii, dowodzenia, logistyczne i inne wymagające do swego funkcjonowania braku bezpośredniego kontaktu z przeciwnikiem. Tym samym spowoduje to załamanie obrony na danej rubieży i wytworzy wyjątkowo trudną sytuację dla broniącej się brygady, a być może całej dywizji. I wszystko będzie zgodne z regulaminem taktycznym Wojsk Obrony Terytorialnej. **Nasuwa się tu pytanie czy poprzez działania 36 żołnierzy plutonu lekkiej piechoty na 28 km² ma się realizować idea nasycenia terytorium Rzeczypospolitej wojskiem głoszona w 2019 r.**

³² DTU-3.40.1.8..., wyd. cyt., s. 8.

przez dowódcę WOT gen. dyw. Kukulę³³, a jednocześnie oficera, który zatwierdził i skierował do wdrożenia DTU-3.40.1.8. W odniesieniu do *obrony* poruszymy jeszcze dwie kwestie. Pierwszą z nich jest zakładanie manewru lekkiej piechoty związanej walką z pododdziałami (co najmniej) zmechanizowanymi przeciwnika. Jest to pomysł co najmniej kontrowersyjny. Tego typu działania zostały sfalsyfikowane wielokrotnie podczas ostatnich stu lat. Wnioski sprowadzają się do stwierdzenia, że jest to możliwe tylko w specyficznych środowiskach walki lub szczególnych warunkach taktycznych. Wprawdzie w DTU-3.40.1.8³⁴ podkreślono, że pododdziały lekkiej piechoty mają prowadzić działania w tego typu terenie, jednak większość terenu kraju jest dogodna do działań wojsk pancernych i zmechanizowanych. Tutaj ciekawostka – autorzy regulaminu lekkiej piechoty wspominają tutaj o prowadzeniu *obrony pozycyjnej*, jednak nie raczą nawet wytłumaczyć co przez to pojęcie rozumieją. Inną możliwością wykonania obrony przez lekką piechotę jest walka na stanowiskach odpowiednio przygotowanych inżynieryjnie z manewrem w ramach tychże stanowisk do czasu uzyskania wsparcia od jednostek zmechanizowanych i pancernych wojsk lądowych. Manewr przemieszczenia się pododdziałów lekkiej piechoty, słabiej przygotowanej fizycznie, bez organicznych pojazdów skłania do zacytowania wierszyka popularnego w piechocie sto lat temu: *Ucieczka się skończy szpetnie, koń dopadnie, jeździec zetnie*. Warto jeszcze wspomnieć o pojęciu *obrony nieliniowej*³⁵ przeciwstawionym w zamyśle autorów aktualnie obowiązującym zasa-

³³ J. Graf, *Asymetryczna obrona i przeciwpancerne priorytety*. Gen. Kukula dla Defence24.pl: WOT potrzebny na całym terytorium kraju, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/asymetryczna-obrona-i-przeciwpancerne-priorytety-gen-kukula-dla-defence24pl-wot-potrzebny-na-calym-terytorium-kraju>. [Dostęp: 18.05.2023 r.]

³⁴ DTU-3.40.1.8..., wyd. cyt., s. 8 i 9.

³⁵ Tamże, s. 21 i nast.

dom prowadzenia tego typu działań przez pododdziały ogólnowojskowe. W związku z brakiem definicji tego zwrotu w omawianym dokumencie (jest on nie tylko zły merytorycznie, także wyjątkowo fatalnie zredagowany) zmuszeni byliśmy do sięgnięcia do artykułu³⁶, w którym jeden z autorów *DD-3.40.1.8* omawia ten sposób działań. Wniosek jest niepodważalny: *obrona nieliniowa* nie jest obroną w rozumieniu obecnie stosowanym w siłach zbrojnych. Wynika to wprost z twierdzenia, że *...nie zapewnia to utrzymania na stałe terenu...*³⁷, które to *utrzymanie*, osiągane jest w wojskach operacyjnych różnymi sposobami w zależności od rodzaju obrony jest jej konstytutywną cechą (zob. Tabela nr 3 definicja obrony w pododdziałach zmechanizowanych i pancernych). Obrazujący tekst rys. 2³⁸ znajdujący się we wspomnianym artykule jest ładząco podobny, w swej istocie, do znacznie dokładniejszych rysunków przedstawiających prowadzenie działań opóźniających przez batalion zmechanizowanych zawartych w *Działania bojowe batalionu Praktyka – Teoria - Perspektywy*³⁹. Podważa to całą ideę *nieliniowości*, ponieważ **skoordynowane współdziałanie pododdziałów zmechanizowanych, zmotoryzowanych czy pancernych, nie mających bezpośredniego kontaktu z sąsiadami jest raczej normą, niż wyjątkiem**. Autor prezentuje zresztą nowatorskie podejście do wykonywania rozkazów twierdząc, że ***Organizacja obrony stanowi efekt analizy zadania otrzymanego przez dowódcę pododdziału (kompanii, plutonu). Należy jednak zaznaczyć, że jest podporządkowana zasadzie optymalnego wykorzystania ugrupowań rozproszonych małych pododdziałów lekkiej piechoty.***⁴⁰

³⁶ P. Makowiec, *Obrona nieliniowa pododdziałów lekkiej piechoty*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2022, nr 4.

³⁷ Tamże, s. 77.

³⁸ Tamże, s. 77.

³⁹ [red.] W. Więcek, *Działania bojowe batalionu...*, wyd. cyt., s. 108 i 109.

⁴⁰ P. Makowiec, *Obrona nieliniowa...*, wyd. cyt., s. 77.

(podkr. aut.). Oznacza to, że zdaniem autora najważniejsze w wykonywaniu zadań jest dogmatyczne stosowanie zasad prowadzenia walki opracowanych przez niego samego. Wyjaśnijmy, dla czytelników mających mniejsze doświadczenie praktyczne z wojskiem, że celem działania podwładnego (z grubsza w granicach prawa) powinna być realizacja woli dowódcy. W praktyce regulamin lub instrukcja jest jedynie zbiorem wskazówek, adaptowanych do sytuacji taktycznej.

Zauważyliśmy natomiast istotne podobieństwa pomiędzy rozumieniem terminu „obrona” w Wojskach Obrony Terytorialnej i terminem „działania opóźniające” Wojsk Lądowych. Pokazuje to Tabela nr 4.

W przypadku zastosowania metody opóźniania przemiennego⁴¹, szczególnie na liniach opóźniania odpowiednio przygotowanych inżyniersko, tego typu działania są możliwe dla jednostek lekkiej piechoty szczebla batalionu. **Jednak, zgodnie z omawianym dokumentem jednostki lekkiej piechoty mają działać na obszarze większym, niż odpowiadające im wielkością pododdziały wojsk operacyjnych, w sposób bardziej manewrowy, na piechotę i ze słabszym uzbrojeniem.**

Obecnie byłoby to bardzo utrudnione ze względu na odmienną terminologię taktyczną wprowadzoną przez radosną twórczość Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej. Sprawia to, w powiązaniu z krótkim, weekendowym szkoleniem oficerów młodszych lekkiej piechoty, że **ryzyko zupełnego nie zrozumienia swoich zadań przez współdziałających żołnierzy tych samych sił zbrojnych, działających w tym samym środowisku (lądowym) jest więcej niż znaczące.**

⁴¹ *Regulamin działań taktycznych pododdziałów...*, wyd. cyt., s.63 i nast.

Tabela nr 4 Porównanie, na poziomie taktycznym, pojęcia „obrona” w Wojskach Obrony Terytorialnej, a pojęciem „działania opóźniające” w Wojskach Lądowych w wybranych aspektach.

	Obrona według WOT	Działania opóźniające według Wojsk Lądowych
Istota działań opóźniających	...zakłócenie natarcia przeciwnika. Obrona lekkiej piechoty ukierunkowana jest na zakłócenie zdolności, którymi dysponuje przeciwnik, spójności i synchronizacji działań, świadomości sytuacyjnej, a w rezultacie uzyskanie efektu częściowej dezorganizacji jego działania stworzenia podstaw do działań zaczepnych	Istotą działań opóźniających jest unikanie rozstrzygających walk, przez stawianie nacierającemu przeciwnikowi oporu w kolejnych rejonach opóźniania.
Cele szczegółowe	<ol style="list-style-type: none"> zakłócenie działania przeciwnika opóźnienie działania przeciwnika (zyskanie czasu) mylenie przeciwnika w celu umożliwienia koncentracji wysiłku wojsk własnych w innym miejscu (rejonie) utrzymanie kontroli nad punktami kluczowymi (działania antydoświadczowe) zachowanie zdolności (potencjału) osiągnięcie innych celów taktycznych 	<ol style="list-style-type: none"> zadania przeciwnikowi znacznych strat i obniżenia jego potencjału bojowego, bez wdawania się w rozstrzygające walki; zyskania czasu kosztem stopniowej utraty terenu; skierowania przeciwnika w określonym kierunku i tym samym stworzenia przewagi miejscowej (sytuacyjnej) i przejęcie inicjatywy; wyprowadzenia pododdziałów w wypadku zagrożenia okrążeniem lub rozbięciem ich przez przeciwnika; ustalenia kierunku głównego wysiłku natarcia przeciwnika.
Sposób prowadzenia działań	Działania mają charakter obronno-zaczepny. Prowadzenie obrony lekkiej piechoty ma charakter defensywno – zaczepny, w którym pododdziały OT dążą do uzyskania, utrzymania lub odzyskania inicjatywy taktycznej, aby efektywnie dezorganizować działania przeciwnika na całej głębokości jego ugrupowania, wykorzystując synergiczne działania pododdziałów i środków wsparcia.	Manewr w połączeniu ze skutkami ogniowego oddziaływania umożliwia zadawanie strat przeciwnikowi, a także warunki i wspiera kontratak. Pododdziały w działaniach opóźniających stosują manewr i ogień również w celu wyjścia z walki. Ponadto ogniem osłania się luki i otwarte skrzydła w ugrupowaniu wojsk własnych.
	Potencjał natarcia przeciwnika zakłócany jest w szeregu niewielkich walk, prowadzonych na całej głębokości ugrupowania obronnego.	Pododdziały prowadzące działania opóźniające wykorzystują efektywnie teren zmuszając przeciwnika do wyczerpujących działań w celu jego opanowania. Właściwe i umiejętnie wykorzystany teren pozwala angażować mniejsze siły do prowadzenia opóźniania, a ponadto stawia nacierającego przeciwnika w niekorzystnym położeniu. Przeszkody terenowe naturalne i sztuczne w połączeniu z oddziaływaniem ogniowym zapewniają skuteczną walkę ze znacznie silniejszym przeciwnikiem.

Opracowanie: Fundacja Ad Arma na podstawie Regulamin działań taktycznych pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych /pluton – kompania – batalion/ oraz DTU-3.40.1.8.

Podobna, jak w przypadku pojęcia *obrona*, sytuacja ma w odniesieniu do działań opisanych w DTU-3.40.1.8 pod nazwą *działania zaczepne*⁴². Pierwszym, co uderza, jest ich definicja mówiąca, że zasadniczym celem *działania zaczepnego* jest *dezorganizacja działania przeciwnika*⁴³. Nasuwa się od razu pytanie jaka jest istotna różnica między terminem *dezorganizacja* z definicji natarcia, a terminem *zakłócanie* z definicji obrony znajdującym się w tym samym dokumencie. *Zakłócać* jest jednym z synonimów słowa *dezorganizować*⁴⁴. Dalszy chaos wprowadzają rodzaje działań zaczepnych lekkiej piechoty⁴⁵. Są nimi: zasadzka, napad, wypad i przeszuwanie. Te działania w Wojskach Lądowych są uznawane za działania rozpoznawcze (zasadzka, napad, wypad)⁴⁶ oraz za działania na rzecz wsparcia pokoju⁴⁷. To skłania do porównania celów jakie za pomocą wspomnianych aktywności mają osiągać jednostki Wojsk Obrony Terytorialnej, a jakie są przypisane pododdziałom Wojsk Lądowych. Za pomocą działań zaczepnych lekka piechota ma osiągać: zakłócanie działań przeciwnika (por. obrona lekkiej piechoty), spowolnienie działań przeciwnika (por. obrona lekkiej piechoty i działania opóźniające pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych), obniżanie jego potencjału bojowego

⁴² DTU-3.40.1.8..., wyd. cyt., s. 50 i następane.

⁴³ Tamże.

⁴⁴ <https://www.synonimy.pl/synonim/dezorganizowa%C4%87/>. [Dostęp: 15.05.2023 r.]

⁴⁵ DTU-3.40.1.8..., wyd. cyt., s. 52.

⁴⁶ *Regulamin działań taktycznych pododdziałów...*, wyd. cyt., s. 235.

⁴⁷ Tamże, s. 205-7.

(por. działania opóźniające pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych), zdobywanie lub pozyskanie informacji, uprzedzenie działań w celu przejścia inicjatywy, nękanie, osiągnięcie innych celów taktycznych⁴⁸. Natomiast pododdziały ogólnowojskowe wojsk operacyjnych za pomocą działań rozpoznawczych dążą do:

- 1) wykrycia i ustalenia położenia elementów rozpoznawczych przeciwnika;
- 2) wykrycia rejonów ześrodkowania wojsk przeciwnika, ustalenia ich prawdopodobnego składu i możliwości wykorzystania;
- 3) ustalenia prawdopodobnego charakteru działań bojowych przeciwnika, ugrupowania bojowego i rozmieszczenia poszczególnych jego elementów;
- 4) określenia prawdopodobnych kierunków działania oddziałów obejścia lub oddziałów wydzielonych;
- 5) określenia prawdopodobnych rubieży wprowadzenia do walki sił odwodowych przeciwnika;
- 6) identyfikacji celów i oceny skutków porażenia elementów ugrupowania bojowego przeciwnika;
- 7) rozpoznania systemu zapór inżynierskich, rozbudowy fortyfikacyjnej terenu i zniszczeń;
- 8) rozpoznania elementów struktury systemu dowodzenia przeciwnika (rejonów rozmieszczenia węzłów łączności, stanowisk dowodzenia batalionów i dywizjonów, punktów dowódczo-obszernych kompanii i baterii);
- 9) wykrycia elementów (urządzeń) obrony przeciwlotniczej (OPL) i walki elektronicznej (WE);
- 10) rozpoznania rozmieszczenia stanowisk ogniowych moździerzy i artylerii lufowej;
- 11) ustalenia rozmieszczenia rubieży ogniowych środków przeciwpancernych;
- 12) ustalenia rozmieszczenia elementów wsparcia logistycznego przeciwnika;

⁴⁸ DTU-3.40.1.8..., wyd. cyt., s. 52.

13) rozpoznania środowiska działań oraz określenia wpływu zmian w nim zachodzących na prowadzenie działań bojowych (np. infrastruktura drogowa, telekomunikacyjna i energetyczna)⁴⁹.

Pokazuje to, ponownie, że **oficerowie Wojsk Obrony Terytorialnej dowolnie zonglują pojęciami i terminami, których znaczenie jest od dziesięcioleci ustalone w Wojskach Lądowych. Nadając im nowe znaczenia wprowadzają chaos i dezorganizację w założonym współdziałaniu między rodzajami sił zbrojnych.** Brakuje natomiast wyraźnych zapisów mówiących o tym, że lekka piechota nie ma zdolności do **samodzielnego** prowadzenia **natarcia**, natomiast może wspierać wykonywanie tego typu działań przez jednostki ogólnowojskowe wojsk lądowych. Konsekwentnie brakuje stosownych zapisów jak takie współdziałanie powinno się odbywać.

W tym miejscu nie czas i miejsce na dokładniejszą recenzję dokumentu *DTU-3.40.1.8* oraz wyznajdowanie kolejnych smaczków, czy to merytorycznych, czy to redakcyjnych, czy skupienie się na rysunkach, z których, ze względu na ich łudzące podobieństwo do siebie nawzajem, nie sposób odczytać różnic występujących w ich opisach i w tekście. Przejdziemy natomiast do oceny dokumentu w aspekcie założonego w nim współdziałania z wojskami operacyjnymi oraz zgodności z instrukcją *Wojska Obrony Terytorialnej w operacji DD-3.40*. W aspekcie współdziałania i wsparcia działań wojsk operacyjnych *DTU-3.40.1.8* wprowadza zapisy, które nie dość, że są niezgodne z zapisami dokumentów wyższego rzędu, w tym *DD-3.40*, to są sprzeczne z zasadami prowadzenia działań przez pododdziały pancerne i zmechanizowane Wojsk Lądowych. Różna klasyfikacja działań taktycznych znajdujących się w obu dokumentach nie ma istotnego znacze-

⁴⁹ *Regulamin działań taktycznych pododdziałów...*, wyd. cyt., s.236.

nia⁵⁰, fundamentalne znaczenie ma to, jakie jest rozumienie samych pojęć dotyczących działań taktycznych, takich jak obrona i natarcie. **Chaos pojęciowy stworzy istotne ryzyko podejmowania błędnych decyzji, wynikających tylko i wyłącznie z nie zrozumienia siebie przez dowódców współdziałających rodzajów sił zbrojnych.** W dokumencie szczebla taktycznego zapisy pozwalające realizować zadania wynikające z *DD-3.40* są niedostateczne, szczególnie w odniesieniu do prowadzenia działań rozpoznawczych w stałych rejonach odpowiedzialności na rzecz jednostek wojsk operacyjnych.

⁵⁰ Tamże, s. 18 z *DD-3.40...*, wyd. cyt., s. 46.

Organizacja, wyposażenie i odrobina logistyki

W tym rozdziale abstrahować będziemy od rozważań na temat wyższych, ponadbrygadowych, komórek organizacyjnych Wojsk Obrony Terytorialnej ponieważ są to twory, ze względu na *terytorialny* charakter jednostek WOT, bez znaczenia operacyjnego i taktycznego. Mają one, przede wszystkim, znaczenie administracyjne i szkoleniowe. Ze względu na omówioną w poprzednich rozdziałach jakość opracowywanych, zatwierdzanych i wydawanych na tym poziomie dokumentów, pominiemy je litościwym milczeniem. Skupiliśmy się na organizacji i wyposażeniu na poziomie taktycznym, czyli od brygady w dół. Dodatkowym argumentem za przyjętym podejściem jest jeden z celów powstania WOT, jakim było uzupełnienie i zwiększenie potencjału Wojsk Lądowych. W praktyce dokonuje się tego za pomocą faktycznego przyporządkowania podstawowych jednostek organizacyjnych szczebla taktycznego Wojsk Obrony Terytorialnej jakimi są Brygady Obrony Terytorialnej – BOT związkom taktycznym Wojsk Lądowych.

Na podstawie niezgodnych, a nawet sprzecznych z sobą informacji wynikających z literatury przedmiotu, instrukcji regulujących różne aspekty działalności Wojsk Obrony Terytorialnej oraz licznych doniesień o przekształcaniu struktur BOT trudno określić jaka jest aktualna, modelowa organizacja brygady WOT. Mamy tutaj także do czynienia z tradycyjnym w Wojsku Polskim kultem tajemnicy. **Wynika to, m.in. z chęci ukrycia braków organizacyjnych, personalnych, doktrynalnych.** Nadmienimy tylko, że żadna brygada wojsk lądowych nie ma identycznej struktury organizacyjnej (wyjątkiem być może będą jednostki formowanych obecnie związków taktycznych) i trudno podejrzewać, że jest to wynik

szczególnego przeznaczenia taktycznego poszczególnych jednostek. Dostępna literatura przedstawia schematy organizacyjne *ćwiczebne*⁵¹, jedynie zbliżone do stanu rzeczywistego. Taka sytuacja może być źródłem olbrzymich problemów w przypadku pełnoskalowego konfliktu zbrojnego. Przyjmijmy optymistyczne założenie, że oficerowie odpowiednich szczebli profesjonalnego wojska zdobywają odpowiednią wiedzę na temat rzeczywistej organizacji i wyposażenia innych jednostek wojskowych podczas odpowiednich kursów w ramach szkolenictwa wojskowego. Ta wiedza umożliwi im planowanie i organizowanie działań bez bezpośredniego kontaktu z jednostką współdziałającą lub przechodzącą w ich podporządkowanie. Ewentualne, nieistotne rozbieżności zostaną skorygowane przez oficerów łącznikowych podczas procesu planowania. Jednak konflikt pełnoskalowy jest gigantyczną maszynką do mięsa. Będzie następowała dynamiczna rotacja kadr i szybkie awanse żołnierzy, którzy wykazali się w walce. Jednak trudno podejrzewać, że objęcie nowego stanowiska będzie wiązało się z ukończeniem wymaganego podczas pokoju kursu. W związku z tym, tarcie wynikające z niedostatecznej wiedzy o możliwościach i zdolnościach innych jednostek będzie rosło i może stawać się przyczyną nadmiernych strat lub porażki w walce. Dlatego, struktury organizacyjne jednostek wojskowych powinny być, naszym zdaniem, generalnie jawne. Założenie, że dzięki utrzymaniu tego typu informacji w sekrecie przeciwnik nie będzie znał organizacji naszych związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów razi naiwnością. **Wbija**

⁵¹ L. Plezia, *Ćwiczebne struktury organizacyjne oraz wyposażenie wojsk aeromobilnych, Część 1 Wojska powietrznodesantowe*, WSOWL, Wrocław 2016 za M. Pawlisiak, T. Sadoch, *Działanie kompanii logistycznej batalionu powietrznodesantowego w walce*, <http://slw.wat.edu.pl/pdf-140408-67227?filename=Dzialanie%20kompani.pdf>. Dostęp: 17.06.2023r.

się w ten sposób w ignorancję tylko i wyłącznie własne kadry i obywateli. Podstawą do zaprezentowanej organizacji brygady WOT była instrukcja *Zabezpieczenie logistyczne Wojsk Obrony Terytorialnej DT-3.40*⁵². Co do zasadniczych pododdziałów brygady nie ma wątpliwości – podstawowymi elementami tego typu jednostki są bataliony lekkiej piechoty. Jednak o rzeczywistych zdolnościach oddziału decydują pododdziały rodzajów wojsk. Te występują jedynie w ilościach *śladowych* w porównaniu z brygadami ogólnowojskowymi Wojsk Lądowych. **Z tego względu brygady obrony terytorialnej w rzeczywistości są pułkami, gdyż są jednostkami jednego rodzaju wojsk – lekkiej piechoty.** Kwestie nazewnictwa mają znaczenie, a nazywanie jednostki składającej się z kilku identycznych pododdziałów oraz pododdziału wsparcia, którego jakościowo odmienną częścią wyposażenia są jedynie BSL, brygadą jest pogłębianiem bałaganu terminologicznego w Siłach Zbrojnych RP. W tym miejscu konieczna jest dygresja wyjaśniająca różnice pomiędzy brygadą, a pułkiem, ponieważ ostanie lata przyniosły zatarcie różnic pomiędzy tymi pojęciami również w wojskach lądowych. Brygada jest najmniejszym związkiem taktycznym (obok dywizji i korpusu), czyli składową pododdziałów (oddziałów) różnych rodzajów wojsk⁵³. Pułk jest oddziałem, zasadniczo, złożonym z pododdziałów jednego rodzaju wojsk oraz, ewentualnie, pododdziału wsparcia. Nazywanie pułków np. artylerii lub lekkiej piechoty – brygadami powoduje jedynie zamieszanie terminologiczne, ma znikome znaczenie propagandowe (laikowi to obojętne, mądry swoje wie) i żaden wpływ na gotowość bojową. Jedyne prak-

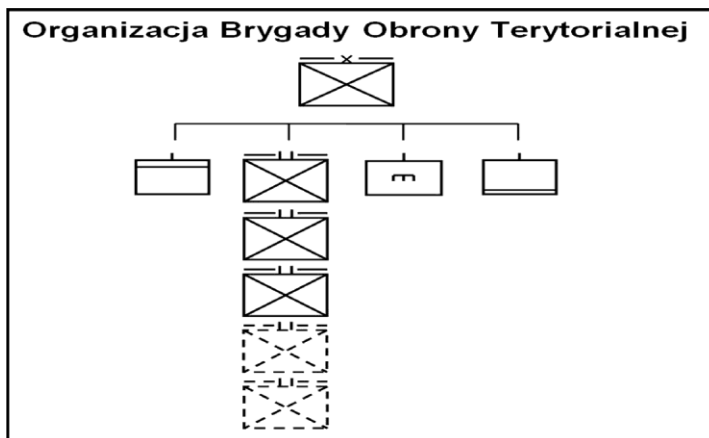
⁵² *Zabezpieczenie logistyczne Wojsk Obrony Terytorialnej DT-3.40*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Zegrze 2021.

⁵³ Por. [red.] M. Kemler, *PWN Leksykon Wojsko, wojna, broń*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001, s. 52, 239.

tyczne znaczenie to takie, że dowódcą brygady powinien być, zgodnie z nazwą, generał brygady, a pułku – jedynie pułkownik. W wojskach obrony terytorialnej dowódcami brygad są etatowo pułkownicy.

Przyjęto, że brygada obrony terytorialnej składa się z dowództwa i sztabu, kompanii dowodzenia, trzech do pięciu batalionów lekkiej piechoty, kompanii dowodzenia, kompanii saperów oraz kompanii logistycznej⁵⁴. Schemat organizacyjny przedstawia rysunek nr 1 na str. 45. Przedstawiona w instrukcji *Wojska Obrony Terytorialnej w operacji*⁵⁵ struktura brygady obrony terytorialnej z kompanią wsparcia jest, zgodnie z naszą wiedzą, nieaktualna.

Rysunek nr 1 Organizacja Brygady Obrony Terytorialnej.

Opracowanie: Fundacja Ad Arma.

⁵⁴ *Program szkolenia zaawansowanego (tymczasowy) Wojsk Obrony Terytorialnej*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Zegrze 2022, s. 26; *Zabezpieczenie logistyczne...*, wyd. cyt., s. 13.

⁵⁵ *DD 3.40...*, wyd. cyt., s. 31.

Najważniejszy czynnik wpływający na liczebność brygady to ilość i organizacja batalionów lekkiej piechoty – blp. Błp może liczyć do około 800 żołnierzy przy organizacji pięciokompanijnej i około 630 przy organizacji czterekompanijnej. W związku z tym pięciobatalionowa BOT może posiadać około 4000 żołnierzy. Kluczowym uzbrojeniem na poziomie brygady, jakościowo różnym od uzbrojenia batalionów ogólnowojskowych, są bezałogowe statki powietrzne - BSP WARMATE i FLY EYE w kompanii dowodzenia BOT. W związku z brakiem jawnych danych na temat ilości tego typu sprzętu, jego liczbę oszacowano na podstawie udostępnionych publicznie informacji dotyczących liczebności BOT⁵⁶ oraz organizacji pododdziałów wojsk operacyjnych wyposażonych w ten typ uzbrojenia⁵⁷. Uważamy, że zapowiedzi gen. Kukuły, *...że każda kompania lekkiej piechoty będzie miała zdolność do rażenia z wykorzystaniem tych środków*⁵⁸ były typowym dla Pana Generała *wizjonerstwem*, śladowo związanym z rzeczywistością. Kontrakt na zakup tego typu uzbrojenia, dla całych sił zbrojnych, opiewał na dostarczenie stu zestawów po dziesięć BSP. Liczbę kompanii lekkiej piechoty można szacować na ponad dwieście – BOT mamy w 2023 r. osiemnaście. W każdej co najmniej trzy blp. W batalionie natomiast co najmniej cztery kompanie lekkiej piechoty. W związku z tym, że BSP WARMATE dostarczano również Wojskom Specjalnym⁵⁹ przyjęto, że (około) połowa

⁵⁶ M. Gonciarski, *Wojska Obrony Terytorialnej*, <https://www.google.com/url?sa=t&rc=t=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj5w-D-ph6rAhXC6CoKHxILBkwQFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Fbip.orzysz.pl%2Fdownload.php%3Fid%3D15751&usg=AOvVaw0io6TnCecl-pAqpV6TOCY6j>. [Dostęp: 17.03.2023 r.]

⁵⁷ <https://defence24.pl/geopolityka/gen-kukula-warmate-w-kazdej-kompanii-wot-defence24pl-tv>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]

⁵⁸ Tamże.

⁵⁹ J. Gruszczynski, *Amunicja krążąca Warmate i BSPU Gladius dla Wojska Polskiego*, <https://zbiam.pl/artykuly/amunicja-krazaca-warmate/>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]

zamówionych statków powietrznych została zakupiona na potrzeby Wojsk Obrony Terytorialnej. Jest to jedynie hipoteza. Na jej podstawie oszacowano, że w każdej brygadzie obrony terytorialnej założono posiadanie trzech zestawów oraz kilku zestawów w Centrum Szkolenia WOT w Toruniu⁶⁰. Są to tylko szacunki co do założonego modelu organizacji, ponieważ **podpisany w 2017 r. kontrakt na zakup BSP WARMATE zrealizowano w 10 % - słownie dziesięciu procentach do 2018 r.** Następnie umowie zmarło się śmiercią naturalną, chyba, że ktoś nam pomoże inaczej zinterpretować słowa ministra Skurkiewicza z Sylwestra 2021 r. ... *do Sił Zbrojnych RP dostarczono 10 zestawów (100 szt.) dronów uderzeniowych krótkiego zasięgu systemu WARMATE*⁶¹. Żołnierze związani z wdrażaniem tego typu BSP twierdzą, że ta umowa była zawarta właśnie na dostarczoną ilość WARMATE z opcją na zakup dodatkowych zestawów. Służyć to miało przetestowaniu uzbrojenia, wypracowaniu procedur działania oraz wykryciu problemów *wieku dziecięcego* i skłonieniu producenta do wdrożenia usprawnień. W związku z opracowaniem przez WB Electronics poprawionego modelu w 2022 r. ponowiono zamówienie omawianego uzbrojenia, jednak mimo inflacji, wartość zamówienia wyniosła zaledwie połowę tego z 2017 r.⁶². Oznacza to, przyjmując, że umowa została zrealizowana, dostarczenie około pięćdziesięciu zestawów. Dodając kolejną hipotezę: wszystkie BSP WARMATE zostały przekazane WOT – to każda z brygad tego rodzaju sił zbrojnych może posiadać trzy lub cztery

⁶⁰ M. Miernicka, *Kolejni operatorzy WARMATE*, <https://polska-zbrojna.pl/Mobile/ArticleShow/38181>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]

⁶¹ *Odpowiedź na interpelację nr 29154 w sprawie zakupu przez MON polskich dronów uderzeniowych Warmate*, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=CABJ63&view=5>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]

⁶² Ł. Pacholski, *Kolejne zestawy WARMATE dla Wojska Polskiego*, <https://zbiam.pl/kolejne-zestawy-warmate-dla-wojska-polskiego/>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]

zestawy amunicji krążącej. Zasięg omawianego statku powietrznego dochodzi do 30 km⁶³, a głowica pozwala na niszczenie celów lekko opancerzonych. To sprawia, że jest to odpowiedni system na szczeblu BOT. Dodatkowo w kompanii dowodzenia znajduje się grupa rozpoznania obrazowego wyposażona, prawdopodobnie, w dwa zestawy BSP Fly Eye. Dowódca brygady obrony terytorialnej może mieć jeszcze jeden środek wsparcia działań swoich podwładnych. W niektórych BOT istnieją kompanie saperów⁶⁴.

W tym miejscu należy wspomnieć o zabezpieczeniu logistycznym. Na szczeblu brygady obrony terytorialnej istnieje **jedna kompania logistyczna** – kłóg licząca około osiemdziesięciu żołnierzy⁶⁵. Składa się ona z plutonu zaopatrzenia, plutonu transportowego, plutonu remontowego oraz drużyny zabezpieczenia i grupy ewakuacyjnej⁶⁶. Nie znamy jej dokładnego wyposażenia. W związku z tym, za punkt odniesienia uznaliśmy wyposażenie kompanii logistycznej batalionu powietrznodesantowego *lekkiego*. Kompania logistyczna w batalionie powietrznodesantowym składa się z plutonu zaopatrzenia, plutonu remontowego oraz drużyny zabezpieczenia. Liczy 69 żołnierzy. Na jej wyposażeniu znajduje się 22 samochody średniej ładowności, 16 samochodów terenowych, 6 cystern oraz 10 pojazdów AERO przystosowanych do zrzutów z powietrza⁶⁷. Łącznie mamy 54 pojazdy mogące zaopatrywać batalion powietrznodesantowy liczący 713 żołnierzy⁶⁸. Podkreślmy, że są to dane opracowane na podstawie dostępnych struktur ćwiczeb-

⁶³ <https://www.wbgroup.pl/produkt/system-amunicji-krazacej-warmate/>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

⁶⁴ *Zabezpieczenie logistyczne...*, wyd. cyt., s. 13.

⁶⁵ M. Gonciarski, *Wojska...*, wyd. cyt.

⁶⁶ *Zabezpieczenie logistyczne...*, wyd. cyt., s. 18.

⁶⁷ M. Pawlisiak, T. Sadoch, *Działanie...*, wyd. cyt., s. 48.

⁶⁸ Tamże.

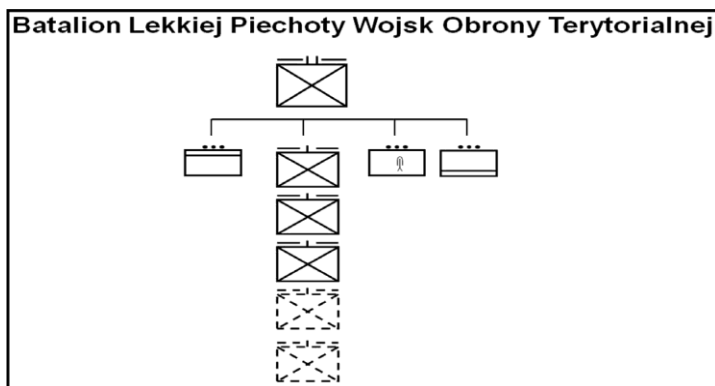
nych. Za kolejny punkt odniesienia posłużyła nam kompania logistyczna batalionu logistycznego w brygadzie piechoty wojsk lądowych Stanów Zjednoczonych Ameryki⁶⁹. Jest to jednostka, podobnie jak brygada Wojsk Obrony Terytorialnej, lekkiej piechoty. W brygadzie piechoty kompania logistyczna liczy około stu żołnierzy, ma na wyposażeniu około 28 pojazdów do przewozu zaopatrzenia, z czego jednak 9 to wozy ciężkie, przez co możliwości przewozu są prawdopodobnie wyższe od jej polskiego odpowiednika. Zabezpiecza ona logistycznie działania batalionu piechoty mającego około 640 żołnierzy. Widać podobieństwo wielkości pododdziałów logistycznych i ich wyposażenia. Zauważając większą liczebność kłóg w brygadzie obrony terytorialnej oraz dodatkowy pluton transportowy, nie sposób nie zauważyć, że jest ona przeznaczona do zabezpieczenia działań jednostki o rząd wielkości liczebniejszej. Przypomnijmy, że BOT może liczyć do około 4000 żołnierzy. **Wobec tego, należy stwierdzić, że brygady obrony terytorialnej są, podobnie jak brygady Wojsk Lądowych, niewydolne logistycznie.** Zatem będą mogły wchodzić do walki jedynie na krótki okres. Założenie, że pułki logistyczne dywizji, przeciążone przez konieczność zabezpieczenia własnych brygad ogólnowojskowych, będą w stanie dostarczać zaopatrzenie do przyporzędkowanych dywizji brygad obrony terytorialnej⁷⁰ jest nad wyraz śmiałe.

Bataliony lekkiej piechoty mają strukturę cztero- lub pięciokompanijną. Strukturę organizacyjną batalionu przedstawia Rysunek nr 2.

⁶⁹ *The U.S. Military's Force Structure: A Primer, 2021 Update*, Congressional Budget Office, 2021, s. 35.

⁷⁰ *Zabezpieczenie logistyczne...*, wyd. cyt., s. 29.

Rysunek nr 2 Organizacja batalionu lekkiej piechoty Wojsk Obrony Terytorialnej.

Opracowanie: Fundacja Ad Arma.

Obok wspomnianych kompanii lekkiej piechoty w pododdziale tego szczebla znajduje się pluton dowodzenia, logistyczny i ogniowy. Ten ostatni składa się z drużyny dowodzenia, drużyny przeciwpancernej i drużyny wsparcia. Drużyna przeciwpancerna powinna mieć na wyposażeniu 3 PPK Javelin. Jednak zgodnie z oficjalnymi danymi MON w 2023 r. mamy 18 BOT i 58 batalionów lekkiej piechoty⁷¹. Oznacza to, że WOT powinny mieć na wyposażeniu co najmniej 174 CLU – ang. Command Launch Unit PPK Javelin. Zakupiono jednak ich jedynie 79 wraz ze 180 pociskami⁷². W związku z tym, przypuszczamy, że w części jednostek nie ma jeszcze sformowanych drużyn przeciwpancernych, a w części na wyposażeniu znajdują się PPK SPIKE⁷³. Należy podkreślić,

⁷¹J. Tańska, *WOT rosną w siłę*, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshov/39200?t=WOT-rosna-w-sile>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

⁷² <https://www.dsca.mil/press-media/major-arms-sales/poland-javelin-missile-and-command-launch-unit>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

⁷³R. Lesiecki, *Gen. Kukula: Spike'i w WOT obsługiwane przez żołnierzy zawodowych*, <https://defence24.pl/gen-kukula-spikei-w-wot-obsługiwane-przez-zolnierzy-zawodowych>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

że przeciwpancerne pociski kierowane są obsługiwane przez żołnierzy zawodowych. PPK Javelin są używane przez żołnierzy ukraińskich w walkach z Rosjanami. Są uważane za skuteczną broń, mogącą zniszczyć każdy czołg przeciwnika na dystansie do około 2,5 km. Można je również odpalić z pomieszczeń. Jest to jednak broń stosunkowo skomplikowana w obsłudze i wymaga odpowiedniego wyszkolenia obsługi. Jej skuteczność spada w trudnych warunkach pogodowych⁷⁴ oraz kiedy przeciwnik potrafi stosować maskowanie w zakresach podczerwieni. Należy podkreślić, że w po odpaleniu pocisk wznosi się na wysokość od 60 do 150 m⁷⁵, co może powodować potrzebę koordynacji przestrzeni powietrznej. Drużyna wsparcia plutonu ogniowego ma na wyposażeniu 3 lekkie moździerze LM-60D. Może on oddać do 25 strzałów na minutę, amunicja pozwala na rażenie celów nieopancerzonych, jednak donośność do 2330 m⁷⁶ jest zdecydowanie niewystarczająca na tym szczeblu.

Kompania lekkiej piechoty składa się z trzech plutonów lekkiej piechoty, plutonu wsparcia oraz drużyny zabezpieczenia⁷⁷. Liczy około 140 żołnierzy. Pluton wsparcia składa się z: drużyny przeciwpancernej wyposażonej w 2 ppk JAVELIN; drużyny wsparcia uzbrojonej w 3 moździerze LM-60D, sekcji snajperów (w rzeczywistości strzelców wyborowych) oraz drużyny saperów. Możliwości rażenia jakościowe i ilościowe pododdziałów wsparcia na tym szczeblu odpowiadają w zasadzie wymaganiom współczesnego pola walki. Drużyna zabezpieczenia posiada 5 samochodów ciężarowo-terenowych

⁷⁴ M. Gawęda, *Przeciwpancerna pięść - Javelin na wojnie [Analiza]*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/przeciwpancerna-piesc-javelin-na-wojnie-analiza>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

⁷⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/FGM-148_Javelin. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

⁷⁶ <https://www.zmt.tarnow.pl/wordpress/item/60-mm-lekki-mozdzierz-lm-60d/>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

⁷⁷ M. Gonciarski, *Wojska...*, wyd. cyt.

służących głównie do wykonywania zadań zabezpieczenia logistycznego, a nie do transportu poszczególnych pododdziałów.

Pluton lekkiej piechoty – plp składa się z trzech sekcji (w rzeczywistości drużyn). Dowódca plutonu jest dowódcą jednej z nich⁷⁸. Plp liczy on 36 żołnierzy. Dowódca plutonu nie ma żadnych innych jakościowo środków (w postaci drużyn wsparcia w plutonach zmechanizowanych/zmotoryzowanych⁷⁹), którymi mógłby oddziaływać w punkcie ciężkości walki plutonu.

Na najniższym poziomie organizacji wojsk obrony terytorialnej znajduje się sekcja, czyli tzw. *wspaniała dwunastka*⁸⁰. W rzeczywistości jest to rozbudowana liczebnie drużyna piechoty. Nie wiemy co jest *wspaniałego* w tym pododdziale skoro na wystawienie drużyny lekkiej piechoty może sobie pozwolić każde państwo. Składa się ona, jak sama nazwa wskazuje, z dwunastu żołnierzy. Jej zasadniczym uzbrojeniem są: uniwersalny karabin maszynowy UKM-2000P, karabiny wyborowe SAKO TRG-21 albo BOR (co jest wyborem dyskusyjnym do używania w ramach sekcji/drużyny), granatniki przeciwpancerne RPG-7 albo M-72EC Mk1 oraz karabinki GROT. Nie ma istotnych różnic w możliwościach taktycznych między typami karabinów wyborowych czy granatników przeciwpancernych. Większa penetracja pancerza granatu M-72 sięgająca 450 mm umożliwia zwalczanie ciężkich wozów bojowych (czołgów, ciężkich bwp) jedynie z boku lub z tyłu pojazdu, jednak ze zwiększoną w porównaniu do RPG-7 skutecznością. Donośność skuteczna obu granatników jest podobna. W związku z tym, jest to broń samoobrony piechoty, skuteczna jedynie

⁷⁸ Tamże.

⁷⁹ W. Więcek [red.], *Działania bojowe ...*, wyd. cyt., s. 182.

⁸⁰ <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/wspaniala-12/>.

19.06.2023 r.]

[Dostęp:

w korzystnej sytuacji taktycznej, kiedy wozy bojowe przeciwnika popełnią błąd lub zostaną do niego zmuszone i wejdą w zasięg granatników przeciwpancernych. Uzbrojenie pododdziałów lekkiej piechoty w przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe – PPZR typu Grom lub Piorun⁸¹ jest niezgodne z aktualnym systemem obrony powietrznej. Dla niezorientowanego czytelnika przypominamy, że cała obrona przestrzeni powietrznej RP, niezależnie od stosowanych środków podlega, za pośrednictwem Centrum Operacji Powietrznych – Dowództwa Komponentu Powietrznego Dowódcy Operacyjnemu Rodzajów Sił Zbrojnych⁸². Stworzono jeden system, w ramach którego zarządza się przestrzenią powietrzną. W zasadzie, niemożliwe jest umieszczenie jakichkolwiek środków przeciwlotniczych na szczeblu pododdziałów z pominięciem organów dowodzących zintegrowanych z COP-DKP na wyższych szczeblach organizacyjnych. Tego typu komórki występują w jednostkach ogólnowojskowych Wojsk Lądowych, natomiast brak ich w BOT. Nie ma również realnych przesłanek do ich utworzenia (wykwalifikowany personel i sprzęt). W związku z tym, utworzenie skutecznych pododdziałów przeciwlotniczych w Wojskach Obrony Terytorialnej stoi pod ogromnym znakiem zapytania.

Wnioski

W organizacji i wyposażeniu brygad obrony terytorialnej uwidacznia się doktrynalny nieład wykazany w rozdziale dotyczącym zasad użycia Wojsk Obrony Terytorialnej. Można postawić hipotezę, że **obecne uzbrojenie pododdziałów lekkiej piechoty nie wynika**

⁸¹ A. Czwołek, Z. Polcikiewicz, K. Stańczyk, *Doświadczenia, wnioski i rekomendacje wynikające z dotychczasowego funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnej w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2021, s. 104.

⁸² <https://www.wojsko-polskie.pl/dorsz/cop-dkp/>. [Dostęp: 18.07.2023 r.]

z przemysłanej doktryny użycia. Są one za ciężkie do ochrony obiektów strategicznych czy zwalczania dywersji, a zdecydowanie zbyt lekkie do wsparcia brygad ogólnowojskowych. Kolejne uwagi będą dotyczyły organizacji jednostek WOT w aspekcie wspierania wojsk operacyjnych.

Dowódca brygady ma znikome możliwości wsparcia swoich pododdziałów. Może je wesprzeć danymi z rozpoznania obrazowego z BSP FlyEye oraz rażeniem trzech zestawów BSP WARMATE. Jest to zdecydowanie zbyt mało, szczególnie, że programy szkolenia nie przewidują zgrywania BOT i prowadzenia walki całością oddziału. Nie wiemy, czy organizatorzy WOT słyszeli o podstawowej zasadzie sztuki wojennej jaką jest napoleońska zasada przewagi (*większa liczba bije mniejszą*)⁸³ i pochodzące od niej zasady koncentracji wysiłku i ekonomii sił. Zgodnie z nimi, jeżeli danych środków walki mamy zbyt mało, żeby odpowiednio nasycić nimi podwładnych należy je skoncentrować w rękę przelozonego i używać w punkcie ciężkości. W związku z tym, nasycenie amunicją krążącą wszystkich brygad, które w założeniach są *terytorialne*, zatem większość z nich nie znajdzie się od początku konfliktu w walce, jest bezsensownym marnowaniem sił i środków. Amunicja krążąca, podobnie jak artyleria i lotnictwo jest rodzajem środków walki, których utrzymywanie w odwodzie jest dyskusyjne. Dlatego lepszym pomysłem niż podniesienie morale żołnierzy śladową obecnością dronów byłoby stworzenie centralnej jednostki wyposażonej w BSP WARMATE, z której obsługi (najprawdopodobniej składające się z żołnierzy zawodowych) wydzielano by do brygad obrony terytorialnej znajdujących się w strefie działań bezpośrednich.

⁸³ D. Strasburger, *Zasady sztuki wojennej w kampaniach i bitwach od starożytności do wojny francusko-pruskiej 1870-1871*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 1996, s. 194.

Jeżeli przewidujemy wspieranie przez jednostki lekkiej piechoty wojsk lądowych w działaniach zasadniczych w lukach lub na skrzydłach związków taktycznych to dowódca brygady powinien dysponować naszym zdaniem dywizjonem artylerii ciągniętej o donośności co najmniej 15 km. Obecnie dowódca dywizji otrzymawszy wsparcie BOT musi, bądź rozproszyć swoje niedostateczne środki artyleryjskie do wsparcia lekkiej piechoty, bądź pozwolić na ich walkę bez wsparcia, tym samym sprowadzając lekką piechotę do roli szybko zużywalnego zderzaka. Posiadane przez WOT moździerze 60 mm kończą swoją przydatność na szczeblu kompanii. Dowódca batalionu powinien mieć środki do rażenia ogniem pośrednim w postaci, co najmniej, moździerzy 98 mm.

Uderza rozproszenie niedostatecznej ilości środków przeciwpancernych. Dwa ppk Javelin w kompanii lekkiej piechoty mogą podnieść nieco morale. Nie zmieniają niczego w starciu z batalionem zmechanizowanym czy pancernym. Dowódca batalionu ma możliwość wesprzeć swoją drużyną przeciwpancerną podwładnego, jednak daje to nadal jedynie 5 zestawów. Stworzenie zmotoryzowanej (na wozach o trakcji terenowej) kompanii przeciwpancernej na szczeblu batalionu posiadającej wszystkie ppk tego pododdziału, czyli około jedenastu dałoby solidny argument do użycia w punkcie ciężkości i dałoby realne podstawy do walki z bronią pancerną przeciwnika. Kłania się tu ponownie argument o ekonomii sił i koncentracji wysiłku.

Kolejną zdolnością, której brakuje w brygadach, jest mobilność. Nawet przy założeniu użycia brygad WOT w rejonach odpowiedzialności (województwa) niezbędna jest możliwość manewru i koncentracji na kierunku uznanym za kluczowy. Bez tego bataliony będą bite częściami nawet przez przeciwnika słabszego liczebnie, dysponującego jednak przewagą rozpoznania i manewru.

Szkolenie w Wojskach Obrony Terytorialnej

Ze względu na brak możliwości (konieczna zgoda odpowiedniego przedstawiciela Ministerstwa Obrony Narodowej) nie przeprowadzono badań empirycznych wyszkolenia żołnierzy TSW i jednostek WOT. Możliwe było natomiast porównanie zapisów zasadniczych dokumentów regulujących szkolenie najnowszego rodzaju sił zbrojnych oraz żołnierzy jednostek wojsk lądowych służących w formacjach o podobnym charakterze, czyli w jednostkach lekkiej piechoty. Dokonano badania treści *Programu szkolenia podstawowego Wojsk Obrony Terytorialnej*⁸⁴, *Programu szkolenia indywidualnego Wojsk Obrony Terytorialnej*⁸⁵, *Programu szkolenia specjalistycznego Wojsk Obrony Terytorialnej*⁸⁶, *Programu szkolenia zgrywającego wojsk Obrony Terytorialnej (tymczasowego)*⁸⁷ oraz *Programu szkolenia zaawansowanego Wojsk Obrony Terytorialnej*⁸⁸. Dwa ostatnie dokumenty, zgodnie z naszą najlepszą wiedzą ukazały się jedynie w wersji elektronicznej (minęło już sześć lat od utworzenia WOT!). W związku z tym strony podane w przypisach mogą się różnić w zależności od edytora tekstu użytego do przeglądania dokumentu. Za punkt odniesienia obrano treści *Programu szkolenia pododdziałów wojsk aeromobilnych*⁸⁹, jako jednostek lekkiej piechoty Wojsk Lądowych.

⁸⁴ *Program szkolenia podstawowego Wojsk Obrony Terytorialnej*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa, 2019.

⁸⁵ *Program szkolenia indywidualnego Wojsk Obrony Terytorialnej*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa, 2020.

⁸⁶ *Program szkolenia specjalistycznego Wojsk Obrony Terytorialnej*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa, 2019.

⁸⁷ *Program szkolenia zgrywającego Wojsk Obrony Terytorialnej (tymczasowy)*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Zegrze 2022.

⁸⁸ *Program szkolenia zaawansowanego...*, wyd. cyt.

⁸⁹ *Program szkolenia pododdziałów wojsk aeromobilnych*, Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych, Warszawa 2016.

W pierwszej części rozdziału dokonano analizy ilościowej danych pochodzących z powyższych źródeł.

Aspekty ilościowe szkolenia

Krótką charakterystyka procesu szkolenia żołnierza i pododdziałów wojsk obrony terytorialnej wygląda następująco: cały cykl szkolenia trwa aż 72 miesiące, czyli sześć lat⁹⁰. Po szkoleniu podstawowym lub wyrównawczym (dla żołnierzy z innych rodzajów wojsk, którzy odbyli czynną służbę wojskową⁹¹) żołnierz przechodzi okres szkolenia indywidualnego trwający 12 miesięcy. Tyle samo trwa kolejny etap – szkolenia specjalisty. Dopiero po 24 miesiącach rozpoczyna się zgrywanie sekcji i plutonu. Ten trzeci okres to etap szkolenia zgrywającego. On również trwa rok. **Zatem, w ciągu trzech lat WOT jest w stanie wyszkolić pluton lekkiej piechoty. Kolejne trzy lata zabiera zgranie kompanii** podczas etapu szkolenia zaawansowanego. Założenie, że kompanie będą miały stały skład przez sześć lat, przypominając (dokładnie opisane na str. 78-79) luźny związek żołnierzy tsw z jednostkami, jest dosyć śmiałe. Od razu nasuwa się pytanie jak długo trwa kadencja na stanowisku dowódcy pododdziału tego szczebla? W Wojskach Lądowych widać wyraźną korelację pomiędzy długością cyklu szkolenia, a długością kadencji na stanowisku dowódczym. Jedno i drugie trwa trzy lata. Umożliwiono dzięki temu sprawdzenie oficera nie tylko podczas nadzorowania szkolenia, ale również podczas dowodzenia kompanią w działaniach taktycznych. Jeżeli wspomniana kadencja trwa trzy lata oznacza to, że w WOT pojawiają się liczni oficerowie starsi, którzy nie mieli

⁹⁰ *Program szkolenia zaawansowanego...*, wyd. cyt., s. 8.

⁹¹ *Program szkolenia wyrównawczego Wojsk Obrony Terytorialnej*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa, 2018, s. 5.

szansy na dowodzenie w polu pododdziałem wielkości kompanii. Oznacza to istotną lukę w ich kompetencjach. W Wojskach Lądowych ten problem, modelowo, pojawia się dopiero od szczebla dowódcy brygady i dotyczy nie przepisów szkoleniowych, a praktyki związanej z gotowością bojową jednostek. Nie znamy również, ze względu na brak takich informacji w dokumentach, do których mieliśmy dostęp, jaka rotacja składu pododdziałów wymusza cofnięcie się przez pododdział do któregoś z poprzednich etapów szkolenia. Tego typu normy są częścią programów szkolenia wojsk aeromobilnych⁹².

Od szkolenia podstawowego, szkolenie dzieli się, zasadniczo, na kształcenie na odległość – teoretyczne odbywane poza jednostką wojskową oraz weekendowe w jednostce wojskowej lub ośrodku szkolenia poligonowego – zasadniczo praktyczne⁹³. Na szkolenie w jednostkach wojskowych przeznaczono 36 dni w roku. Dzień szkoleniowy jest intensywny – trwa 12 godzin po 45 minut⁹⁴. Jest to dużo – dla żołnierza wojsk operacyjnych dzień szkoleniowy trwa 7 godzin po 45 minut, a jest wydłużany do 10 godzin podczas szkolenia poligonowego⁹⁵. Jednak w praktyce bywa on dłuższy ze względu na potrzeby szkoleniowe, konieczność dokonywania czynności obsługowych itp. Nie wiemy, czy podobne praktyki są stosowane w jednostkach lekkiej piechoty. Podsumowując żołnierz lekkiej piechoty powinien szkolić się przez 432 godziny w roku, zasadniczo przez jeden weekend w miesiącu. Na każdym etapie szkolenia (także podczas szkolenia podstawowego!) możliwe jest szkolenie zdalne. Jednak jedynie *Program szkolenia indywidualnego...* określa dokładnie jego ramy na 211 godzin

⁹² *Program szkolenia pododdziałów...*, wyd. cyt., s. 129.

⁹³ *Program szkolenia indywidualnego...*, wyd. cyt., s.12.

⁹⁴ Tamże, s.12.

⁹⁵ *Program szkolenia pododdziałów wojsk...*, wyd. cyt., s.16.

w roku⁹⁶. W pozostałych omawianych programach zakłada się takie szkolenie jednak nie określono wyraźnie jego czasu⁹⁷. Jedynie podczas ostatniego etapu szkolenia nie przewidziano zajęć w formie zdalnej.

W wojskach aeromobilnych cykl szkolenia trwa 36 miesięcy. Dzieli się na trzy etapy, z których każdy trwa rok i przeprowadza się podczas niego 1690 godzin zajęć. Podczas pierwszych 12 miesięcy realizuje się szkolenie specjalistów, zgrywa drużyny oraz plutony. Następny rok to okres zgrywania kompani i batalionów. Ostatni etap to realizacja zadań poza granicami kraju albo szkolenie podtrzymujące gotowość⁹⁸.

W tym miejscu dokonaliśmy podsumowania zebranych informacji ilościowych. Za zasadnicze wskaźniki szkolenia uznano długość cyklu szkolenia, ilość godzin szkolenia w cyklu oraz szczebel wyszkolonego pododdziału. Porównanie tych wskaźników zawiera Tabela nr 5.

W ciągu trzech lat WOT jest w stanie wyszkolić pluton lekkiej piechoty poświęcając na to najprawdopodobniej więcej godzin szkoleniowych niż przez rok szkolenia do szczebla plutonu poświęcają na analogiczny cel Wojska Lądowe. Jeszcze gorzej sytuacja wygląda w przypadku pododdziału wielkości kompanii – to co wojskom aeromobilnym zajmuje około 18 miesięcy i około 2500 godzin, Wojskom Obrony Terytorialnej potrzeba 72 miesięcy i powyżej 2800 godzin. Mając na uwadze przyczynę powstania WOT, jaką była potrzeba wsparcia wojsk operacyjnych, świadczy to o nieefektywności zastosowanego sposobu szkolenia. Zastanawia, dlaczego wojskom aeromobilnym (w Wojskach Lądowych) zgranie kompanii zajmuje z grubsza **połowę** czasu potrzebnego na wyszkolenie plutonu (~845 godzin), natomiast Wojskom Obrony Tery-

⁹⁶ *Program szkolenia indywidualnego...*, wyd. cyt., s. 9.

⁹⁷ *Program szkolenia specjalistycznego...*, wyd. cyt., s.7; *Program szkolenia zgrywającego...*, wyd. cyt., s.5.

⁹⁸ *Program szkolenia pododdziałów...*, wyd. cyt., s. 19, 123.

Tabela 5 Porównanie wskaźników efektywności szkolenia między WOT, a wojskami aeromobilnymi Wojsk Lądowych.

	Wojska Obrony Terytorialnej	Wojska aeromobilne Wojsk Lądowych
Długość cyklu szkolenia	72 miesiące	36 miesięcy
Ilość godzin szkolenia	2443 -3225*	5070
Szczebel wyszkolonego pododdziału	kompania	batalion
Długość szkolenia do szczebla plutonu	36 miesięcy	12 miesięcy
Długość szkolenia do szczebla kompanii	72 miesiące	18 miesięcy**
Długość szkolenia do szczebla batalionu	brak	24 miesiące
Ilość godzin szkolenia do szczebla plutonu	1507 -1929*	1690
Ilość godzin szkolenia do szczebla kompanii	2803-3225	2535**
<p>* Brak jest w wymienionych dokumentach normujących szkolenie WOT określenia, po okresie szkolenia indywidualnego dokładnej ilości szkolenia zdalnego. Wszystkie programy szkolenia przewidują jego występowanie. Minimalna cyfra określa ilość godzin przy braku szkolenia zdalnego podczas drugiego i trzeciego roku szkolenia, co jest mało prawdopodobne. W związku z tym za bardziej zbliżoną do rzeczywistości należy uważać większą niż minimalna ilość godzin. W okresie szkolenia zaawansowanego przyjęto ilość 432 godzin rocznie szkolenia w jednostkach¹.</p> <p>**Okres zgrzywania kompanii i batalionu łącznie trwa 12 miesięcy. W jego trakcie realizuje się 1690 godzin szkolenia programowego. Przyjęto połowę tego okresu i ilości godzin na zgrzywanie kompanii. W praktyce mogą występować nieistotne różnice.</p>		

Opracowanie: Fundacja Ad Arma

torialnej potrzeba na uzyskanie tego samego celu, proporcjonalnie, około **dwa razy** więcej czasu (~ 874 godziny)? Ta druga liczba jest nawet większa bezwzględnie. Czyżby okazywało się, że nie ma *specjalnych*, szybszych i tańszych sposobów szkolenia, tak reklamowanych przez twórców WOT z, wówczas jeszcze, pułkownikiem Kukułą na czele? Czy okazuje się, że można szkolić szybciej, ale oznacza to **szkolenie intensywniejsze**, czyli takie, w którym dzięki większej ilości godzin w krótszym okresie osiąga się podobne lub wyższe rezultaty? Jednak wówczas żołnierzy trzeba mieć na co dzień, a nie od święta, muszą być w stanie znieść trudy intensywnego szkolenia, obciążenie infrastruktury szkole-

niowej jest znaczenie większe, wzrasta też liczba wypadków, a koszty wcale nie są znacząco niższe. Problemem staje się wytrzymałość kadry instruktorskiej (młodszych dowódców), którzy nie tylko prowadzą zajęcia na co dzień, ale, przede wszystkim, muszą się do nich przygotować.

Aspekty jakościowe szkolenia

Pierwszą rzeczą, która budzi uzasadnione wątpliwości jest ilość programów szkolenia WOT – jest ich aż cztery na cykl szkolenia. W wojskach aeromobilnych (podobnie w innych jednostkach ogólnowojskowych) jest zaś jeden. W omawianym programie szkolenia Wojsk Lądowych podział na przedmioty i tematy jest logiczny, spójny oraz używa się jednej frazeologii. Podstawowe tematy z różnych przedmiotów pojawiające się na pierwszym etapie szkolenia nie pojawiają się już w kolejnych. Za to pojawiają się zagadnienia nowe lub bardziej zaawansowane, stosownie do potrzeb szkolenia i zgrywania co raz to wyższych szczebli pododdziałów. Nie twierdzimy, że programy szkolenia wojsk operacyjnych są idealne, lecz przynajmniej panuje w nich porządek i logiczne uporządkowanie treści.

Istotnym czynnikiem jaki się narzuca przy szkoleniu żołnierza terytorialnej służby wojskowej jest mała ilość czasu jaka przeznaczona jest na szkolenie. W związku z tym, w naszej opinii, programy szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej powinny bardzo precyzyjnie gospodarować czasem instruktorów i szkolonych. Kwestie zaniedbane w danym etapie szkolenia będzie niezwykle trudno, właśnie ze względu na braku czasu, poprawić lub uzupełnić na kolejnych etapach cyklu szkolenia.

Aspekty jakościowe szkolenia w Wojskach Obrony Terytorialnej rozpoczniemy od pokazania celów szkolenia w poszczególnych jego etapach. Przedstawia to Tabela nr 6.

Tabela nr 6 Cele szkolenia w poszczególnych etapach szkolenia żołnierzy i pododdziałów WOT.

Cele szkolenia				
Szkolenie podstawowe 14 dni	Szkolenie indywidualne 12 miesięcy	Szkolenie specjalistyczne 12 miesięcy	Szkolenie zgrzywające 12 miesięcy	Szkolenie zaawansowane 36 miesięcy
<p>Przygotowanie do:</p> <p>opanowania podstaw zachowania się bojowego i indywidualnego działania na polu walki w zależności od sposobu oddziaływania przeciwnika,</p> <p>prowadzenia ognia z etatowej broni strzeleckiej, wykonywania podstawowych zadań w zakresie zabezpieczenia bojowego i logistycznego oraz ochrony i obrony obiektów,</p> <p>opanowania podstawowych umiejętności i wiedzy z zakresu postępowania się podstawowymi środkami łączności i informatyki oraz sprzętem wojskowym (SpW) będącymi na wyposażeniu pododdziału na polu walki,</p> <p>zapoznania z zasadami udzielania pomocy przedlekarskiej na polu walki w ramach samopomocy i pomocy wzajemnej,</p>	<p>Przygotowanie do osiągnięcia:</p> <p>opanowania właściwych nawyków w zakresie bojowego zachowania się i prawidłowej reakcji na działania przeciwnika</p> <p>reagowanie żołnierza na zmieniającą się sytuację taktyczną na współczesnym polu walki, podczas pokoju i w sytuacjach kryzysowych</p> <p>doskonalenie wykonywania zadań ogniowych</p>	<p>podnoszenie umiejętności dotychczas nabytych w etapie szkolenia indywidualnego</p> <p>uzyskanie uprawnień stosownie do wymagań na zajmowanym stanowisku</p> <p>osiągnięcie wymaganych wiedzy i umiejętności specjalistycznych</p> <p>wyrabianie nawyków właściwego reagowania na sytuację taktyczną na współczesnym polu walki oraz w czasie pokoju i w sytuacjach kryzysowych</p> <p>rozpoznawanie rejonu kłęski żywiołowej, wykonywanie zadań ratowniczych i współdziałanie z podmiotami układu pozamilitarnego w zwalczaniu jej skutków w SRO</p>	<p>sekcja powinna wykonywać:</p> <p>praktycznie zadania w różnych sytuacjach bojowych sekcją</p> <p>zadania ogniowe sekcją</p> <p>dowódcy sekcji powinni umieć wykonywać dokumentację bojową i stawiać zadania bojowe żołnierzom sekcji</p> <p>pluton powinien wykonywać:</p> <p>praktycznie zadania w różnych sytuacjach bojowych plutonem</p> <p>zadania ogniowe plutonem</p> <p>dowódcy plutonu powinni umieć wykonywać dokumentację bojową i stawiać zadania bojowe dowódcom sekcji</p>	<p>pododdział potrafi prowadzić działania zgodnie z przeznaczeniem we wszystkich stanach gotowości obronnej państwa (stałym, czasie kryzysu i czasie wojny) *</p>

<p>zapoznania z obowiązującymi regulaminami i przepisami wojskowymi oraz podstawowymi uwarunkowaniami i służby,</p> <p>budowania tężyzny fizycznej żołnierzy oraz ukierunkowanie sprawności fizycznej w zakresie umożliwiających prawidłowe wykonywanie zadań związanych ze specyfiką służby wojskowej</p>	<p>utrzymanie sprawności fizycznej na odpowiednim poziomie</p>			
<p>* Ze względu na rozmiar tabeli pominięto od pozostałych 13 celów (efektów) szkolenia w etapie szkolenia zaawansowanego. Szczególnie, że większość z nich jest uszczegółowieniem zasadniczego celu.</p>				

Opracowanie: Fundacja Ad Arma na podst. Programu szkolenia podstawowego Wojsk Obrony Terytorialnej, Programu szkolenia indywidualnego Wojsk Obrony Terytorialnej, Programu szkolenia specjalistycznego Wojsk Obrony Terytorialnej, Programu szkolenia zgrywającego Wojsk Obrony Terytorialnej (tymczasowego), Programu szkolenia zaawansowanego (tymczasowego) Wojsk Obrony Terytorialnej.

Od razu można zauważyć zbyt daleko idące podobieństwo celów podczas szkolenia podstawowego i indywidualnego. Pierwszy zwrot jest w zasadzie identyczny: *przygotowanie*. Sama konstrukcja ***przygotowania do opanowania*** wydaje się dosyć niefortunna, jednak poprawnie odzwierciedla charakter szkolenia podstawowego, które ma być fundamentem do właściwego szkolenia w jednostkach wojskowych oraz jest żywcem przeniesiona z obowiązującego wówczas *Programu szkolenia podstawowego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*⁹⁹.

⁹⁹ *Program szkolenia podstawowego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, Ministerstwo Obrony Narodowej Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2013, s. 5.

Uderza duże podobieństwo niektórych zajęć podczas etapu szkolenia indywidualnego do tych ze szkolenia podstawowego. Porównanie tematów z przedmiotu *Taktyka* pokazuje Tabela nr 7.

Tabela nr 7 Tematy zajęć z Taktyki podczas szkolenia podstawowego i indywidualnego w Wojskach obrony Terytorialnej.

Tematy zajęć z Taktyki			
Etap szkolenia podstawowego		Etap szkolenia indywidualnego	
Temat	Ilość godzin	Temat	Ilość godzin
Podstawowe pojęcia z taktyki. Działanie żołnierza na polu walki.	2	Zasady konfiguracji sprzętu i wyposażenia indywidualnego do działań taktycznych w różnym środowisku walki.	14
Przygotowanie żołnierza do działania na polu walki.	4	Pokonywanie terenu różnymi sposobami.	12
Techniki pokonywania terenu różnymi sposobami.	5	Działanie żołnierza w marszu ubezpieczonym.	28
Działanie żołnierza podczas marszu.	12	Działanie żołnierza w patrolu.	36
Działania żołnierza w obronie.	14	Przygotowanie bazy patrolowej.	28
Działanie żołnierza w natarciu.	14	Działanie żołnierza w rejonie zurbanizowanym.	20
Działanie żołnierza w stałym rejonie odpowiedzialności (SRO). Bytowanie.	18	Organizacja punktu kontaktowego i skrytek.	15
		Żołnierz działaniach nieregularnych.	30
		Działanie żołnierza w obronie i kontakcie z przeciwnikiem.	24

Opracowanie: Fundacja Ad Arma.

Pięć na dziewięć tematów jest, w zasadzie, tożsamy. Celem jest wyszkolenie żołnierza (nie pododdziału), a przedmiot szkolenia jest zadziwiająco zbieżny. Dodatkowo zajęcia z *Taktyki* są podstawowym przedmiotem szkolenia, mającym integrować wszystkie pozostałe oraz stanowią one 207 z 320 godzin szkolenia praktycznego realizowanego podczas etapu szkolenia indywidualnego. Można więc przyjąć, że szkolenie indywidualne jest rozbudowanym szkoleniem podstawowym, na którym to etapie nareszcie można osiągnąć niebywale rozbudowane cele szkolenia podstawowego Wojsk Obrony Terytorialnej. W związku z tym, należy zadać pytanie, czy nie należałoby zastosować jednego sposobu szkolenia podstawowego dla całych Sił Zbrojnych RP zamiast udawać, że szkolenie podstawowe można odbyć weekendowo?

Nie budzą zastrzeżeń cele szkolenia podczas etapów szkolenia specjalistycznego oraz zgrywającego. Celów szkolenia zaawansowanego jest aż czternaście¹⁰⁰, przy czym sprowadzają się one do tego, że *...pododdział potrafi prowadzić działania zgodnie z przeznaczeniem we wszystkich stanach gotowości obronnej państwa (stałym, czasu kryzysu i czasu wojny)...*¹⁰¹. W związku z tym mamy obiekcje redakcyjne, nie merytoryczne.

Innym wyjątkowo interesującym zagadnieniem dotyczącym każdego etapu szkolenia jest zgrywanie pododdziałów lekkiej piechoty. W jaki sposób autorzy programów szkolenia oraz, obecni: Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych i Szef Sztabu Generalnego, wyobrażają sobie zgrywanie batalionu lekkiej piechoty, kompanii lekkiej piechoty oraz plutonu czy sekcji podczas szkolenia podstawowego¹⁰²? Pytanie tylko wydaje się niedorzeczne, ponieważ prawdziwym absurdem jest

¹⁰⁰ *Program szkolenia zaawansowanego*, wyd. cyt., s. 9-10.

¹⁰¹ Tamże, s. 9.

¹⁰² *Program szkolenia podstawowego Wojsk...*, wyd. cyt., s.16, 17,18.

postawienie takich zadań dowódcom wspomnianych pododdziałów. Podobnie rzecz się ma podczas szkolenia indywidualnego oraz specjalistycznego¹⁰³. Program szkolenia zgrywającego umożliwi wreszcie wykazanie się dowódcom sekcji i plutonów¹⁰⁴, jednak dowódca kompanii mimo nałożonych obowiązków może się wykazać dopiero od etapu szkolenia zaawansowanego. Natomiast dowódca batalionu lekkiej piechoty ma podczas każdego etapu szkolenia swój batalion zgrać, tylko nie ma kiedy i jak. Owszem przełożonemu tego szczebla zagwarantowano czas do dyspozycji, jednak jest on przeznaczony w pierwszej kolejności na udział w uroczystościach o charakterze patriotycznym¹⁰⁵. Podkreślimy, że szkolenie szczebla wyższego zaczyna się po osiągnięciu odpowiedniego poziomu rzemiosła potwierdzonego przez żołnierza lub pododdział spełnieniem wymagań określonych wprost w programach szkolenia, w tym programach szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej. Podobne zapisy świadczą o niechlujstwie intelektualnym osób (w odniesieniu do WOT nie jesteśmy pewni, czy zadanie pisania programów szkolenia powierzono oficerom) piszących te dokumenty, a także o podobnych kwalifikacjach lub zwyczajnym, lekceważącym podejściu do obowiązków służbowych oficerów je nadzorujących z dowódcą WOT na czele.

Olbrzymie wątpliwości budzi sposób szkolenia z tzw. rodzajów wojsk oraz *Terenoznawstwa* lub *Topografii wojskowej* (tego uczą się strzelcy wyborowi/snajperzy oraz jest to kolejny przykład radosnego podejścia do spójnego stosowania frazeologii przez autorów omawianych programów). Specjalnością Wojsk Obrony Terytorialnej jest założenie, już od szkolenia podstawowego,

¹⁰³ *Program szkolenia indywidualnego...*, wyd. cyt., s. 9; *Program szkolenia specjalistycznego...*, wyd. cyt., s. 15-17.

¹⁰⁴ *Program szkolenia zgrywającego...*, wyd. cyt. s. 7.

¹⁰⁵ *Program szkolenia indywidualnego...*, wyd. cyt., s. 11.

że żołnierz lekkiej piechoty ma się nauczyć podstaw teoretycznych samodzielnie lub na zajęciach zdalnych¹⁰⁶, a praktykę zagadnienie pozna na zajęciach z *Taktyki*. Ten przedmiot ma integrować wszystkie inne przedmioty. Podczas szkolenia podstawowego, odrębne zajęcia z *Rozpoznania i armii innych państw*, *Szkolenia inżyniersko-saperskiego*, *Obrony przed bronią masowego rażenia*, *Powszechnej obrony przeciwlotniczej*, *Łączności*, *Terenoznawstwa* oraz *Szkolenia Medycznego* odbywają się tylko w postaci kształcenia na odległość¹⁰⁷. Trzeba dużo dobrej woli, żeby pokusić się o stwierdzenie, że ilość zagadnień związana z tymi przedmiotami jest wystarczająca podczas realizacji szkolenia taktycznego. Przykładem niech będzie *Terenoznawstwo*. Szkolenie zdalne z tego przedmiotu ma trwać 3 godziny lekcyjne. W jego wyniku żołnierz ma poznać: ...*istotę orientowania się w terenie bez mapy, zasady wykonywania marszu według azymutów, zasady określania swojego położenia w terenie*¹⁰⁸. Identyczne cele stawiane były przed żołnierzami innych rodzajów sił zbrojnych podczas szkolenia podstawowego¹⁰⁹. Problem leży w tym, że żołnierze spoza WOT mieli na realizację tych celów 10 godzin zajęć praktycznych. Nas zastanawia, co po realizacji **teoretycznej** zagadnień: ...*ocena i pomiar odległości do celów (przedmiotów terenowych), pomiar szerokości przeszkody wodnej, istota orientowania się w terenie bez mapy, określanie kierunków stron świata różnymi sposobami, pomiar azymutu na wskazany przedmiot terenowy, określenie kierunku według azymutu, zasady wykonywania marszu wg azymutu, tysięczna jako miara kątów, wzór tysięcznej i jego zastosowanie*¹¹⁰ zostanie żołnierzowi lekkiej pie-

¹⁰⁶ Program szkolenia indywidualnego..., wyd. cyt., s. 9.

¹⁰⁷ Program szkolenia indywidualnego Wojsk... wyd. cyt., s. 13.

¹⁰⁸ Tamże, s. 33.

¹⁰⁹ Program szkolenia podstawowego SZ..., wyd. cyt., s. 87.

¹¹⁰ Program szkolenia indywidualnego Wojsk... wyd. cyt., s. 33.

choty w głowie? Tym bardziej, że praktycznie nawigację będzie on miał okazję ćwiczyć jedynie podczas realizacji zagadnienia *orientowanie się i nawigowanie w terenie, wybór drogi marszu*¹¹¹, na które przeznaczono około dwóch godzin lekcyjnych. Zastanawia nas, czy w dobie powszechności oglupiającej nawigacji automatycznej, łatwiej czy trudniej jest nauczyć szkolonego korzystania z busoli, mapy i innych przedmiotów i sposobów nawigowania? Uważamy, że zdecydowanie trudniej. Dodatkowo, duży odsetek kobiet wśród żołnierzy tsw może sprawiać, że problem staje się jeszcze bardziej istotny, z tego względu, że kobiety inaczej od mężczyzn orientują się w terenie¹¹². Można zaryzykować przypuszczenie, że taki sposób szkolenia jest nieskuteczny, a tym samym – zupełnie bez sensu. Marnuje się tylko czas szkolonych i instruktorów stawiając im zadanie, które z przyczyn leżących poza nimi, jest niezwykle trudno osiągalne. Wszystko przy wspomnianym wcześniej bardzo ograniczonym czasie szkolenia. Podczas etapu szkolenia indywidualnego jest podobnie. *Terenoznawstwu* poświęca się podczas kształcenia na odległość osiem godzin¹¹³. Lepiej jest podczas zajęć z *Taktyki*: zagadnienia z nawigacji są realizowane podczas dwóch tematów: *Działanie żołnierza w marszu ubezpieczonym* oraz *Działanie żołnierza w patrolu*¹¹⁴. Umożliwia to poświęcenie około czterech godzin lekcyjnych na praktyczne szkolenie z *Terenoznawstwa*. Znowu wątpliwości budzi marnowanie ośmiu godzin na, z gruntu nieskuteczne, zajęcia teoretyczne z tego przedmiotu.

Podczas szkolenia indywidualnego problem szkolenia z tzw. rodzajów wojsk rozwiązano jeszcze zabaw-

¹¹¹ Tamże, s. 47.

¹¹² <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C80566%2Cnie-ma-roznic-miedzy-plciami-w-orientacji-przestrzennej.html>. [Dostęp: 13.07.2023 r.]

¹¹³ *Program szkolenia indywidualnego Wojsk...* wyd. cyt., s. 12.

¹¹⁴ Tamże, s. 36 i 37.

niej. Podczas tego etapu ilość godzin szkolenia zdalnego z przedmiotów: *Rozpoznanie i armie innych państw*, *Szkolenie inżynieryjno-saperskie*, *Obrona przed bronią masowego rażenia* oraz *Powszechna obrona przeciwlotnicza* wynosi równe zero. Tyle samo wynosi podczas szkolenia praktycznego. Wprawdzie zagadnienia z tych przedmiotów występują podczas zajęć z *Taktyki*, ale skoro wszystko wskazuje na zaniedbanie tych przedmiotów podczas wcześniejszego szkolenia, to co tu integrować?

Podjęcie do nawigacji oraz rozpoznania osiąga kuriozum na etapie szkolenia specjalisty. Ten etap jest podzielony na dwa zasadnicze okresy: szkolenia ogólnego i szkolenia specjalisty¹¹⁵. Podczas pierwszego szkoli się żołnierzy wszystkich specjalności razem, następnie poszczególne specjalności są szkolone w jednorodnych grupach. Podczas szkolenia ogólnego ilość zajęć z *Rozpoznania i armii obcych* wynosi zero. Podobnie jest podczas późniejszego okresu. Zastanawia nas czy żołnierz lekkiej piechoty będzie w stanie rozpoznać do czego ma strzelać? Podobnie w przypadku *Terenoznawstwa*. Jedyne grupa strzelców wyborowych/snajperów ma 26 godzin właściwie zaplanowanego szkolenia z *Topografii wojskowej*¹¹⁶. Przedmioty takie jak *Szkolenie inżynieryjno-saperskie*, *Łączność* czy *Szkolenie medyczne* są rozwinięte podczas szkolenia specjalistów, ale dotyczą w zasadzie tylko specjalistów.

Wyżej podniesione wątpliwości mogą tłumaczyć rozwiązania przyjęte podczas kolejnego etapu szkolenia – szkolenia zgrywającego. Zaskakują zapisy przeznaczające, aż cztery pierwsze weekendy tego okresu na szkolenie wyrównujące. Po co szkolenie wyrównujące, jeżeli rotacja personelu w pododdziałach jest minimalna¹¹⁷, a szko-

¹¹⁵ *Program szkolenia specjalistycznego...*, wyd. cyt., s.8;

¹¹⁶ Tamże, s. 70.

¹¹⁷ M. Pietrzak, *Retencja zasobów osobowych WOT na przykładzie roku 2020*, <https://media.terytoriasi.wp.mil.pl/informacje/664902/retencja-zasobow-osobowych-wot-na-przykladzie-roku-2020>. [Dostęp: 13.07.2023 r.]

lenie rozpisane do zagadnień poszczególnych tematów łącznie? Łącznie ma ono zająć aż 61 godzin¹¹⁸. Cały etap szkolenia liczy tych godzin 432. Przypomnimy, że efektem szkolenia zgrywającego ma być wyszkolony pluton lekkiej piechoty. **Podkreślmy, że dopiero po dwóch latach szkolenia w Wojskach Obrony Terytorialnej przystępuje się do zgrywania sekcji (drużyn) oraz plutonów.** Kolejne wątpliwości nasuwają tematy zagadnień z *Taktyki* w relacji do szczebla szkolenia (sekcja i pluton). Na przykład: *Temat 2 Zabezpieczenie luk i skrzydeł w działaniach obronnych i opóźniających samodzielnie lub we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi*¹¹⁹, a do tego niektóre z zagadnień: *koordynacja ognia artylerii oraz przekazywanie informacji dotyczącej oceny skutków rażenia oraz materiałów oddziaływania psychologicznego (materiałów informacyjnych **Elementy rażenia niekinetycznego w działaniach obronnych i opóźniających – dystrybucja drukowanych***¹²⁰ (zachowano formę oryginalną – przyp. aut.). Już podczas realizacji drugiego tematu z *Taktyki*, podczas etapu szkolenia, którego celem jest zgranie do plutonu łącznie, w rodzaju sił zbrojnych nie posiadającym organicznej artylerii chcecie szkolić żołnierzy z **koordynacji** ognia artylerii? **Rażenie niekinetyczne na szczeblu sekcji lub plutonu lekkiej piechoty?** Jakie powody stoją za taką decyzją programową? Ulotki żołnierze WOT będą roznosili czy inicjowali malowanie kredą jezdni na drodze przemieszczania się przeciwnika? Następny temat z *Taktyki*: *Prowadzenie działań taktycznych, udział (lub samodzielnie) w prowadzeniu działań opóźniających (kanalizowanie, blokowanie, opóźnianie, spowalnianie, wiązanie walką, izolowanie, neutralizacja)*¹²¹ przynosi słowotok

¹¹⁸ Program szkolenia zgrywającego, wyd. cyt., s. 22-31.

¹¹⁹ Program szkolenia zgrywającego, wyd. cyt., s. 46.

¹²⁰ Program szkolenia zgrywającego, wyd. cyt., s. 47.

¹²¹ Program szkolenia zgrywającego, wyd. cyt., s. 50-51.

nieznany w Wojskach Lądowych. Co to jest, po polsko-wojskowemu *spowalnianie*? lub *neutralizacja*? Jaka jest różnica pomiędzy *działaniami opóźniającymi*, a *opóźnieniem*? Kolejny atrakcyjny propagandowo temat, niezbyt przystający do szczybla szkolenia to *Temat 5 Prowadzenie działań taktycznych, organizacja i prowadzenia walki, w tym zwalczanie desantów samodzielnie lub we współdziałaniu z wojskami operacyjnymi*¹²². Przyjmijmy założenie, najbardziej korzystne dla zdrowia psychicznego i kompetencji zawodowych autorów *Programu szkolenia zgrywającego*..., że do zwalczania desantu przeciwnika przeznaczono szkolony w tym okresie pluton lekkiej piechoty. W lutym 2022 r. kompania (nie tak znowu) lekkiej piechoty Gwardii Narodowej Ukrainy (odpowiednika WOT w tym państwie) uzbrojona m. in. w przenośne przeciwlotnicze zestawy raketowe, działka 23 mm nie była w stanie obronić lotniska w Hostomelu pod Kijowem przed desantem w sile wzmocnionej kompanii (około 200 żołnierzy) wspartego śmigłowcami szturmowymi, dronami i moździerzami 82 mm¹²³. Takie działania ma prowadzić pluton? Samodzielnie? Poziom prezentowanej noszalancji jest w tym wypadku zatrważający. Ze względu na założone, dwutygodniowe szkolenie rotacyjne całością pododdziału przyjęto, że cele szkolenia w okresie szkolenia zgrywającego aczkolwiek trudne, są możliwe do zrealizowania.

Ostatnim etapem szkolenia jest etap szkolenia zaawansowanego. Jak wspomniano trwa on trzy lata i jego efektem ma być wyszkolona kompania lekkiej piechoty. Odnośnie jakości szkolenia podkreślimy raz jeszcze: trwa ono trzy lata. Odnosząc się do cytowanego artykułu płk.

¹²² *Program szkolenia zgrywającego*, wyd. cyt., s. 57-58.

¹²³ M. Gawęda, *Desant na Hostomel. Anatomia porażki Rosji [Analiza]*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/desant-na-hostomel-anatomia-porazki-rosji-analiza>. [Dostęp: 13.07.2023 r.]

Pietrzaka¹²⁴ i informacji w nim zawartym o ilości zakończeń służby żołnierzy tsw w 2020 r. wynoszącej 4309 na 28 000 żołnierzy terytorialnej służby wojskowej. Oznacza to 15,38 % odejść. Wynika z tego, że w przeciągu sześciu lat nastąpi wymiana około 92 % żołnierzy tsw. **Czyli cały cykl szkolenia przejdą w zasadzie tylko żołnierze zawodowi pododdziału.** Oczywiście będzie pewien trzon pododdziału, któremu odpowiada charakter służby. Brak zapisów o konieczności powtórzenie danych etapów szkolenia w przypadku rotacji składu pododdziału umożliwi utrzymanie fikcji osiągnięcia gotowości bojowej. W programie szkolenia zaawansowanego wprowadzono wartościowy zapis stanowiący **obowiązek przeznaczenia 2/3 czasu szkolenia pododdziałów rodzajów wojsk w ramach brygad obrony terytorialnej na szkolenie z pododdziałami lekkiej piechoty.** Jest to cenny zapis znacząco ułatwiający ustanowienie bliskich relacji pomiędzy jednostkami walczącymi, a wspierającymi na najniższym, osobistym poziomie¹²⁵.

Wnioski

Wspomniana retencja na poziomie około 85 % sprawia, że założony, **sześcioletni cykl szkolenia jest zupełnie bez sensu. Mało który żołnierz ukończy go w całości. Zgranie i utrzymanie całej kompanii lekkiej piechoty jest bardzo mało prawdopodobne.**

Jakość szkolenia zgrywającego, ze względu na jego program i czas, można ocenić tylko jako niewystarczające. Osiągnięcie celów szkolenia nie przełoży się na jakąkolwiek wartość bojową do współdziałania z wojskami operacyjnymi, ponieważ mówimy o plutonach lekkiej piechoty przemieszczających się na własnych nogach. W dodatku

¹²⁴ M. Pietrzak, *Retencja...*, wyd. cyt.

¹²⁵ *Program szkolenia zaawansowanego*, wyd. cyt., s. 8.

posługujący się własną taktyką, odmienną od tej stosowaną w Wojskach Lądowych. W jaki sposób dowódcy WOT wyobrażają sobie współdziałanie plp z batalionem zmechanizowanym, czy zmotoryzowanym w walce?

W przypadku działania samodzielnych jednostek WOT sprawa ma się również źle. Programy szkolenia Wojsk Obrony Terytorialnej, szczególnie w świetle narzuconych instrukcją *DD-3.40.1.8* sposobów działania pododdziałów WOT, nie gwarantują ich realizacji. Abstrahując od, w naszej opinii, nierealności stosowania założonej taktyki na współczesnym polu walki konfliktu dużej intensywności, są to działania ze swej istoty wymagające niezwykle wysokiego poziomu wyszkolenia zespołowego. Wymagane ono będzie w celu perfekcyjnego współdziałania i koordynacji działań, umożliwiających podjęcie walki z silniejszym, zmechanizowanym lub zmotoryzowanym przeciwnikiem. Te programy tego nie umożliwiają. Tym samym, uważamy, że program szkolenia jednostek Wojsk Obrony Terytorialnej jest niekompatybilny z aktualną doktryną i jednostki szkolone według niego nie będą w stanie działać według założeń dokumentów doktrynalnych.

Najprawdopodobniej żołnierze terytorialnej służby wojskowej mogą mieć istotne braki w wyszkoleniu indywidualnym. Szczególnie w umiejętności nawigacji w terenie oraz rozpoznania. To pierwsze może być niwelowane poprzez znajomość terenu w pobliżu własnego miejsca zamieszkania, w Stałym Rejonie Odpowiedzialności. Jednak o ile wystarczy to, żeby się nie zgubić, to umiejętności nawigacyjne są prawdopodobnie daleko niewystarczające do bezpiecznego stosowania różnorodnych środków dowodzenia i koordynacji pola walki. Tym samym, współdziałanie z manewrem i ogniem jednostek wojsk operacyjnych może być bardzo utrudnione lub wręcz, w przypadku rażenia kinetycznego, je uniemożliwić.

Przywództwo w Wojskach Obrony Terytorialnej

Przywództwo to *działalność polegająca na wpływaniu na podwładnych lub innych żołnierzy poprzez określenie celu i kierunku działania oraz motywowania ich do jego wykonania, a także usprawniania funkcjonowania organizacji*¹²⁶. Na szczeblu dowództwa rodzaju sił zbrojnych za jaki chcą uchodzić i formalnie uchodzą Wojska Obrony Terytorialnej oznacza to również sposób kształcenia dowódców jako przywódców oraz ich praktyczną działalność w zakresie budowania wśród podwładnych zaufania do Sił Zbrojnych RP.

Na wstępie należy podkreślić obfitość publikacji, na bardzo różnym poziomie merytorycznym, zajmujących się kwestiami dowodzenia i przewodzenia w specyficznej organizacji jaką jest wojsko. Wynika to, naszym zdaniem, ze znaczenia tych zjawisk dla poprawnego funkcjonowania sił zbrojnych. W celu osadzenia naszych rozważań na temat WOT w odpowiednim kontekście należało krótko scharakteryzować zasadnicze problemy przywództwa w Siłach Zbrojnych RP. Pierwszym jest szklany sufit przebiegający na stanowiskach zaszerogowanych do stopnia podpułkownika. Polega on tym, że (z wyjątkami) do tego stopnia można w SZ RP nabywać kompetencja dowódcze. Dowódca batalionu ma jeszcze szanse odbyć ćwiczenie, na którym będzie musiał się wykazać umiejętnościami planowania, organizowania i kierowania działaniami wszystkich podległych mu pododdziałów w praktyce. Doskonale wiemy, że na ukończenie takiego pododdziału *zrzuci się*

¹²⁶ ADP 6-22 *Army Leadership And The Profession July 2019*, Headquarters Department of the Army, Washington DC 2019, https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN20039-ADP_6-22-001-WEB-5.pdf . [Dostęp 03.07.2023 r.] Tłumaczenie aut.

cała brygada, jednak batalion osiągnie odpowiednie stany na ćwiczenie. **Niestety, nawet najlepsi dowódcy batalionów osiągnąwszy etap dowodzenia brygadami nie mają szans rozwoju, ponieważ nikt już w SZ RP nie pamięta działań całego oddziału (związku taktycznego) podczas praktycznych ćwiczeń.** Jak ma zdobyć i sprawdzić umiejętności oficer, którego brygada, przez cały okres jego kadencji składa się z dwóch ukompletowanych batalionów ogólnowojskowych? Kolejne dwa oraz dywizjon artylerii samobieżnej są przez cały ten okres w trakcie ukompletowywania. Oznacza to też, że słabszy oficer, który doczołga się do stopnia pułkownika (lub wyższego) musi wykazać się nie tylko piramidalną głupotą lub skrajnym lekceważeniem norm prawa karnego, ale w dodatku musi to zrobić publicznie i w sposób nie budzący choćby cienia wątpliwości, aby spotkały go odpowiednie konsekwencje. Niestety, wynika to z tego, że absolutnie niczego nie nauczyła nas klęska 1939 r. Tam, wprawdzie z innych przyczyn, występował ten sam problem niekompetencji kadry generalskiej¹²⁷. **Ponadto Siły Zbrojne RP, a zwłaszcza Wojska Lądowe, są prześlknięte kulturą systemowego kłamstwa na temat wszelkich niedociągnięć.** Może się wydawać, że jest to zjawisko naturalne dla armii, która ma wręcz genetycznie zakodowane ukrywanie wszelkich słabości, aby nie narażać się ich wykorzystanie przez potencjalne ataki przeciwnika. Jednak czym innym jest maskowanie braków, starania na rzecz osiągnięcia stanu właściwego i wyciąganie konsekwencji, a czym innym brak odpowiedzialności za niedociągnięcia powodujące niezdolność do wykonywania podstawowych zadań przez jednostki wojskowe i ukrywanie tego wszystkiego butną propagandą.

¹²⁷P.P. Wiczorkiewicz, *Kampania 1939*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 2001, s. 120-123.

Ocenę przywództwa w WOT rozpoczniemy od refleksji nad wiarygodnością pierwszego dowódcy w tym rodzaju sił zbrojnych gen. broni Wiesława Kukuły oraz potencjalnym wpływem jego publicznych wypowiedzi na podległych mu żołnierzy. Postaramy się odpowiedzieć na pytanie, które nurtowało jeszcze niedawno Pana Generała: *Spotykając się z kandydatami do służby zawsze zastanawiałem się kogo Ci ludzie widzą we mnie*¹²⁸. Może uda nam się w pewnym stopniu zaspokoić ciekawość gen. broni Kukuły.

Zacznijmy od kwestii ilościowych, czyli mierzalnych i sprawdzalnych. 10 stycznia 2018 r. podczas posiedzenia sejmowej Komisji Obrony Narodowej Generał zapewniał, że do końca tego roku WOT będzie liczył około 21 tys., rok później 31,5 tys., a w 2020 r. 53 tys. Żołnierzy, w tym 48 tys. *terytorialsów*¹²⁹. W 2020 r. WOT liczył 27,5 tys. żołnierzy. Dwa lata później 36 tys. Pan Generał raczył się pomylić o niemal 50 %. Nas interesuje kwestia jak Pan Generał reaguje gdy ktoś popełnia takie błędy w meldowaniu? Z naszego doświadczenia z wojsk operacyjnych wynika, że żołnierz winny takich rozbieżności może mówić o dużym szczęściu jeżeli konsekwencje skończą się na ostrej reprymendzie. Pan Generał za to awansował. W 2016 r. gen. bryg. Kukuła zapewniał: *Każdy żołnierz OT będzie potrafił między innymi udzielić pierwszej pomocy, naprowadzić śmigłowiec również Lotniczego Pogotowia Ratunkowego a także zorganizować podstawowe działania ratownicze*¹³⁰. **W Wojskach**

¹²⁸ P. Grzybowski, *Zawsze gotowi, zawsze blisko*, <https://www.niedziela.pl/artukul/150433/nd/Zawsze-gotowi-zawsze-blisko>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹²⁹ *Pełny zapis posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (Nr 81) z dnia 10 stycznia 2018 r.*, Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych, s. 5, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy8.nsf/0/A5924C442F5E14EAC12582170054BBF9/%-24File/0274508.pdf>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹³⁰ J. Sabak, „Zawsze gotowi, zawsze blisko”. *Gen. Kukuła dla Defence24.pl o zadaniach i szkoleniu Wojsk Obrony Terytorialnej*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/zawsze-gotowi-zawsze-blisko-gen-kukuła-dla-defence24pl-o-zadaniach-i-szkoleniu-wojsk-obrony-terytorialnej>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

Lądowych jedną z podstaw planowania są działania arytmetyczne, które opanowuje się podczas nauczania początkowego w szkole podstawowej. Aby stwierdzić, że „...każdy żołnierz będzie potrafił...” należałoby to z każdym żołnierzem przećwiczyć i jeszcze przeegzaminować. Zaplanowanie takiego szkolenia wymaga jednak znajomości liczby dostępnych do szkolenia śmigłowców w SZ RP. I tych Lotniczego Pogotowia Ratunkowego też. O ile pierwsza liczba mogłaby być trudna do ustalenia, to ta druga jest całkowicie jawna i dostępna. Wynosi w 2023 r. całe 29 sztuk¹³¹. W 2016 r. było ich 27¹³². Wydaje się to trochę nie współgrać z założoną liczebnością żołnierzy terytorialnej służby wojskowej. Machanie rękoma przed śmigłowcem super wygląda na zdjęciach, jednak polscy piloci raczej nie zwracają uwagi na gimnastykę żołnierzy innych rodzajów sił zbrojnych odprawianą przed śmigłowcem. Po prostu im nie wierzą. W 2016 r. twierdził Pan, że *Miesięczne koszty utrzymania kompanii lekkiej piechoty wynoszą tyle ile jedna godzina lotu samolotu F-16*¹³³. Godzina lotu *Jastrzębia* to aktualnie kwota około 60 tys. złotych (+/-15%). Kompania lekkiej piechoty, zgodnie z uzyskanymi danymi ma liczyć około 130-140 żołnierzy. W tym około 8 żołnierzy zawodowych. Same koszty osobowe, lekko licząc (nie znamy dokładnego etatu, tym samym dokładnych stawek uposażenia oraz innych czynników warunkujących obliczenie uposażenia żołnierzy zawodowych) to około 80 tys. złotych miesięcznie zakładając jedno szkolenie weekendowe dla żołnierzy tsw. Dochodzą do tego koszty utrzymania infrastruktury oraz koszty szkolenia (przede wszystkim paliwa i amunicji). Uważamy za mało prawdopodobne, mimo bardzo kreatywnego podejścia rządów do kwestii

¹³¹ <https://www.lpr.com.pl/pl/flota/>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

¹³² <https://www.lpr.com.pl/podsumowanie-2016-roku/>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

¹³³ J. Sabak, „Zawsze gotowi...”, wyd. cyt.

ekonomicznych zarówno wtedy jak i obecnie, żeby relacje tych kosztów były znacząco odmienne. W czerwcu 2017 r. gen. bryg. Kukuła stwierdził: *Amerykańska Gwardia Narodowa jest dla nas źródłem wielu inspiracji. Stoi za nią ponad 300 lat wojskowej historii i tradycji.*¹³⁴ Szkoda, że polski generał powołuje się na obce tradycje wojskowe, skoro nasze sięgają ponad 1000 lat.

Kolejnym aspektem próby odpowiedzi na zadane pytanie będą kwestie związane z taktyką, sztuką operacyjną i strategią. W 2016 r. stwierdził Pan Generał: ... *realnie głównym przeciwnikiem dla WOT mogą stać się wrogie siły operacji specjalnych.*¹³⁵ Można nad tym dyskutować, wówczas krytyka takiego podejścia była dość powszechna. Jeżeli profesjonalna grupa specjalna miałaby się spotkać z kompanią obrony terytorialnej, to słabo wyszkoleni *terytorialsi* najprawdopodobniej swoje zadanie by spełnili – płacąc srogą daninę krwi uniemożliwiliby realizację zadań przeciwnika. Z punktu widzenia dowódcy wojsk operacyjnych taka *transakcja* byłaby nad wyraz opłacalna – niebezpieczny pododdział przeciwnika nie realizuje swoich zadań, straty ponoszą nie moje jednostki. Same plusy. Jednak patrząc na ten problem szerzej zastanawialiśmy się, czy warto tracić w taki sposób tak świetnie wykształconych i pełniących istotne role w swoich społecznościach ludzi. Już pół roku później, w czerwcu 2017, zmienił Pan zdanie: *„Broń musi być dobrana pod potencjalnego przeciwnika. Naszym największym wrogiem nie są siły specjalne, tylko siły ciężkie oraz ...Tak, pododdziały czołgów, z którymi przyjdzie nam się zmierzyć. Będziemy mieli granatniki, miny, drony. Nauczymy lekką piechotę walczyć z czoł-*

¹³⁴ P. Grzybowski, *Zawsze gotowi...*, wyd. cyt.

¹³⁵ J. Sabak, *„Zawsze gotowi...”, wyd. cyt.*

gami, wykorzystując teren"¹³⁶. Dalej: „W wielu żołnierzach, nawet w kadrze dowódczej, zwłaszcza w tej, która opuściła szeregi sił zbrojnych, pokutuje przekonanie, że wojna będzie przypominała tę poprzednią, że to będzie symetryczne starcie dwóch sił"¹³⁷. Jeżeli szkolić podwładnych do walki z wojskami specjalnymi przeciwnika to raczej nie na potrzeby konfliktu o dużej intensywności, tylko do działań poniżej progu wojny. Natomiast walka z czołgami, cokolwiek odległa od przeznaczenia lekkiej piechoty, to kwestie typowe dla konfliktu pełnoskalowego. Jak Pan Generał był w stanie pogodzić te dwie kwestie w jednej, nie tak znowu długiej wypowiedzi? Nie miał Pan Generał też problemów by kilka lat później stwierdzić „... w dużym stopniu udało się nam przewidzieć sposób, w jaki wojnę będzie prowadzić Federacja Rosyjska"¹³⁸. Zastanawiając się nad samą istotą walki, uważamy że żadne starcie, tym bardziej wojna nie są symetryczne. Ot choćby pojedynek bokserski, te same reguły i techniki, a nawet przy niemal identycznych gabarytach przeciwników każdy walczy inaczej. Pojęć „konflikt asymetryczny” lub „konflikt symetryczny” można używać jedynie w potocznej rozmowie i to jedynie w celu uniknięcia powtórzeń. Jest jednak wątpliwość, co Pan Generał uważa, z wszystkimi zastrzeżeniami, za *wojnę symetryczną*, skoro trafnie przewidział charakter wojny na Ukrainie, a nie jest to *symetryczne starcie dwóch sił*? Podsumowując, kwestie związane z gruntowną znajomością sztuki wojennej, ze spójną wizją Wojsk Obrony

¹³⁶ M. Rigamonti, *Dowódca WOT: W wielu jednostkach na różnych imprezach pierwszy toast poszedł za Antoniego*, <https://wiadomosci.dziennik.pl/opinie/artykuly/551315,wieslaw-kukula-wot-obrona-terytorialna-rigamonti-rozмова.html>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

¹³⁷ Tamże.

¹³⁸ M. Mitosz, *Gen. Kukula: Przewidzieliśmy sposób, w jaki Rosja będzie prowadzić wojnę* [WYWIAD], <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8406738,kukula-rosja-sposob-prowadzenia-wojny-w-ukrainie-wot-obrona.html>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

Terytorialnej oraz umiejscowienia formacji lekkiej piechoty w systemie sił zbrojnych, a także z umiejętnością trafnego określenia możliwości oraz celów do osiągnięcia przez podwładnych niestety nie znalazły zastosowania w czasie formowania Wojsk Obrony Terytorialnej. Ocenę skuteczności tworzenia zespołu można sobie wyrobić po efekcie końcowym. Sam gen. Kukuła twórca tego rodzaju sił zbrojnych powiedział: „*Zdecydowanie najtrudniejsze było zbudowanie społeczności kompetentnych przywódców, którzy identyfikują się z projektem i zasilają go swoją siłą i energią.*”¹³⁹

Następą gen. broni Kukuły na stanowisku dowódcy wojsk Obrony Terytorialnej został gen. bryg. Klisz, poprzednio zastępca dowódcy tej formacji, a wcześniej jej szef sztabu¹⁴⁰. W związku z jakością dokumentów wydawanych przez Dowództwo WOT, o których pisaliśmy w poprzednich rozdziałach (patrz rozdział Doktryna Wojsk Obrony Terytorialnej) uważamy, że nie należy spodziewać się poprawy sytuacji. Jako, że tempo reform ministra Błaszczaka przeskoczyło tempo wydawania *Tabel WOT* gen. broni Kliszowi życzymy dużo szczęścia na stanowisku Dowódcy Generalnego Rodzajów Sił Zbrojnych.

Szczególnie dziwny wydaje się kryzys w budowaniu profesjonalnej kadry w wydaniu oficerów, którzy mieli w swojej karierze okazję być formowani w USA w oparciu o FM 6-22¹⁴¹. Dokument ten jest jawny i w oparciu o niego można było i należało szkolić kadre oficerską WOT, czy przede wszystkim stworzyć własną metodę na porównywalnym poziomie profesjonalizmu.

Na szczeblu niższym, dowódców brygad obrony terytorialnej sytuacja jest również trudna. Nie wynika

¹³⁹ P. Grzybowski, *Zawsze gotowi...*, wyd. cyt.

¹⁴⁰ <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/dowodca/>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹⁴¹ *ADP 6-22 Army Leadership...*, wyd. cyt.

ona z osobistych przymiotów oficerów dowodzących, ponieważ, zgodnie z naszymi obserwacjami na te stanowiska powoływano również wyróżniających się oficerów wojsk operacyjnych. Z dużą szkodą dla nich. Powodem jest to, że dowódca brygady WOT to typowe stanowisko administracyjne ze względu na to, że największym pododdziałem, do którego wyszkolenia się dąży przez 6 lat jest kompania. Nadzór nad szkoleniem pododdziałów tego szczebla oraz szkolenie dowódców to zadanie dowódcy batalionu. Rozwój kompetencji dowódców brygad obrony terytorialnej podczas służby na tych stanowiskach jest, naszym zdaniem, co najmniej wątpliwy. W dodatku większość brygad obrony terytorialnej jest w różnym stopniu formowania. Przykład sprzed 3 lat: BOT po roku formowania liczyła 200 żołnierzy¹⁴². To czym dowodził przez rok jej dowódca? Sztabem i kompanią dowodzenia? Przecież tych żołnierzy nie starczyło nawet do ukompletowania tych struktur. Podobne zastrzeżenia, dotyczące kwestii zdobycia doświadczenia w dowodzeniu taktycznym pododdziałem dotyczą dowódców batalionów lekkiej piechoty, którzy zgodnie z dokumentami szkoleniowymi i doktrynalnymi nie będą mieli okazji dowodzić taktycznie swoimi pododdziałami.

W przypadku oficerów młodszych wątpliwości budzi kwestia relacji między długością ich kadencji, a długością szkolenia kompanii przedstawiona szerzej na łamach tego raportu. Inną kwestią budzącą kontrowersje jest sposób szkolenia podporuczników Wojsk Obrony Terytorialnej. Uczestniczą oni w 13 miesięcznym kursie stacjonarno – rotacyjnym. Jedynie półtora miesiąca spędzając stacjonarnie na szkoleniu¹⁴³. Kon-

¹⁴² <https://defence24.pl/sily-zbrojne/plk-kaliciak-wzywa-do-wstapienia-do-wot>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹⁴³ W. Sura, *AGRYKOLA - rozpoczęliśmy siódme kwalifikacje na kurs oficerski dla żołnierzy OT*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/801732/agrykola-rozpozcelismy-siodme-kwalifikacje-na-kurs-oficerski-dla-zolnierzy-ot>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

trowersyjne są również kryteria przyjęć. Skoro nabór następuje z grona żołnierzy terytorialnej służby wojskowej, jak domyślamy się wyróżniających się, to dlaczego dopiero ocena niedostateczna z wychowania fizycznego jest dyskwalifikująca¹⁴⁴? Przecież dokonuje się rekrutacji na (modelowo) niezwykle obciążające fizycznie stanowiska dowódców plutonów lekkiej piechoty. Czy to oznacza, że braki kadrowe są tak duże, że należy drastycznie obniżyć wymagania wobec kadry? Wątpliwości budzi również zapewnienie gen. Klisza o selekcyjnym charakterze kursu¹⁴⁵. Czy przyjęto więcej kandydatów do oficerskich gwiazdek niż miejsc na promocji? Znając praktykę szkolnictwa wojskowego postawimy hipotezę, że absolutnie nie. Kolejny problem to otwarcie w ten sposób ścieżki do kariery zawodowego oficera¹⁴⁶.

Kolejną kwestią, którą należy poruszyć, były działania Wojsk Obrony Terytorialnej, a w szczególności jego dowódców podczas pandemii koronawirusa. Współdziałanie z Policją w jej najgorszych praktykach wymuszania bezprawnych ograniczeń, obrazki w stylu otaczania ojca z małym dzieckiem¹⁴⁷ przez żołnierzy WOT, bezprawne działania dowódców WOT wobec żołnierzy nie chcących się dobrowolnie zaszczepić¹⁴⁸ czego najbardziej znanym przykładem była sprawa zwolnienia z zawodowej służby wojskowej por. Fijała¹⁴⁹, co do której sąd orzekł, że było bezprawne¹⁵⁰, poważnie naruszyły wiarygodność

¹⁴⁴ Tamże.

¹⁴⁵ Tamże.

¹⁴⁶ https://www.youtube.com/watch?v=hWF3lhR_YUc. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹⁴⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=ejsH03o2qTg>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹⁴⁸ https://www.youtube.com/watch?v=M_e36M_MITl. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹⁴⁹ Tamże.

¹⁵⁰ A. Stec, *Zamiast na froncie to w sądzie! Porucznik wygrał sprawę z Państwem!* <https://skarga.com/aktualnosci/zamiast-na-froncie-to-w-sadzie-porucznik-wygral-sprawe-z-panstwem/>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

i zaufanie do opisywanego rodzaju sił zbrojnych oraz podwładnych do dowódców WOT. Można było przecież ograniczyć się do pomocy emerytom, dowozu zakupów osobom na kwarantannie, czy liczenia łóżek w szpitalach¹⁵¹ i podobnych działań.

Przejdźmy do kwestii znacznie poważniejszej, którą wyeksponował wspomniany kryzys. Nie interesuje nas teraz stosunek do szczepień i COVID-19, bulwersująca jest sytuacja postawienia publicznie przez por. Fijała poważnych zarzutów wobec swoich przełożonych z 3 Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej¹⁵² dotyczących nakłaniania do poświadczania nieprawdy i to w tak głupiej sprawie, jak skierowania żołnierza z jednostki do instytucji służby zdrowia. Wyjaśnijmy cywilom istotę problemu. Żołnierz, niezależnie od stopnia, powinien przebywać w miejscu służby określonym rozkazami przełożonych. Czy to regulującymi porządek dnia w jednostce wojskowej, czy to wydanymi mu bezpośrednio. Jeżeli zachodzi konieczność wyjścia poza jednostkę wojskową, o ile nie dotyczy to kwestii zupełnie drobnych, taki pobyt poza jednostką wojskową ujmuje się w rozkazie dziennym jednostki. Można to zrobić również *post factum*. Określona grupa osób funkcyjnych ma prawo prowadzić własny rozkaz dzienny lub podawać punkty do rozkazu dziennego przełożonego. Stwierdzenie, że szer. Iksińskiego nie było w godzinach 10-12 w jednostce wojskowej, ponieważ był w szpitalu nie powinno budzić żadnych kontrowersji. Chyba, że było to sprzeczne z rozkazami wyższych przełożonych, ale wówczas powinno to znaleźć odbicie w odpowiednich postępowaniach dyscyplinarnych (i w dokumentach ich

¹⁵¹ K. Redmerska, *Żołnierze WOT liczą wolne łóżka w szpitalach*, <https://www.prawo.pl/zdrowie/zadania-wojska-w-czasie-epidemii,504410.html>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹⁵² https://www.youtube.com/watch?v=M_e36M_MIT1. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

dotyczących). Takie zdarzenie mogło być samowolnym oddaleniem żołnierza lub nadużyciem uprawnień przez przełożonego szer. Iksińskiego. Kolejny kamyczek wrzucony do ogródka przełożonych przez wspomnianego oficera może nie ociera się o Kodeks Karny, ale łamie całkowicie zaufanie do nich. Chodzi o brak odwagi do wydania rozkazów dotyczących określonych działań i spychanie odpowiedzialności na podwładnych. Jeżeli przełożony chce, żeby coś było wykonane to wydaje taki rozkaz. Nie sugestią, propozycją, czy prośbą tylko rozkaz.

Kolejnym istotnym problemem, dotyczącym całych Sił Zbrojnych, jest stosunek dowódców, od szczebla, mniej więcej, dowódców brygad do szeregowych. Szczególnie uwidacznia się to w przypadku żołnierzy terytorialnej służby wojskowej. Problem można scharakteryzować następująco: byleby tylko Jasia czy też, coraz częściej, Małgosi nie stracić, bo słupki w Excelu nie będą się zgadzały jeszcze bardziej. Wiąże się to z tolerowaniem postaw i zachowań w korpusie szeregowych, które powinny być z całą surowością tępione. Znane nam przypadki to wymuszanie zmiany stanowiska przez żołnierza groźbą zwolnienia się ze służby, czy też powszechny problem niewydolności fizycznej kobiet do służby w lekkiej piechocie i konieczności wykonywania obowiązków kobiet przez żołnierzy¹⁵³. Problem dyscypliny wojskowej i gotowości bojowej w tym aspekcie jest ignorowany. Inną tolerowaną patologią jest przyjmowanie na żołnierzy WOT pracowników cywilnych jednostek¹⁵⁴. Pracownicy cywilni pełnią bardzo ważne dla funkcjonowania jednostek wojskowych funkcje administracyjne. Ich brak powoduje często istotne problemy w działalności bieżącej pododdziałów. Łączenie

¹⁵³ <https://www.youtube.com/watch?v=S5HuBguC40>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

¹⁵⁴ J. Rozworowska, *Kobiety w WOT. Takie jesteśmy*, <https://kurier-nakielski.pl/kobiety-w-wot-takie-jestesmy/>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

funkcji żołnierza tsw i pracownika cywilnego sprawia, że któreś obowiązki w pewnym momencie będą musiały zostać istotnie zaniedbane.

Innym problem w zakresie przywództwa, łamiącym spistość całych sił zbrojnych, była kwestia wyposażenia żołnierzy WOT. Ogólnie przyjętą praktyką jest wyposażanie w najnowsze uzbrojenie jednostek wojsk operacyjnych. Mamy wówczas do czynienia z tak modnym obecnie w siłach zbrojnych efektem synergii. Najlepsi żołnierze mają najlepszą broń i ich zdolność są zdecydowanie większe. O ile, naszym zdaniem, nie ma wielkiego znaczenia kwestia wyposażenia WOT w najnowsze polskie kbs GROT to fakt, że żołnierze wojsk operacyjnych mają trudności z otrzymaniem należności mundurowych¹⁵⁵ jest skandaliczny. To sytuacja, która dotyka żołnierzy wojsk lądowych od lat – już od czasów Narodowych Sił Rezerwowych. Nie można odmówić Ministerstwu Obrony Narodowej pewnej konsekwencji w postępowaniu – jeżeli żołnierz stał się zawodowym to znaczy osiągnięto cel i słupek się zgadza, nie ma co już w niego inwestować. Rezerwistę czy *terytorialisa* trzeba przyciągnąć nowym wyposażeniem, bo jeszcze się obrazi i zrezygnuje. Budowaniu braku zaufania między rodzajami sił zbrojnych sprzyjał również kryzys na granicy z Białorusią z 2021 i 2022 r. Zasadniczą rolę we wsparciu Straży Granicznej pełnili żołnierze Wojsk Lądowych. W propagandzie Ministerstwa Obrony Narodowej funkcję te pełniły Wojska Obrony Terytorialnej. Podkreśliśmy raz jeszcze: siły zbrojne to system, a rodzaje sił zbrojnych są jedynie jego częściami. W warunkach polskich, dopóty dopóki nie nastąpi jakaś trudna do wyobrażenia rewolucja (polityczna, ekonomiczna, społeczna, techno-

¹⁵⁵ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-do-mon-problemy-zolnierzy-w-jednostkach>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

logiczna, inna?) najważniejszym rodzajem sił zbrojnych są wojska lądowe, a wszelkie inne rodzaje sił zbrojnych powinny pełnić wobec nich rolę służebną. Jeżeli ktoś ma wątpliwości proszę sobie odpowiedzieć na pytanie: bez jakiego rodzaju sił zbrojnych Wojsko Polskie będzie w stanie wykonywać swoje konstytucyjne zadania?

Ostatnią sprawą, o której warto wspomnieć w zakresie patologii przywództwa jest powołanie Grupy Zadaniowej HONOR¹⁵⁶ za pomocą, której dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej postanowił walczyć z oszczercami oraz osobnikami szkalującymi żołnierzy. Nie popierając rzucania obelg, nie tylko tych bezpodstawnych, walka z oszczercami rozpoczęta została z wielką pompą i hałasem, a której wyników nie widać i nie słyhać jest działaniem nieskutecznym oraz niecelowym. Poza tym, podobnie jak niektóre aspekty działalności WOT w czasie pandemii, oznacza to wchodzenie w kwestie naruszania swobód konstytucyjnych przez wojsko, które przysięga tych swobód strzec. Szczególnie dotyczy to sytuacji, kiedy żołnierze działają publicznie, w sprawach kontrowersyjnych, kiedy sposoby i zakres krytyki może być znacznie szerszy niż w odniesieniu do zwykłego Kowalskiego. **Poza tym, publiczne wypowiedzi byłego dowódcy WOT są zjawiskiem, które trudno czymkolwiek przebić w odniesieniu do kształtowania negatywnego obrazu WOT.**

Wnioski

Przywództwo w WOT można określić jako niedostateczne w stosunku do stawianych zadań. Ta słabość ujawniła się na wielu płaszczyznach – zarówno jeżeli chodzi o wypowiedzi byłego dowódcy WOT, a jedno-

¹⁵⁶ M. Kołtunowska, *Dowódca WOT powołał Grupę Zadaniową „Honor”*, <https://media.terytorialsil.wp.mil.pl/informacje/708123/dowodca-wot-powolal-grupe-zadaniowa-honor>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

czeńście oficera odpowiedzialnego za utworzenie tej formacji, w zakresie realizacji przez niego postawionego zadania. Dotyczy również nadzoru nad swoim organem dowodzenia i dopuszczenia do powstania i publikacji dokumentów jakości *Regulaminu działań taktycznych pododdziałów piechoty lekkiej (Tymczasowy) działania obronne i zaczepne Sekcja – Pluton – Kompania DTU 3.40.1.8*¹⁵⁷. Bulwersuje bezkrytyczne podejście do angażowania podległych żołnierzy terytorialnej służby wojskowej w kontrowersyjne prawnie działania wobec obywateli w ramach walki z COVID-19 oraz dopuszczenie do niszczenia oficerów starających się przestrzegać prawa. Kontrowersje musi budzić sposób kształcenia oficerów młodszych WOT szczególnie w aspekcie skomplikowania założonej taktyki działania tej formacji. Najpoważniejsze obawy budzą uzasadnione podejrzenia opierania się dowodzenia w 3 PBOT na pozaprawnych sugestiach i nieformalnych naciskach, a nie na wydawaniu rozkazów i ich bezwzględnej wymagalności.

¹⁵⁷ A. Głowacki, P. Makowiec, P. Żukowski, *Regulamin działań taktycznych...*, wyd. cyt.

Zasoby osobowe Wojsk Obrony Terytorialnej

Problemy ilościowe

W listopadzie 2015 r. podczas przedstawiania posłom Komisji Obrony Narodowej *Informacji Ministra Obrony na temat aktualnych problemów obronności oraz planów działań resortu w 2016 r.* minister obrony narodowej Antoni Macierewicz zapowiedział utworzenie obrony terytorialnej kraju jako immanentnej części polskiej armii. Miałyby być podporządkowana naczelnemu dowódcy i *jednolitej strukturze dowódczej* jaką zamierzały wprowadzić rządy Prawa i Sprawiedliwości. Doradca ministra płk. Krzysztof Gaj zapowiedział liczebność tej formacji na 46 tysięcy żołnierzy. Podano przy tym ilość żołnierzy na czas wojny. Co budziło wątpliwości, ze względu na chęć utrzymywania obrony terytorialnej jako sił o **wyższej** gotowości bojowej od wojsk operacyjnych. W marcu 2016 r. pełnomocnik ministra obrony narodowej do spraw utworzenia Obrony Terytorialnej dr Grzegorz Kwaśniak zapowiedział zakończenie procesu szkolenia (osiągnięcie gotowości bojowej) na koniec 2021 r. Podał zarazem końcową strukturę tego typu wojsk na 17 brygad i 364 kompanie obrony terytorialnej oraz około 35 tysięcy żołnierzy. Od 2017 roku pojawia się docelowa liczebność Wojsk Obrony Terytorialnej wynosząca 53 tysiące żołnierzy¹⁵⁸. We wrześniu tego roku gen. bryg. Kukula udziela wywiadu portalowi Wirtualna Polska i wspomina o ponad 300 kompaniach lekkiej piechoty¹⁵⁹. Jako, że brygady w poszczególnych województwach miały mieć różną liczebność, zależną od uwarunkowań miejscowych, trwały wówczas prace koncepcyjne,

¹⁵⁸ M. Cielma, *Gorzej maszerują, lepiej strzelają - rozmowa z gen. Wiesławem Kukulą*, „Nowa Technika Wojskowa” 2017, nr 7, s. 11.

¹⁵⁹ <https://wiadomosci.wp.pl/dowodca-wot-wyjasnia-po-co-polsce-terytorialsi-gen-kukula-nie-chce-partyzantow-ani-specjalsow-amatorow-6171016688179329a>. [Dostęp: 03.02.2023 r.]

w związku z czym mogły wystąpić różnice w określaniu potrzeb osobowych, można przyjąć, że te liczby nie są sprzeczne. Plany były bardzo ambitne: w 2017 r. WOT miał liczyć 18 tysięcy żołnierzy, 35 tysięcy w 2018 r. Pełne ukończenie jednostek miano osiągnąć do 2019 roku¹⁶⁰. Zgodnie z oficjalną stroną Ministerstwa Obrony Narodowej¹⁶¹ plany nie zostały zrealizowane. Rozbudowę ilościową personelu WOT przedstawia Tabela nr 8.

Tabela nr 8 Liczebność Wojsk Obrony Terytorialnej. Zapowiedzi, a rzeczywistość.

Rok	Liczebność WOT	
	Zapowiedzi	Rzeczywistość
2017	18000	7500
2018	35000	17000
2019	53000	25000
2020	53000	27500
2021	53000	32000
2022	53000	36000

Opracowanie: Fundacja Ad Arma.

W 2022 r. brakuje 17 tysięcy żołnierzy. Zakładając, że średnio Brygada Obrony Terytorialnej ma liczyć około 3 tysięcy żołnierzy, brakuje personelu na sześć pełnych brygad. To oznacza, że Wojska Obrony Terytorialnej w aspekcie osiągnięcia i utrzymania gotowości bojowej podążają szeroką drogą do piekła wytyczoną przez wojska lądowe. **W obu rodzajach sił zbrojnych tworzone są kolejne jed-**

¹⁶⁰ W. Bawej, *Formowanie jednostek obrony terytorialnej*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2017, nr 3, s. 18.

¹⁶¹ <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/wojska-obrony-terytorialnej>. [Dostęp: 03.02.2023 r.]

nostki, bez dbania o odpowiednie ukończenie personelu (lub sprzętem) istniejących.

Konsekwencją tego typu podejścia jest drastyczne zredukowanie zdolności bojowych jednostek, które nie są w stanie działać całością (abstrahując od tego, że ma to być norma w brygadach obrony terytorialnej), a jedynie delegować do wykonywania zadań swego rodzaju grupy bojowe będące zlepkiem pododdziałów. Aktualnym przykładem tego zjawiska jest operacja *Bezpieczne Podlasie*, w ramach której MON skierowało na granicę z Białorusią ekwiwalent wzmocnionego batalionu zmotoryzowanego, czyli około tysiąca żołnierzy i dwieście pojazdów będącego konglomeratem żołnierzy z 12. i 17. brygad zmechanizowanych¹⁶². Oznacza to, że do wystawienia tysiąca żołnierzy, czyli jednostki szczebla batalionu, trzeba było zaangażować dwie brygady, które łącznie, etatowo powinny liczyć około siedmiu tysięcy żołnierzy. Co szczególnie istotne, każda z wymienionych brygad wchodzi w skład innej dywizji.

Problemy jakościowe

Jako punkt odniesienia do ujawnionych danych na temat wskaźników jakościowych żołnierzy WOT zastosowano dane dotyczące Army National Guard Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Wynika to z dostępności do szczegółowych danych demograficznych sił zbrojnych USA oraz z podobnego charakteru służby: ochotniczego oraz rezerwowego, drugorzędnego wobec podstawowych zajęć życiowych żołnierza z możliwością powołania do aktywnej służby. Podobny jest zakres zadań: od wsparcia władz cywilnych w czasie klęsk żywiołowych po udział w działaniach wojen-

¹⁶² I. Kacprzak, R. Szoszyn, *Rosnie napięcie na granicy z Białorusią*, <https://www.rp.pl/kraj/art38895731-rosnie-napiecie-na-granicy-z-bialorusia>. [Dostęp: 08.08.2023 r.]

nych. Zauważamy przy tym istotne różnice obu formacji. **Najważniejsza z punktu widzenia tego opracowania jest możliwość bardzo łatwej rezygnacji ze służby w WOT, przy bardzo trudnym zerwaniu kontraktu przez żołnierza US ANG przed upływem terminu (jest to kluczowa przypadłość całości Wojska Polskiego).** Kolejnym uwarunkowaniem niniejszego porównania jest szczegółowość dostępnych danych – rząd Stanów Zjednoczonych nie ma nic do ukrycia, natomiast mamy przeświadczenie, że w SZ RP nie gromadzi się i nie opracowuje się danych dotyczących personelu na podobnym poziomie (mimo możliwości). W związku z tym nie byliśmy w stanie porównać bardzo interesujących i ważnych, z punktu widzenia dyspozycyjności żołnierza, informacji o życiu rodzinnym żołnierzy WOT i US ANG.

Stosunek oficerów do podoficerów i szeregowych w ANG wynosi 1:6,3¹⁶³. Ten wskaźnik WOT wynosi 1:13,28¹⁶⁴. Spośród 336 129 żołnierzy Gwardii Narodowej Wojsk Lądowych USA 18,85 % to kobiety¹⁶⁵. Wśród szeregowych i podoficerów jest 19,4 % kobiet, a wśród oficerów 15,1¹⁶⁶. Trend feminizacji Gwardii Narodowej jest wzrostowy, w 2000 r. służyło 11,3% kobiet¹⁶⁷. **W Wojskach Obrony Terytorialnej służyło w 2022 r. 23,38 % kobiet,** przy czym wskaźnik ten u żołnierzy zawodowych WOT w 2021 r. stanowił około 9 %¹⁶⁸. 90% kobiet – żołnierzy terytorialnej służby wojskowej stanowiły w 2021 r. sze-

¹⁶³ 2020 *Demographic Profile Of The Military Community*, Department of Defense, s. 53. <https://www.militaryonesource.mil/data-research-and-statistics/military-community-demographics/2020-demographics-profile/>. [Dostęp: 04.02.2023.]

¹⁶⁴ *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (nr 57) z dnia 10 lutego 2022 r.*, Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych, Warszawa 2022, s. 6. <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/1221523A-971A1944C12587ED004564CE/%24File/0228109.pdf>. [Dostęp: 21.02.2022 r.]

¹⁶⁵ 2020 *Demographic...*, wyd. cyt., s. 60.

¹⁶⁶ Tamże, s. 61.

¹⁶⁷ Tamże, s. 63.

¹⁶⁸ I. Jędruszczuk, *Kobiety w WOT*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/651073/kobiety-w-wot>. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

regowe¹⁶⁹. Znacznie mniej kobiet służy w Wojskach Operacyjnych – około 8,3%¹⁷⁰, niestety te proporcje szybko się zmieniają. Wysoka feminizacja jest, wbrew propagandzie uprawianej przez Wojska Obrony Terytorialnej¹⁷¹, zjawiskiem jednoznacznie negatywnym. Kobiety, poza wyjątkami nieistotnymi statystycznie, są niezdolne fizycznie do podołania trudom działania dźwigając 40 kg etatowego uzbrojenia i wyposażenia¹⁷². Dodatkowo, właśnie ze względu na budowę ciała, kobiety są bardziej narażone na urazy mechaniczne (np. uderzenie dla człowieka o masie 80 kg kończy się stłuczeniem, a dla osobnika 20 kg lżejszego pęknięciem lub złamaniem) oraz kontuzje związane z przeciążeniem (właśnie dlatego istnieją w prawie pracy, nie mające nic wspólnego z równością płci, normy ochronne dla kobiet).

Średni wiek żołnierza US ANG wynosi 29,7 lat. Dla oficerów jest on znacznie wyższy – 37,3 lat, a dla podoficerów i szeregowych 28,5 lat¹⁷³. Dla Wojsk Obrony Terytorialnej średnia wieku wynosi około 33 lat. W obu formacjach średnia wieku jest w okolicy 30 lat.

Istotnym wyróżnikiem żołnierza Wojsk Obrony Terytorialnej jest wykształcenie. Ponad 32 % żołnierzy tej formacji legitymuje się wyższym wykształceniem. Zdarzają się sytuacje kiedy 30 osobowy pluton ma w składzie 3 doktorów i 2 doktorantów¹⁷⁴. Zgodnie z danymi

¹⁶⁹ Tamże.

¹⁷⁰ <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/sluzba-wojskowa-kobiet-w-silach-zbrojnych-rp-wczoraj-i-dzis>. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

¹⁷¹ W. Sura, *Wojsko gotowe na kobiety*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/773831/wojsko-gotowe-na-kobiety>. [Dostęp: 21.02.2022 r.]

¹⁷² M. A. Sharp, *Physical Fitness and Occupational Performance of Woman in the U.S. Army*, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA285676.pdf>. [Dostęp: 21.02.2023 r.] <https://www.youtube.com/watch?v=S5HuB-gjuC40>, od 33:58. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

¹⁷³ 2020 *Demographic...*, wyd. cyt., s. 83

¹⁷⁴ R. Wojtas, *Dla Polski skończył się bezpieczny czas*, <https://dorzeczy.pl/kraj/382879/gursztyn-dla-polski-skonczyl-sie-bezpieczny-czas.html>. [Dostęp: 21.02.2022 r.]

GUS 3 288 400¹⁷⁵ Polaków legitymuje się wyższym wykształceniem. Stopień naukowym doktora posiada 86 400¹⁷⁶ obywateli RP. Oznacza to, odpowiednio: 8,7% i 0,2 % procenta populacji. W US ANG ten wskaźnik jest zdecydowanie niższy: wyższe wykształcenie posiada około 20% żołnierzy. Co ciekawe nie wszyscy oficerowie mogą się pochwalić takimi osiągnięciami edukacyjnymi. Przedstawiają to Tabele: nr 9 i nr 10. Przy czym, aż około 25,6% Amerykanów ma wyższe wykształcenie¹⁷⁷. Przeciętny żołnierz wojsk lądowych Gwardii Narodowej legitymuje się wykształceniem niższym od przeciętnego rodaka. Uwypukla się tu rola sił zbrojnych, jako narzędzia awansu społecznego żołnierza.

Nasuwa się następujący problem, radośnie ignorowany przez MON, a nawet, w świetle propagandy Ministerstwa uznawany za powód do dumy¹⁷⁸. Zgodnie z, często krytykowanymi przez Fundację Ad Arma, wymaganiami ustawowymi dotyczącymi wykształcenia wyższe wykształcenie jest niezbędne dla oficerów, których w WOT jest 7%. Czy stać nas jako państwo na to, żeby marnować nasze pieniądze, żeby szeregowcem lekkiej piechoty zostawała osoba z wyższym wykształceniem? Czy przykłady Gajcego, Baczyńskiego, Krahelskiej niczego naszych rządzących nie nauczyły? Czy dyrektor szkoły, dziennikarz są właściwie wykorzystywani przez SZ RP jako żołnierze funkcji prostych? Być może jest to oznaka znacznie bardziej niebezpiecznego zjawia-

¹⁷⁵ https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6494/2/1/1/ludnosc_wedlug_cech_spolecznych_-_wyniki_wstepne_nsp_2021.pdf. [Dostęp: 21.02.2022 r.]

¹⁷⁶ Tamże; Ze względu na odmienny sposób liczenia stosowany w Polsce i w USA procenty w porównaniu wyliczono z całych populacji danego kraju (przyp. aut.)

¹⁷⁷ <https://www.census.gov/library/visualizations/2022/comm/a-higher-degree.html>. [Dostęp: 21.02.2022 r.]

¹⁷⁸ P. Raszewski, *Sluzba w WOT nie tylko dla dwudziestolatków*, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/24138?t=Sluzba-w-WOT-nie-tylko-dla-dwudziestolatkow>. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

Tabela nr 9 Wykształcenie żołnierzy wojsk lądowych Gwardii Narodowej.

Wykształcenie żołnierzy wojsk lądowych Gwardii Narodowej USA		Dane dotyczące wykształcenia w 2020 <i>Demographic Profile Of The Military</i> podane zostały według zasad anglosaskich. W tabeli została użyta terminologia polska. W związku tym <i>Associate's Degree</i> zostało sklasyfikowane jako wykształcenie średnie. Duży procent w rubryce <i>Nieznane</i> wynika z trwającej podczas badań zmiany systemów ewidencji w Gwardii Narodowej, która spowodowała problemy uzyskaniem danych. Dodatkowo w tabeli amerykańskiej wystąpił błąd – suma wszystkich rubryk wyniosła 100,1%. W związku z tym wartość rubryki <i>Nieznane</i> obniżono o 0,1% z 14,40% oryginału do 14,30%.
Poniżej średniego	6,70%	
Średnie	58,50%	
Wyższe pierwszego stopnia	15,40%	
Wyższe kolejnych stopni	5,10%	
Nieznane	14,30%	
Razem	100,00%	

Opracowanie: Fundacja Ad Arma na podstawie 2020 *Demographic Profile Of The Military*, wyd. cyt., s. 87.

Tabela nr 10 Wykształcenie żołnierzy wojsk lądowych Gwardii Narodowej USA według korpusów osobowych.

Wykształcenie żołnierzy wojsk lądowych Gwardii Narodowej USA według korpusów osobowych				
	Szeregowi i podoficerowie		Oficerowie	
	Liczbowo	Procentowo	Liczbowo	Procentowo
Poniżej średniego	22356	7,7	88	0,2
Średnie	192042	66,16	4432	9,67
Wyższe pierwszego stopnia	26103	9	25645	55,93
Wyższe kolejnych stopni	3921	1,35	13134	28,64
Nieznane	45859	15,79	2549	5,56
Razem	290281	100	45848	100

Opracowanie: Fundacja Ad Arma na podstawie 2020 Demographic Profile Of The Military, wyd. cyt., s. 88.

ska: osoby z wyższym wykształcenie są w stanie lepiej funkcjonować w naszym dysfunkcyjnym państwie i jako tacy w zdecydowanie wyższym procencie poczuwają się do jego obrony. Można również to zjawisko próbować interpretować pozytywnie jako przykład swoistego rodzaju pracy u podstaw osób z wyższym wykształceniem. Innym, jeszcze bardziej niebezpiecznym aspektem tego zjawiska jest służba funkcjonariuszy administracji różnych szczebli. Czy zadaniem zastępcy burmistrza czterdziestotysięcznego miasta w sytuacji kryzysu lub wojny jest bieganie po lesie z karabinkiem czy wspieranie burmistrza w zarządzaniu administracją lokalną? Tutaj podkreślmy związek założeń działań taktycznych WOT z tego typu problemami, co zostało rozwinięte w części dotyczącej doktryny działania WOT.

Ze względu na brak danych nie mogliśmy odnieść się do ważnej, ze względu na zasady mobilizacji, kwestii małżeństw żołnierzy WOT, czy to między sobą, czy z żołnierzami wojsk operacyjnych. W związku z, naszym zdaniem bezwzględna, koniecznością opieki nad małoletnimi dziećmi przez rodziców – żołnierzy oraz regulacjami zawartymi w ustawie o obronie ojczyzny może się okazać, że istotny procent żołnierzy TSW lub ich małżonków żołnierzy zawodowych nie ma obowiązku służby wojskowej w czasie wojny. Przykłady takich zjawisk reklamują same Brygady Obrony Terytorialnej¹⁷⁹.

Kolejną różnicą pomiędzy formacjami amerykańską i polską jest stosunek dowódców do żołnierzy i wymagania w zakresie dyscypliny wojskowej. Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej, mimo *skazania na sukces*, wywierali i wywierają olbrzymi nacisk na osiągnięcie zgodności tabel w arkuszach kalkulacyjnych. Sprawia to, że wyrzucanie osób nie nadających się do służby stanowi istotny problem. Dotyka to w szczególności najmłodszych dowódców oraz najmniejsze pododdziały, które muszą funkcjonować mimo trudności stwarzanych przez tego typu osoby. Z tych powodów toleruje się również podejście roszczeniowe wśród żołnierzy tsw, ich niską dyspozycyjność, a nawet absencje podczas ćwiczeń oraz niespełnianie wymagań fizycznych przez silne i niezależne kobiety – żołnierzy WOT. Dotyczy to tak prozaicznych rzeczy jak samodzielne dźwiganie wyposażenia podczas szkolenia.

¹⁷⁹ https://www.wojsko-polskie.pl/3bot/Weronika_3PBOT/. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

Infrastruktura i finanse Wojsk Obrony Terytorialnej

W tej części Tabel WOT zmierzaliśmy się z wyzwaniem jakie stanowią kwestie finansowania Wojsk Obrony Terytorialnej, a zwłaszcza relacji koszt – efekt oraz infrastruktury potrzebnej do szkolenia lekkiej piechoty.

25 listopada 2015 płk. Krzysztof Gaj, wówczas doradca Ministra Obrony Narodowej Antoniego Macierewicza zapowiadał na posiedzeniu Komisji Obrony Narodowej, że koszt funkcjonowania WOT wyniesie około 400 mln złotych rocznie na pierwsze trzy brygady, przy założeniu zakupu całości uzbrojenia i wyposażenia¹⁸⁰. Maksymalnie brygada obrony terytorialnej miała kosztować około 133 mln zł rocznie. Jednak realny koszt funkcjonowania tych jednostek miał wynieść około 200-250 mln zł, a zatem, w przybliżeniu, 83 mln rocznie¹⁸¹. W 2021 r. budżet Wojsk Obrony Terytorialnej sięgał 1,5 mld złotych i stanowił około 3% budżetu Ministerstwa Obrony Narodowej¹⁸². W 2021 r. WOT liczyło 32 tys. żołnierzy zorganizowanych w piętnaście brygad¹⁸³. W związku z tym koszt jednostek WOT powinien wynieść maksymalnie 1, 995 mln złotych. Wyniósł około 75% tej kwoty przy ukończeniu wynoszącym około 60% biorąc pod uwagę personel lub 88% biorąc pod uwagę liczbę utworzonych brygad. Liczbę brygad, ze względu na braki w obsadzie etatowej należy pominąć. Wówczas widzimy, że proporcjonalnie koszty funkcjonowania WOT są wyższe od zakładanych o około 25%. Jednak wzięliśmy pod uwagę skumulowaną od listopada

¹⁸⁰ *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (nr 2) z dnia 25 listopada 2015 r.*, wyd. cyt.

¹⁸¹ Tamże.

¹⁸² A. Czwótek, Z. Polcikiewicz, K. Stańczyk, wyd. cyt., s. 119.

¹⁸³ <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/wojska-obrony-terytorialnej>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

2016 do grudnia 2021 r. inflację wynoszącą około 22 %¹⁸⁴.

Po uwzględnieniu tego czynnika koszt funkcjonowania WOT można uznać, za nieznacznie przekraczający, maksymalne planowane wydatki na ten rodzaj sił zbrojnych. Przyjmując jednak **zapowiadaną liczebność rzeźwistą jednostek obrony terytorialnej**, stanowiącą zaledwie około 62% wartości zakładanej, za piętnaście istniejących BOT budżet powinien zostać obciążony kwotą około 1,245 mln złotych. Uwzględniając ukończenie wynoszące 60% ta kwota powinna wynieść 747 mln zł. Biorąc pod uwagę 22% inflację założone koszty powinny wynieść, w przybliżeniu 910 mln zł. W takim wypadku **budżet WOT w 2021 r. został przekroczony o ponad 60 % w stosunku do deklarowanych kosztów.**

Bardzo chcielibyśmy poznać bezwzględne koszty utrzymania podstawowych jednostek Sił Zbrojnych RP - brygad ogólnowojskowych Wojsk Lądowych lub eskadry Sił Powietrznych, a także BOT. **Takie dane nie są jednak podawane do publicznej wiadomości.** W przeciwieństwie do naszych sojuszników. Natomiast księgowość w Siłach Zbrojnych RP i Ministerstwie Obrony Narodowej jest prowadzona w taki sposób, że jest to bardzo trudne, wręcz niemożliwe do ustalenia. Nawet dla osób posiadających służbowo dostęp praktycznie do wszystkich dokumentów, niezależnie od ich klauzuli niejawności, wytwarzanych w tych instytucjach. W związku z tym postanowiliśmy, oprzeć się o informacje powszechnie dostępne mówiące o wysokości uposażenia żołnierzy. Dzięki temu było możliwe porównanie uproszczonych i przybliżonych kosztów utrzymania szeregowego wojsk operacyjnych i szeregowego Wojsk Obrony Terytorialnej. Wszystkie podane kwoty są kwotami brutto. Żołnierz zawodowy w stopniu szeregowego otrzymuje

¹⁸⁴ <https://policzmi.pl/inflacje>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

uposażenie w wysokości 4960 zł¹⁸⁵, może liczyć na trzynaste uposażenie rocznie, dodatek motywacyjny¹⁸⁶ oraz świadczenie mieszkaniowe¹⁸⁷. Nie liczyliśmy innych dodatków, ze względu na fakt, że z wyjątkiem dodatku za skoki spadochronowe w jednostkach aeromobilnych, nie dotyczą one powszechnie szeregowych. W przypadku dodatku motywacyjnego dla szeregowych jego wysokość obliczyliśmy jako sumę iloczynów kwoty dodatków dla poszczególnych grup (żołnierzy z ocenami bardzo dobrymi, wzorowymi, oraz tych, którzy te oceny z opiniowania otrzymali powtórnie) i procentowego udziału tychże grup w korpusie szeregowych. Uzyskaliśmy średnią kwotę dodatku w wysokości 1656 zł rocznie na szeregowego. Dodatek mieszkaniowy przyjęto, w typowej dla tzw. *zielonych garnizonów*, wysokości 420zł. Nie ujęto dodatku za długoletnią służbę mogącego zwiększać uposażenie szeregowego od 3% po trzech latach służby i rosnącego wraz z wysługą. Nie znamy średniej wysługi dla korpusu szeregowych. Tym samym koszty utrzymania przeciętnego szeregowego są prawdopodobnie o kilka procent wyższe odzyskanej kwoty 71176 zł rocznie. Szeregowy służby terytorialnej otrzymuje 141,36 zł uposażenia za dzień służby rotacyjnej. Zgodnie z programami szkolenia powinien odbyć 36 dni takiej służby rocznie. Dodatkowo otrzymuje uposażenie za gotowość w wysokości 496 zł miesięcznie. Z tego powodu koszt utrzymania szeregowego WOT można szacować na około 11041 zł rocznie. W obu przypadkach nie uwzględniono kosztów utrzymania

¹⁸⁵ Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie stawek uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych.

¹⁸⁶ P. Glińska, *Dodatek już nie za klasę*, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/38898?t=Dodatek-juz-nie-za-klase>. [Dostęp: 18.07.2023 r.]

¹⁸⁷ P. Karpińska, *Wyższe świadczenie mieszkaniowe dla żołnierzy w 2023 roku*, <https://www.infor.pl/prawo/nawosci-prawne/5624276,swiadczenie-mieszkaniowe-dla-zolnierzy-w-2023-wysokosc.html>. [Dostęp: 18.07.2023 r.]

infrastruktury, mediów, wyżywiania podczas szkolenia poligonowego itp. Musimy też zaznaczyć, że w korpusie podoficerów zawodowych koszty utrzymania będą wyższe w związku ze znaczącą wysokością dodatków za wysługę (w naszej opinii, przy braku danych trzeba przyjąć średnią wartość co najmniej dziesięciu procent) oraz niebagatelnym kosztem szkoleń i kursów specjalistycznych. W związku z tym można szacować, że utrzymanie szeregowego tsw wynosi około 15 % szeregowego wojsk operacyjnych. Jednak liczba dni służby do jakiej jest zobowiązany *terytorials* jest zdecydowanie niższa. W związku z tym sprawdziliśmy ile kosztuje podatnika dzień służby jednego i drugiego szeregowego. Szeregowy w wojskach operacyjnych jest zobowiązany przesłużyć w 2023 r. około 227 dni (365 odjąć soboty, niedziele, dni świąteczne oraz 26 dni urlopu). Szeregowy terytorialnej służby wojskowej musi odsłużyć 36 dni. Wobec tego przybliżony koszt służby szeregowego wynosi około 314 zł, a żołnierza tsw około 307 zł, czyli, w przybliżeniu, 98 % kosztów tego pierwszego. Przy nieporównywalnie słabszym wyszkoleniu i zdecydowanie bardziej rozszereżonym stosunku do służby wojskowej (patrz s. 106). Znacznie więcej kosztuje podatnika cywilny specjalista, który postanowił zostać *terytorialsem*. Zgodnie z art. 312 ust. 1 Ustawy z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny przysługuje mu *świadczenie pieniężne rekompensujące utracone wynagrodzenie*. Zgodnie z ustępem 2 i 3 tego artykułu kwota świadczenia nie może przekraczać 1/22 dwupółkrotnego przeciętnego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw. Wprawdzie świadczenie to wypłaca się pomniejszone o uposażenie, ale maksymalna kwota, jaką może otrzymać dobrze zarabiający w pracy cywilnej żołnierz tsw za dwutygodniowe ćwiczenie jest dla żołnierza zawodowego szokująca – maksymalnie może

otrzymać, po potrąceniu uposażenia (obliczonego dla szeregowego) około dziewięciu i pół tysiąca złotych. Przypomnijmy, że zgodnie z danymi MON przeciętne uposażenie miesięczne w wojsku wynosi około ośmiu tysięcy złotych¹⁸⁸. W związku z tym, przypuszczamy, że służba terytorialna cywilnych specjalistów – lekarzy, prawników, informatyków, przedsiębiorców w szeregach WOT jest najdroższym rodzajem służby wojskowej. Koszt dzienny uposażenia takiego szeregowego może przekroczyć 500 zł. Powyższe obliczenia zostały zawarte w Tabeli nr 11. Mamy nadzieję, że w ten sposób udało nam się wybić co najmniej jedną cegiełkę z muru twierdzeń o *taniości* terytorialnej służby wojskowej. Oznacza to, że koszty osobowe wystawienia jednostki lekkiej piechoty w ramach realizacji jakichś zadań są bardzo zbliżone do kosztów jednostki wojsk operacyjnych..

Podsumowując aspekt finansowy, z dostępnych danych wynika, że ogólny **koszt funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnej jest zbliżony do maksymalnych zapowiadanych kosztów jej funkcjonowania**, które były o jednak o 60 do 100% większe od zapowiadanych wydatków, które miały być rzeczywistymi. **Jednak ukończenie przy takich kosztach sięgnęło zaledwie 60 % zakładanego, nie wspominając o braku osiągnięcia gotowości bojowej. Co zawsze powinno pozostawać główną osią oceny sensowności wydatku.** Dodatkowo, pytaniem bez odpowiedzi pozostaje jaka część budżetu WOT zostaje przeznaczona na opłacenie nachalnej propagandy reklamującej terytorialną służbę wojskową. Koszty osobowe, naszym zdaniem, zostały znacznie przekroczone, a koszt dnia służby żołnierza tsw jest zbliżony lub przekracza koszt dnia służby żołnierza zawodowego. Oznacza to, że założone koszty były zdecydowanie niedoszacowanie,

¹⁸⁸ <https://www.wojsko-polskie.pl/uprawnienia-i-swiadczenia-zolnierzy-zawodowych/>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

a zatem deklarowana efektywność Wojsk Obrony Terytorialnej została zdecydowanie przeszacowana.

Tabela nr 11 Porównanie rocznych kosztów utrzymania szeregowych Sił Zbrojnych RP w złotych.

Porównanie rocznych kosztów utrzymania szeregowych Sił Zbrojnych RP w złotych			
Szeregowy wojsk operacyjnych		Szeregowy terytorialnej służby wojskowej	
Uposażenie zasadnicze miesięcznie	4960	Uposażenie za dzień służby rotacyjnej	141,36
Uposażenie zasadnicze	59520	Uposażenie za 36 dni służby	5088,96
Nagroda roczna	4960	Uposażenie za gotowość miesięcznie	496
Dodatek motywacyjny	1656	Uposażenie za gotowość rocznie	5952
Dodatek mieszkaniowy	5040	Maksymalne świadczenie rekompensujące utracone wynagrodzenie za dwutygodniowe ćwiczenie rotacyjne pomniejszone o uposażenie szeregowego	9446,34
Łączne koszty utrzymania rocznie	71176		od 11040,96 do 18508,26
Ilość dni służby w roku (2023)	227		36
Koszt dnia służby	313,55		od 306,69 do 514,12

Opracowanie: Fundacja Ad Arma.

Olbrzymim problemem są kwestie dotyczące infrastruktury szkoleniowej. W 2020 r. Siły Zbrojne RP eks-

ploatowały pięć dużych ośrodków szkolenia poligonowego w okolicach: Drawska Pomorskiego, Nowej Dęby, Żagania-Świątoszowa-Bolesławca, Wędrzyna oraz Orzysza¹⁸⁹. W 2017 r. ta liczba była identyczna, a w wymienionych ośrodkach szkolenia panował tłok. Ćwiczyły tam, nie tylko, jednostki polskie, ale również sojusznicze, przede wszystkim amerykańskie oraz ukraińskie (od 2022 r.) i to one miały pierwszeństwo. Wprawdzie, niektóre ośrodki szkolenia poligonowego, po latach kurczenia się, odzyskują tereny przekazane Lasom Państwowym, ale na efekty trzeba będzie poczekać, a potrzeby szkoleniowe Sił Zbrojnych, zgodnie z twierdzeniami MON o rozbudowie ilościowej wojska musiały wzrosnąć. Należy podkreślić, że poligony nie są dostępne do użytku przez 365 dni w roku. Od późnej jesieni do wczesnej wiosny realizacji przedsięwzięć przeszkadzają częste warunki ograniczonej widoczności, marzec - październik to okres, w którym najważniejszą informacją jest status zagrożenia przeciwpożarowego i związane z nim ograniczenia w strzelaniach, ruchu sprzętu i personelu. Należy dodać okresy związane z ochroną zwierząt oraz obowiązkowego oczyszczania poligonów. Na szczęście, ze względu na lekki (brak ciężkiego sprzętu i artylerii) charakter jednostek WOT ich potrzeby w zakresie wykorzystania ośrodków szkolenia powinny być mniejsze. Duże braki w ukompletowaniu również powinny niwelować potrzeby w tym zakresie. Jednak BOT mamy osiemnaście w porównaniu do ponad trzydziestu brygad i pułków w Wojskach Lądowych w 2023 r.¹⁹⁰.

¹⁸⁹ K. Wilewski, M. Kowalska-Sendek, M. Miernicka, B. Politowski, *Poligony bez granic*, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/30527>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

¹⁹⁰ M. Piekarski, *Rozbudowa liczebności Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Możliwości i uwarunkowania. Opinie i ekspertyzy OE-44*, Kancelaria Senatu Biuro analiz, Dokumentacji i Korespondencji, Warszawa 2023, s. 7-8, <https://www.senat.gov.pl/gfx/senat/pl/senatekspertyzy/6709/plik/oe-447.pdf>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

Osobnym problemem są strzelnice wojskowe. Były one sukcesywnie likwidowane za rządów Platformy Obywatelskiej. W związku z tym, pododdziały batalionu piechoty górskiej z Kłodzka w celu wykonania wymaganych strzelań z broni strzeleckiej korzystały np. z oddalonego o blisko 200 km poligonu w Świętoszowie. Strzelnice garnizonowe stały się wówczas luksusem. Pododdziały lekkiej piechoty powinny zgodnie z programami szkolenia wykonywać strzelania raz w miesiącu. W odpowiedzi na interpelację posłanek Siarkowskiej i Schmidt-Rodziewicz¹⁹¹ minister Skurkiewicz we wrześniu 2018 r. przyznał, że do 2023 r. planuje się jedynie modernizację aktualnych istniejących obiektów¹⁹², a nie budowę jakichkolwiek nowych. Tych w 2018 r. było sto czternaście, w tym pięćdziesiąt pięć czynnych. Rozwiązaniem problemu miała być realizacja programu *Strzelnica w powiecie*. Jednak z zakładanych trzystu osiemdziesięciu strzelnic powstały... dwie¹⁹³. Przy okazji dowiedzieliśmy się, że **zdaniem przedstawicieli MON: „Obowiązujące przepisy cywilne dotyczące budowy strzelnic nie dają pełnej gwarancji bezpieczeństwa użytkownikom tych obiektów, w tym także żołnierzom”**¹⁹⁴. W związku ze spektakularną klapą, ta inicjatywa nie rozwiązała opisanego problemu. Rząd zaproponował programy *Strzelnica w powiecie 2021*, następnie *Strzelnica w powiecie*

¹⁹¹ Interpelacja nr 23463 do ministra obrony narodowej w sprawie prowadzenia treningów strzeleckich przez żołnierzy na strzelnicach innych niż garnizonowe, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=3634FF7A&view=null>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

¹⁹² Odpowiedź na interpelację nr 23463 w sprawie prowadzenia treningów strzeleckich przez żołnierzy na strzelnicach innych niż garnizonowe, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=B4QHFV&view=null>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

¹⁹³ <https://tvn24.pl/polska/miala-byc-strzelnica-w-kazdym-powiecie-zamiast-380-powstaly-dwie-5007243>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

¹⁹⁴ Pełny zapis przebiegu posiedzenia komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki (nr43) Komisji Obrony Narodowej (nr 23) z dnia 2 lutego 2021 r., Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych, s. 12, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/46E50AF15FA4475BC125867A00443996/%24File/0096609.pdf>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

2022¹⁹⁵ zakładający budowę strzelnic... pneumatycznych i wirtualnych. Na powyższą aberrację w 2021 r. zmarowano prawie siedem mln złotych¹⁹⁶. Jedynym optymistycznym akcentem jest fakt, że ze strzelnic, wojska operacyjne korzystały przede wszystkim w ciągu tygodnia roboczego. W związku z tym, w soboty i niedziele obiekty stały niewykorzystane. Łyżką dziegciu są dwie kwestie. Pierwsza dotyczy pojemności strzelnic – zgodnie z naszą wiedzą najczęściej są to obiekty mieszczące do kompanii. Drugą jest kwestia ich personelu – są to żołnierze zawodowi spoza WOT. Wykorzystanie strzelnic wojskowych w weekendy oznacza konieczność ponoszenia kosztów dodatkowej obsady albo ograniczenia szkolenia w tygodniu jednostek wojsk operacyjnych. Ten problem wiąże się z przerzucaniem kosztów funkcjonowania WOT na inne rodzaje sił zbrojnych.

Pozytywnym aspektem funkcjonowania lekkiej piechoty jest fakt, że może ona się szkolić taktycznie, w zasadzie, wszędzie. Brak ciężkiego sprzętu umożliwia realizację zamierzeń szkoleniowych poza terenem ośrodków szkolenia poligonowego, o ile nie przeszkadza to właścicielowi nieruchomości.

Naszym zdaniem obecna infrastruktura szkoleniowa nie zapewnia możliwości właściwego realizacji programów szkolenia przez Wojska Obrony Terytorialnej. Największym problem, w naszej opinii, jest dostępność strzelnic oraz dodatkowe obciążenie istniejącej infrastruktury szkoleniowej leżącej w gestii Wojsk Lądowych, co jest dodatkowym, realnym, ukrytym obciążeniem wojsk operacyjnych na rzecz WOT.

¹⁹⁵ <https://www.wojsko-polskie.pl/zostanzolnierzem/articles/aktualnosci/program-strzelnica-w-powiecie/>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

¹⁹⁶ <https://wcroswiecim.wp.mil.pl/pl/articles/6-aktualnosci/program-strzelnica-w-powiecie/>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

Spis tabel

1. Tabela nr 1 Obietnice złożone str. 6
w związku z formowaniem Wojsk
Obrony Terytorialnej
2. Tabela nr 2 Porównanie norm str. 19
z wychowania fizycznego żołnierzy
zawodowych oraz żołnierzy
terytorialnej służby wojskowej
w wybranych grupach wiekowych
najwyżej punktowanych/na ocenę
bardzo dobrą
3. Tabela nr 3 Porównanie pojęcia str. 28
obrona na poziomie taktycznym
w wybranych aspektach między
Wojskami Obrony Terytorialnej,
a Wojskami Lądowymi
4. Tabela nr 4 Porównanie, na poziomie str. 37
taktycznym, pojęcia obrona
w Wojskami Obrony Terytorialnej,
a pojęciem działania opóźniające
w Wojskach Lądowych w wybranych
aspektach.
5. Tabela 5 Porównanie wskaźników str. 60
efektywności szkolenia między WOT,
a wojskami aeromobilnymi Wojsk
Lądowych.
6. Tabela nr 6 Cele szkolenia str. 62
w poszczególnych etapach szkolenia
żołnierzy i pododdziałów WOT.

7. Tabela nr 7 Tematy zajęć z Taktyki str. 64
podczas szkolenia podstawowego
i indywidualnego w Wojskach obrony
Terytorialnej.
8. Tabela nr 8 Liczebność Wojsk str. 89
Obrony Terytorialnej. Zapowiedzi,
a rzeczywistość.
9. Tabela nr 9 Wykształcenie żołnierzy str. 94
wojsk lądowych Gwardii Narodowej.
10. Tabela nr 10 Wykształcenie żołnierzy str. 95
wojsk lądowych Gwardii Narodowej
USA według korpusów osobowych.
11. Tabela nr 11 Porównanie rocznych str. 102
kosztów utrzymania szeregowych Sił
Zbrojnych RP w złotych.

Spis rysunków

1. Rysunek nr 1 Organizacja Brygady str. 45
Obrony Terytorialnej.
2. Rysunek nr 2 Organizacja batalionu str. 50
lekkiej piechoty Wojsk Obrony
Terytorialnej.

Bibliografia

Źródła

1. *ADP 6-22 Army Leadership And The Profession July 2019*, Headquarters Department of the Army, Washington DC 2019, https://armypubs.army.mil/epubs/DR_pubs/DR_a/ARN20039-ADP_6-22-001-WEB-5.pdf. [Dostęp 03.07.2023 r.]
2. *2020 Demographic Profile Of The Military Community*, Department of Defense, <https://www.militaryonesource.mil/data-research-and-statistics/military-community-demographics/2020-demographics-profile/>. [Dostęp: 04.02.2023.]
3. *DD 3.40 Wojska Obrony Terytorialnej w operacji*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa 2018.
4. Głowacki A., Makowiec P., Żukowski P., *Regulamin działań taktycznych pododdziałów piechoty lekkiej (Tymczasowy) działania obronne i zaczepne Sekcja – Pluton – Kompania DTU 3.40.1.8*, Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Zakład Obrony Terytorialnej Akademia Wojsk Lądowych, Zegrze 2022.
5. *Interpelacja nr 23463 do ministra obrony narodowej w sprawie prowadzenia treningów strzeleckich przez żołnierzy na strzelnicach innych niż garnizonowe*, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=3634FF7A&view=null>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]
6. *Odpowiedź na interpelację nr 23463 w sprawie prowadzenia treningów strzeleckich przez żołnierzy na strzelnicach innych niż garnizonowe*, <https://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=B4QHfV&view=null>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]
7. *Odpowiedź na interpelację nr 29154 w sprawie zakupu przez MON polskich dronów uderzeniowych Warmate*,

<https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/InterpelacjaTresc.xsp?key=CABJ63&view=5>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]

8. *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Kultury Fizycznej, Sportu i Turystyki (nr43) Komisji Obrony Narodowej (nr 23) z dnia 2 lutego 2021 r.*, Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/46E50AF15FA4475BC125867A00443996/%24File/0096609.pdf>. Dostęp: 25.07.2023 r.

9. *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (nr 2) z dnia 25 listopada 2015 r.*, Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy8.nsf/0/803C0C9871A75558C1257F0D004FDA91/%24File/0004308.pdf>. Dostęp: 25.07.2023 r.

10. *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (nr 57) z dnia 10 lutego 2022 r.*, Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych, Warszawa 2022. <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/1221523A-971A1944C12587ED004564CE/%24File/0228109.pdf>. [Dostęp: 21.02.2022 r.]

11. *Pełny zapis posiedzenia Komisji Obrony Narodowej (Nr 81) z dnia 10 stycznia 2018 r.*, Kancelaria Sejmu Biuro Komisji Sejmowych, <https://orka.sejm.gov.pl/zapisy8.nsf/0/A5924C442F5E14EAC12582170054BBF9/%24File/0274508.pdf>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

12. *Program szkolenia indywidualnego Wojsk Obrony Terytorialnej*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa, 2020.

13. *Program szkolenia pododdziałów wojsk aeromobilnych*, Dowództwo Generalne Rodzajów Sił Zbrojnych, Warszawa 2016

14. *Program szkolenia podstawowego Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej*, Ministerstwo Obrony Narodowej Sztab Generalny Wojska Polskiego, Warszawa 2013

15. *Program szkolenia podstawowego Wojsk Obrony Terytorialnej*, **Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa, 2019.**
16. *Program szkolenia specjalistycznego Wojsk Obrony Terytorialnej*, **Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa, 2019.**
17. *Program szkolenia wyrównawczego Wojsk Obrony Terytorialnej*, **Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Warszawa, 2018**
18. *Program szkolenia zaawansowanego (tymczasowy) Wojsk Obrony Terytorialnej*, **Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Zegrze 2022**
19. *Program szkolenia zgrywającego Wojsk Obrony Terytorialnej (tymczasowy)*, **Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Zegrze 2022.**
20. *Regulamin działań taktycznych pododdziałów wojsk pancernych i zmechanizowanych /pluton – kompania – batalion/,* **Dowództwo Wojsk Lądowych Szefostwo Wojsk Pancernych i Zmechanizowanych, Warszawa 2009.**
21. *Regulamin działań taktycznych wojsk zmechanizowanych i pancernych,* **Dowództwo Wojsk Lądowych, Warszawa 2000**
22. *Rozporządzenia Ministra Obrony narodowej z dnia 2 grudnia 2020 r. w sprawie przeprowadzenia sprawdzianu sprawności fizycznej żołnierzy zawodowych,* **Dz. U. 2020 poz. 2331.**
23. *Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 27 marca 2023 r. w sprawie stawek uposażenia zasadniczego żołnierzy zawodowych,* **Dz. U. 2023 poz. 608.**
24. *The U.S. Military's Force Structure: A Primer, 2021 Update,* **Congresional Budget Office, 2021**

25. *Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych*, Dz.U. 2016 poz. 90
26. *Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny*, Dz.U. 2022 poz. 655.
27. *Ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej*, Dz. U. 2013 poz. 628.
28. *Zabezpieczenie logistyczne Wojsk Obrony Terytorialnej DT-3.40*, Ministerstwo Obrony Narodowej Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej, Zegrze 2021.

Opracowania Wydawnictwa zwarte

1. Czwołek A., Polcikiewicz Z., Stańczyk K., *Doświadczenia, wnioski i rekomendacje wynikające z dotychczasowego funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnej w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe FNCE, Poznań 2021.
2. *Encyklopedia Wojskowa t. 1*, Wydawnictwo Bellona, Wydawnictwo PWN, Warszawa 2007.
3. [red.] Kemler M., *PWN Leksykon Wojsko, wojna, broń*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2001.
4. Przybyło Ł., *Doktryny wojenne Historia i ocena*, Wydawnictwo Tetragon, Warszawa 2018.
5. Sowa A. L., *Kto wydał wyrok na miasto? Plany operacyjne ZWZ-AK (1940-1944) i sposoby ich realizacji*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2016.
6. Strasburger D., *Zasady sztuki wojennej w kampaniach i bitwach od starożytności do wojny francusko-pruskiej 1870-1871*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 1996.
7. Wieczorkiewicz P.P., *Kampania 1939*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Warszawa 2001.
8. [red.] Więcek W., *Działania bojowe batalionu Praktyka – Teoria – Perspektywy*, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2015.

Wydawnictwa ciągłe

1. **Bawej W.**, *Formowanie jednostek obrony terytorialnej*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2017, nr 3.
2. **Cielma M.**, *Gorzej maszerują, lepiej strzelają – rozmowa z gen. Wiesławem Kukulą*, „Nowa Technika Wojskowa” 2017, nr 7.
3. **Makowiec P.**, *Obrona nieliniowa pododdziałów lekkiej piechoty*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2022, nr 4.

Netografia

1. **Dura M.**, *Trudna dyskusja o Obronie Terytorialnej w Sejmie*, <https://defence24.pl/trudna-dyskusja-o-obronie-terytorialnej-w-sejmie>. [Dostęp 10.05.2023 r.]
2. **Gawęda M.**, *Desant na Hostomel. Anatomia porażki Rosji [Analiza]*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/desant-na-hostomel-anatomia-porazki-rosji-analiza>. [Dostęp: 13.07.2023 r.]
3. **Gawęda M.**, *Przeciwpancerna pięść – Javelin na wojnie [Analiza]*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/przeciwpancerna-piesc-javelin-na-wojnie-analiza>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]
4. **Glińska P.**, *Dodatek już nie za klasę*, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/38898?t=Dodatek-juz-nie-za-klase>. [Dostęp: 18.07.2023 r.]
5. **Gonciarski M.**, *Wojska Obrony Terytorialnej*, <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj5w-Dph6rAhXC6CoKHXIIbkwQFnoECAkQAQ&url=https%3A%2F%2Fbip.orzysz.pl%2Fdownload.php%3Fid%3D15751&usg=AOvVaw0io6TnCeclpAqpV6TOCY6j>. [Dostęp: 17.03.2023 r.]
6. **Graf J.**, *Asymetryczna obrona i przeciwpancerne priorytety. Gen. Kukula dla Defence24.pl: WOT potrzebny na całym terytorium kraju*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/asymetryczna-obrona-i-przeciwpancerne-priorytety-gen-kukula-dla-defence24pl-wot>

- potrzebny-na-calym-terytorium-kraju. [Dostęp: 18.05.2023 r.]
7. Gruszczyński J. , *Amunicja krążąca Warmate i BSPU Gladius dla Wojska Polskiego*, <https://zbiam.pl/artykuly/amunicja-krazaca-warmate/>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]
8. Grzybowski P., *Zawsze gotowi, zawsze blisko*, <https://www.niedziela.pl/artukul/150433/nd/Zawsze-gotowi-zawsze-blisko>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
9. Jędruszczuk I. , *Kobiety w WOT*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/651073/kobiety-w-wot>. [Dostęp: 21.02.2023 r.]
10. Kacprzak I., Szoszyn R., *Rośnie napięcie na granicy z Białorusią*, <https://www.rp.pl/kraj/art38895731-ro-snie-napiecie-na-granicy-z-bialorusia>. [Dostęp: 08.08.2023 r.]
11. Karpińska P., *Wyższe świadczenie mieszkaniowe dla żołnierzy w 2023 roku*, <https://www.infor.pl/prawo/nowosci-prawne/5624276,swiadczenie-mieszkanie-w-dla-zolnierzy-w-2023-wysokosc.html>. [Dostęp: 18.07.2023 r.]
12. Kołtunowska M., *Dowódca WOT powołał Grupę Zadaniową „Honor”*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/708123/dowodca-wot-powolal-grupe-zadaniowa-honor>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
13. Lesiecki R., *Gen. Kukula: Spike'i w WOT obsługiwane przez żołnierzy zawodowych*, <https://defence24.pl/gen-kukula-spikei-w-wot-obslugiwane-przez-zolnierzy-zawodowych>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]
14. Miernicka M., *Kolejni operatorzy WARMATE*, <https://polska-zbrojna.pl/Mobile/ArticleShow/38181>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]
15. Miłosz M., *Gen. Kukula: Przewidzieliśmy sposób*,

w jaki Rosja będzie prowadzić wojnę [WYWIAD], <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8406738,kukula-rosja-sposob-prowadzenia-wojny-w-ukrainie-wot-obrona.html>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

16. Pacholski Ł., Kolejne zestawy WARMATE dla Wojska Polskiego, <https://zbiam.pl/kolejne-zestawy-warmate-dla-wojska-polskiego/>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]

17. L. Plezia, *Ćwiczebne struktury organizacyjne oraz wyposażenie wojsk aeromobilnych, Część 1 Wojska powietrznodesantowe*, WSOWL, Wrocław 2016 za M. Pawlisiak, T. Sadoch, *Działanie kompanii logistycznej batalionu powietrznodesantowego w walce*, <http://slw.wat.edu.pl/pdf-140408-67227?filename=Dzialanie%20kompanii.pdf>. [Dostęp: 17.06.2023r.]

18. Pietrzak M., *Retencja zasobów osobowych WOT na przykładzie roku 2020*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/664902/retencja-zasobow-osobowych-wot-na-przykladzie-roku-2020>. [Dostęp: 13.07.2023 r.]

19. Raszewski P., *Sluzba w WOT nie tylko dla dwudziestolatków*, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/article-show/24138?t=Sluzba-w-WOT-nie-tylko-dla-dwudzie-stolatkow>. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

20. Redmerska K., *Żołnierze WOT liczą wolne łóżka w szpitalach*, <https://www.prawo.pl/zdrowie/zadania-wojska-w-czasie-epidemii,504410.html>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

21. Rigamonti M., *Dowódca WOT: W wielu jednostkach na różnych imprezach pierwszy toast poszedł za Antoniego*, <https://wiadomosci.dziennik.pl/opinie/artykuly/551315,wieslaw-kukula-wot-obrona-terytorialna-rigamonti-rozmowa.html>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

22. Rozworowska J., *Kobiety w WOT. Takie jesteśmy*, <https://kurier-nakielski.pl/kobiety-w-wot-takie-jestesmy/>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

23. Sabak J., „Zawsze gotowi, zawsze blisko”. Gen. Kukula

ła dla Defence24.pl o zadaniach i szkoleniu Wojsk Obrony Terytorialnej, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/zawsze-gotowi-zawsze-blisko-gen-kukula-dla-defence24pl-o-zadaniach-i-szkoleniu-wojsk-obrony-terytorialnej>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]

24. Sharp M. A., *Physical Fitness and Occupational Performance of Woman in the U.S. Army*, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA285676.pdf>. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

25. Stec A., *Zamiast na froncie to w sądzie! Porucznik wygrał sprawę z Państwem!* <https://skarga.com/aktualnosci/zamiast-na-froncie-to-w-sadzie-porucznik-wygral-sprawe-z-panstwem/>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

26. Sura W., *AGRYKOLA – rozpoczęliśmy siódme kwalifikacje na kurs oficerski dla żołnierzy OT*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/801732/agrykola-roz-poczalismy-siodme-kwalifikacje-na-kurs-oficerski-dla-zolnierzy-ot>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

27. Sura W., *Wojsko gotowe na kobiety*, <https://media.terytorialsi.wp.mil.pl/informacje/773831/wojsko-gotowe-na-kobiety>. [Dostęp: 21.02.2022 r.]

28. Surdacki R., *Szatkowski o Obronie Terytorialnej: Szukamy „złotego środka”. Projekt ustawy skierowany do Rady Ministrów*, <https://defence24.pl/sily-zbrojne/szatkowski-o-obronie-terytorialnej-szukamy-zlotego-srodka-projekt-ustawy-skierowany-do-rady-ministrow>. [Dostęp: 10.05.2023 r.]

29. Tańska J., *WOT rosną w siłę*, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/39200?t=WOT-rosna-w-sile>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

30. Wilewski K., Kowalska-Sendek M., Miernicka M., Politowski B., *Poligony bez granic*, <https://www.polska-zbrojna.pl/home/articleshow/30527>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

31. Wojtas R., *Dla Polski skończył się bezpieczny czas*,

<https://dorzeczy.pl/kraj/382879/gursztyn-dla-pol-ski-skonczy-l-sie-bezpieczny-czas.html>. [Dostęp: 21.02.2022 r.]

32. <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-do-mon-problemy-zolnierzy-w-jednostkach>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

33. <https://defence24.pl/geopolityka/gen-kukula-warmate-w-kazdej-kompanii-wot-defence24pl-tv>. [Dostęp: 17.06.2023 r.]

34. <http://www.defence24.pl/495005,macierewicz-ot-najskuteczniejsza-przeciwko-zagrozeniom-hybry-dowym>. [Dostęp: 10.05.2023 r.]

35. <https://defence24.pl/sily-zbrojne/plk-kaliciak-wzywa-do-wstapienia-do-wot>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]

36. <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/sluzba-wojskowa-kobiet-w-silach-zbrojnych-rp-wczoraj-i-dzis>. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

37. <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/wojska-obrony-terytorialnej>. [Dostęp: 03.02.2023 r.]

38. <https://naukawpolsce.pl/aktualnosci/news%2C80566%2Cnie-ma-roznic-miedzy-plciami-w-orientacji-przestrzennej.html>. [Dostęp: 13.07.2023 r.]

39. https://en.wikipedia.org/wiki/FGM-148_Javelin. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

40. <https://policzmi.pl/inflacje>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

41. https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6494/2/1/1/ludnosc_wedlug_cech_spoecznych_-_wyniki_wstepne_nsp_2021.pdf. [Dostęp: 21.02.2023 r.]

42. <https://terytorialsi.wp.mil.pl/ic/pliki/Tabela%20norm%20testu%20wej%20C5%9Bciowego%20sprawno%20C5%9Bci%20fizycznej.pdf> [Dostęp: 03.07.2023 r.]

43. <https://tvn24.pl/polska/miala-byc-strzelnica-w-kazdym-powiecie-zamiast-380-powstaly-dwie-5007243>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

44. <https://www.dsca.mil/press-media/major-arms-sales/poland-javelin-missile-and-command-launch-unit> [Dostęp: 19.06.2023 r.]
45. <https://wiadomosci.wp.pl/dowodca-wot-wyjasnia-po-co-polsce-terytorialsi-gen-kukula-nie-chce-party-zantow-ani-specjalsow-amatorow-6171016688179329a>. [Dostęp: 03.02.2023 r.]
46. <https://www.census.gov/library/visualizations/2022/comm/a-higher-degree.html>. [Dostęp: 21.02.2022 r.]
47. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/8406738,kukula-rosja-sposob-prowadzenia-wojny-w-ukrainie-wot-obrona.html>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]
48. <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/niezlomni-patronami-kolejnych-brygad-wot>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
49. <https://www.gov.pl/web/obrona-narodowa/wojska-obrony-terytorialnej>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]
50. <https://www.lpr.com.pl/pl/flota/>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]
51. <https://www.lpr.com.pl/pl/podsumowanie-2016-roku/>. [Dostęp: 03.07.2023 r.]
52. <https://www.synonimy.pl/synonim/dezorganizowa%C4%87/>. [Dostęp: 15.05.2023 r.]
53. <https://www.tvp.info/71739080/wojsko-przemiescilo-smiglowce-na-podlasie-gen-sokolowski-piloci-nie-zawahaja-sie-uzyc-uzbrojenia>. [Dostęp: 08.08.2023 r.]
54. <https://www.wbgroup.pl/produkt/system-amunicji-krazacej-warmate/>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]
55. <https://wcroswiecim.wp.mil.pl/pl/articles/6-aktualnosci/program-strzelnica-w-powecie/>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]

56. https://www.wojsko-polskie.pl/3bot/Weronika_3PBOT/. [Dostęp: 21.02.2023 r.]
57. <https://www.wojsko-polskie.pl/6bot/>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
58. <https://www.wojsko-polskie.pl/dorsz/cop-dkp/>. [Dostęp: 18.07.2023 r.]
59. <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/dowodca/>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
60. <https://www.wojsko-polskie.pl/dwot/wspaniala-12/>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]
61. <https://www.wojsko-polskie.pl/uprawnienia-i-swiadczenia-zolnierzy-zawodowych/>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]
62. <https://www.wojsko-polskie.pl/zostanzolnierzem/articles/aktualnosci/program-strzelnica-w-powiecie/>. [Dostęp: 25.07.2023 r.]
63. <https://www.wprost.pl/kraj/10057887/dowodca-wot-nauczymy-lekka-piechote-walczy-z-czolgami.html>. [Dostęp: 10.05.2023 r.]
64. <https://www.youtube.com/watch?v=ejsHO-3o2qTg>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
65. https://www.youtube.com/watch?v=hWF3lhR_YUc. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
66. https://www.youtube.com/watch?v=M_e36M_MITI. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
67. <https://www.youtube.com/watch?v=S5HuBgjuC40>. [Dostęp: 04.07.2023 r.]
68. <https://www.zmt.tarnow.pl/wordpress/item/60-m-m-lekki-mozdzierz-lm-60d/>. [Dostęp: 19.06.2023 r.]

Darczyńcy

Książka nie powstałaby, gdyby nie wsparcie naszych Darczyńców:

Przemysław Paczkowski
Wojciech Konieczka
Piotr Kortas
Patrycjusz Kosmowski
Michał Mamczyński
Maciej Marzec
Paweł Rams
Marcin Eugeniusz Romanów
Mateusz Stelmach
Andrzej Wlazłowski
Maciej Wocial
Bartosz Roman Wróbel

Z serca Bóg zapłać!

